

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Zlatka Brijarová

**ANTONÍN PAVLÍN. ROZBOR JEHO LITERÁRNÍ
TVORBY.**

About life of Antonín Pavlín. Analysis his literary works.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a prameny.

V Olomouci dne 10. dubna 2014.

.....
Zlatka Brijarová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zlatka Brijarová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Antonín Pavlín. Rozbor jeho literární tvorby.
Název v angličtině:	About life of Antonín Pavlín. Analysis his literary works.
Anotace práce:	O životě Antonína Pavlína a literární rozbor jeho knižně vydaných literárních prací.
Klíčová slova:	Antonín Pavlín, spisovatel, česká literatura, regionální literatura, povídky, druhá světová válka, období nacismu, období komunismu, Nový Jičín, Valašsko.
Anotace v angličtině:	Life and literary production of Antonín Pavlín. Analysis his literary works.
Klíčová slova v angličtině:	Antonín Pavlín, writer, czech literature, regional literature, short stories, Second World War, nazism, communism, Nový Jičín, Valašsko.
Přílohy vázané v práci:	Fotografie, ilustrace, portréty.

Rozsah práce:	100 stran.
Jazyk práce:	Český.

PODĚKOVÁNÍ

Srdečně mnohokrát děkuji panu Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph. D., za vstřícný a ochotný přístup, jenž po celou dobu vzniku této diplomové práce projevoval, a rovněž tak mu děkuji za pochopení, výbornou komunikaci a pomocnou ruku, kdykoli jsem potřebovala.

Děkuji Vám za vše, pane doktore Jakubíčku.

OBSAH:

1. ÚVOD.....	5
2. KDO BYL ANTONÍN PAVLÍN?	7
3. KNIHA KOUZLO DOMOVA ANEB O DĚTSTVÍ A RODINĚ.....	8
3. 1. O RODNÉ VESNICI	13
3. 2. O MAMINCE	15
3. 3. O TATÍNKOVI.....	16
3. 4. PO SVATBĚ RODIČŮ	18
3. 5. DĚTSTVÍ	19
3. 6. ŠKOLNÍ LÉTA.....	21
3. 7. PO ŠKOLE	22
3. 8. PO VÁLCE.....	24
3. 9. O MANŽELCE MAGDĚ.....	27
3. 10. POSLEDNÍ ROZLOUČENÍ	27
4. LITERÁRNÍ TVORBA.....	28
4. 1. TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY	32
4. 2. ALMANACH OBĚTÍ NACISMU OKRESU NOVÝ JIČÍN	36
4. 3. O VALAŠSKÉM KAPELNÍKOVI STRÝCOVI MATALÍKOVI.....	38
4. 4. LEGENDA O VALAŠSKÉM NEBI	44
4. 5. DVACET PĚT LET DRUŽBY NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA.....	48
4. 6. HLEDÁNÍ ZTRACENÉHO ČASU.....	49
4. 7. ZÁPAS O ŽIVOT	58
4. 8. KONEC FOTBALOVÉHO ŠÉFA	61
4. 9. TŘI KLOUBOUKY	67
5. ZÁVĚR.....	73
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
7. SEZNAM JINÝCH POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
8. SEZNAM PŘÍLOH.....	80
9. PŘÍLOHY	81

1. ÚVOD

Tato diplomová práce vznikla na základě mé bakalářské práce o Antonínu Pavlínovi, spisovateli pocházejícím z Nového Jičína. V ní jsem se věnovala Pavlínovu životu a dílu spíše stručně a soustředila jsem se především na vytvoření souhrnného inventáře písemné rodinné pozůstalosti tohoto autora obsahující veškeré autorovy literární práce včetně novinových příspěvků a korespondence. Nyní bych se chtěla zaměřit na doplnění informací vztahujících se k jeho životu a na uspořádání a interpretaci jeho knižně vydané tvorby tak, aby tato práce rozšířila i obohatila již existující informace a zvolená látka se z hlediska dostupných zdrojů stala vyčerpanou.

Nejprve bych ve své diplomové práci ráda připomněla, kým byl Antonín Pavlín pomocí několika životopisných údajů, řada z nich se přitom objevila již v mé práci bakalářské. Po tomto výstižném úvodu bych se zaměřila na nově zařazené informace o Pavlínově dětství, o rodině, i o rodném kraji. Vycházet přitom budu z autobiografické knihy Kouzlo Domova, ve které autor tyto údaje zachytil a tím také zpřístupnil veřejnosti. A jelikož se budu snažit vybrat informace stěžejní a zajímavé, nevyužiji proto celý rozsah tohoto literárního díla.

Následně bych uvedla přehled Pavlínovy publikované literární tvorby, který jsem se vzhledem k povaze jeho literární produkce rozhodla rozdělit z hlediska tematiky a také míry všeobecného přínosu každého z děl.

Protože jsem si jako převládající náplň mé diplomové práce zvolila interpretaci a rozbor významnějších literárních počinů Antonína Pavlína, bude zapotřebí příslušná teorie. V tomto případě teorie literární. Z toho důvodu jsem ji zahrnula ve dvou zastřešujících kapitolách do obsahu této práce, a to do Stavby literárního díla a Jazyku literárního díla. Jiná, další teorie, kterou bude potřeba případně doplnit, bude vysvětlena přímo v textu nebo bude k nalezení v poznámkách pod čarou.

V dalším kroku se budu věnovat jednotlivým literárním dílům Antonína Pavlína. U každého z nich bude schéma mého rozboru podobné. Nejdříve se budu zabývat všeobecným úvodem o díle, poté mě bude zajímat organizace literárního díla, jazykové prostředky díla a nakonec vlastní děj díla, přičemž jsem do této části zapojila i ukázky z děl, které pro svůj význam a funkci v textu nemohly být zařazeny samostatně až v přílohách práce. Rozsah, v jakém budou uvedené složky interpretace textu zpracovány, bude vždy záležet na charakteru daného literárního díla.

A jelikož je jedním z hlavních záměrů této práce také představit co nejbližší Antonína Pavlína i širší veřejnosti, nesmí v ní chybět ani přehled dostupnosti jeho knih či literárních textů, které vyšly například jen na pokračování v různých moravských periodikách. Proto veškeré tyto dostupné zdroje najdete uvedeny v přílohách práce, včetně záznamů některých knihoven. V přílohách práce budou k dispozici také fotografie, či jiné ofoceně materiály pořízené z publikací Antonína Pavlína.

2. KDO BYL ANTONÍN PAVLÍN?

„Člověk má prožít svůj život tak, aby po něm něco zůstalo a byl prospěšný i pro ostatní.“

Antonín Pavlín

Antonín Pavlín se narodil 14. dubna roku 1920 v obci Choryni u Valašského Meziříčí. Narodil se jako jedno ze čtyř dětí Žofii a Františkovi Pavlínovým. Absolvoval středoškolské studium ekonomického směru a po studiích pracoval ve vydavatelství časopisu Mílotický hospodář, jehož vydávání však bylo v roce 1943 zastaveno. Krátce na to byl až do roku 1945 totálně nasazen. Po osvobození začal pracovat na Okresním národním výboru v Novém Jičíně. V letech 1964 až 1970 zde vykonával funkci předsedy Městského národního výboru. Z této funkce byl v uvedeném roce 1970 odvolán kvůli svému negativnímu postoji vůči vstupu vojsk Varšavské smlouvy (stalo se tak roku 1968). Jeho pracovní činnost byla nakonec neplánovaně ukončena roku 1976, kdy ho postihla náhlá příhoda srdeční. To byla také příčina toho, že po zbytek života zůstal plně invalidním.

Do literatury Antonín Pavlín aktivně vstoupil teprve po osvobození. Mezi jeho první průvodce touto tvůrčí oblastí patřili redaktor Nové svobody, Miloš Švácha, a spisovatel Miloslav Baláš¹. Úspěšně se účastnil několika literárních soutěží, což podnítilo jeho další literární činnost. Je autorem více než sta fejetonů a na třiceti povídek, z nichž některé byly vysílány i Československým rozhlasem (např. Mráz kopřivu nespálí, Odměna, S huslami pod bradů, Nedoletěli atd.), jiné vyšly časopisecky.

Roku 1968 byla Antonínu Pavlínovi za jeho politické prohřešky zakázána publikační činnost. Proto se v této době věnoval alespoň sportovní tematice tělovýchovných spolků Nového Jičína a založení kopané v tomto městě.

Přestože Antonín Pavlín není dnešní veřejnosti příliš znám, nevypovídá to o literární kvalitě jeho děl. Je to především následek nedostatečných finančních prostředků na propagaci jeho literárních počinů. Tento autor píše velmi poutavě, čtivě, humorně, používá často hovorové prvky obecné češtiny a čtenáře nezatěžuje složitými větnými konstrukcemi.

¹ Miloslav Baláš, žijící v letech 1907 až 1983, byl historik a spisovatel pocházející z Valašského Meziříčí. Mezi jeho nejznámější díla patří např. národopisný Kulturní místopis Novojičínska, próza s orientální tematikou Vějíř noci, pohádky Kouzelný kvítek a Čarovné housle, román z valašského prostředí Mezi sousedy nebo okupační próza Osamělý vůz na východní trase; převzato z: FABIÁN, J. *Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska*, 1. vyd. Valašské Meziříčí: Občanské sdružení Valašské Athény, 2000, s. 8.

V roce 2004 byl oceněn radou Městského úřadu v Novém Jičíně za kulturní přínos městu. Při této příležitosti byl také slavnostně jmenován Významnou kulturní osobností města Nového Jičína pro rok 2004. Tímto oceněním město každým rokem vyjadřuje poděkování lidem, kteří se nějakým výrazným způsobem zasloužili o rozvoj Nového Jičína nebo dosáhli mimořádných úspěchů v nějaké umělecké oblasti.

Antonín Pavlín zemřel 22. ledna roku 2005 ve věku čtyřiaosmdesáti let. Novojičínská veřejnost se s ním mohla naposledy rozloučit 27. ledna v místní Španělské kapli. Jeho žena, Magda, s níž měl dvě děti, Antonína a Ivu, zemřela o čtyři roky dříve.

3. KNIHA KOUZLO DOMOVA ANEB O DĚTSTVÍ A RODINĚ

Dílem Kouzlo domova se autor navrácí k rodině a ke svým rodným kořenům stejně jako např. František Halas ve svém díle Já se tam vrátím. V tomto případě se však nejedná o lyrizovanou prózu a líčení oblasti Českomoravské vrchoviny, ale o prozaickou autobiografii autora, který se upjal pouze ke své rodné obci Choryni. Kniha je vyhodnocením jeho životní cesty, která se v dospělosti od jeho kolébky dětství částečně odchýlila odchodem do nedalekého Nového Jičína, kde od roku 1945 pracoval na Národním výboru. Autor v knize Kouzlo domova perem zachytil život jeho doby pro další generace, čímž přispěl k dílům literatury dějin všedního dne.

Námětem pro vznik tohoto literárního počínu byl autorovi záměr zanechat po sobě vzpomínku na sebe i svou rodinu, na svůj rodný kraj. Podpořili ho v tom i jeho vnuk Pavel a vnučka Iva, kteří měli zájem o to, aby podobnou pamětní knihu sestavil. Hybnou silou pro vznik takové knihy byla pro autora vnukova slova, jejichž citaci najdeme v úvodu publikace:

„Jsem dědův vnuk Pavel. Kdyby nebylo mne a vnučky Ivy, tak tahleta pěkná knížka nikdy nespátřila světlo světa. To byl jeden z mých nápadů. Poprosil jsem dědu, aby napsal, jaký byl ten jeho dětský svět, když byl mladistvej kluk, jak ho viděl svýma dětskýma očima. Máma mi o něm vyprávěla, ale to bylo málo. Když jsem vyrostl, jezdíval jsem za ním a šli jsme spolu také na pivo. Volali na něho: „Pane předsedo!“ I když jsme seděli v koutě restaurace, lidé mu kynuli rukou na pozdrav a on jim to stejným způsobem oplácel. „Máš jenom mne a Ivu jako vnuky,“ řekl jsem mu, „napiš to pro vaše pokolení, pro váš rozvětvený rod! A také jaká byla vaše vesnička.“²

² PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 6.

Hlavním tématem díla jsou, jak již titul knihy předznamenává, motivy domova, rodiny a dětství. Tyto motivy se pak ještě objevují i v dílech Hledání ztraceného času a O valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi, ovšem už nejsou spjaty s postavou autora, nýbrž s hlavními hrdiny děl. Titul knihy zařadíme k titulům motivickým, příznakovým. Vystihuje, čím domov pro Antonína Pavlína skutečně v jeho vzpomínkách byl. Jedná se také o jeden z víceslovných jmenných titulů, jejichž typ měl autor zřejmě v oblibě, jelikož je užil pro označení všech svých knižně vydaných literárních prací. V tom, jaký pro něj měl domov význam a proč kniha Kouzlo domova vznikla, mohl hrát významnou roli fakt, že ji autor napsal již jako starý muž bilancující nad svým životem - vydána byla necelé dva roky před jeho úmrtím. Odpovídá to i o autorově pojetí idealizovaného dětství, které zase tolik ideální nebylo – pomineme-li nestabilní politický kontext doby a důsledky např. hospodářské krize, jeho rodina vždy patřila k těm chudším, rodiče si často museli přivydělávat, kde se dalo, navíc první dva roky života strávil Antonín Pavlín ve výchově u své babičky a později např. nezbývaly finance ani na jeho vzdělání. A přesto na toto životní období a především na rodiče autor vzpomíná s ohromnou láskou a pokorou.

Ústředním tématem díla je život Antonína Pavlína, jehož postava propojuje všechny kapitoly knihy, které postupně vypráví o jeho životních etapách od narození až do dospělého věku. Odpovídá tomu chronologické uspořádání kapitol. Kompozicí díla zvolil autor epizodickou, čemuž naopak odpovídá existence kapitol, které nejsou vázány nutnou vztahovou příčinností a mohly by proto být zařazeny na jiném místě, než které autor zvolil (ovšem je jich méně než těch, kterých se týká zachování dějové souslednosti). Zajímavé je, jakým způsobem autor jednotlivé kapitoly seřadil. Začal rodnou vesnicí, pokračoval vyprávěním o mamince, poté následuje asi dvacet kapitol o jeho dětství a vyrůstání na vesnici a teprve pak zařazuje kapitolu o svém otci, po níž následují už jen kapitoly o jeho dospívání a dospělosti. Lze z toho proto usuzovat, že to byla postava maminky, která pro něj znamenala nejtěplejší dětství a vytvářela domov i rodinné zázemí, kdežto otce měl ve vzpomínkách spojeného spíše s dospíváním, povinnostmi a zodpovědností za sebe i za odvedenou práci.

Příběh knihy je zprostředkován vypravěčem přímým, kterým se autor v díle stal, a promlouvá ke čtenáři v ich formě. Vedlejšími tématy jsou např. životy autorovy maminky, tatínka, babičky, dědečka, bratra Josefa, nebo průběh stavby domu jeho rodičů, či téma pojednávající o tom, co bylo v jeho dětství k dostání k snědku a jak se jeho rodina stravovala (tyto informace jsou zajímavé už proto, že jejich zachycením autor přispívá k dějinám všedního dne – autorově rodině nezbývalo příliš mnoho financí na zakoupení dostupných potravin, a proto byla výhradně odkázána na to, co si doma sama vypěstovala či odchovála),

nebo jak se vyvíjela a proměňovala jeho rodná vesnice Choryně, jaké byly na této vesnici zvyky apod.

Děj knihy je prostoupen četnými dialogy mezi hlavní postavou, Antonínem Pavlínem, a postavami vedlejšími, kterými jsou členové jeho rodiny, popřípadě obyvatelé rodné vesnice nebo jeho nadřízení v zaměstnání. Tím se autorovi podařilo dostatečně zpřítomnit výpovědi vystupujících postav.

Při srovnání toho, v čem bylo autorovo dětství odlišné od dětství jeho vnoučat, hraje nepostradatelnou roli úplně jiná politická situace a z ní plynoucí kulturně-spoločenské pozadí doby. Politické dění ovlivňovalo život Antonína Pavlína vždy, a odrazilo se i v tematice jeho literárních děl. Narodil se do období tzv. první republiky, která trvala přibližně do věku jeho osmnácti let. Byla to doba dobré hospodářské situace, stabilní měny, vzniku nových podniků, rozvíjelo se školství i kultura, a to se příznivě projevilo i v rodině Pavlínových. Na základě pozemkové reformy dostali od obce přidělený pozemek a mohli si začít stavět rodinný domek, děti zase mohly bez obtíží navštěvovat školy a věnovat se studiu, ačkoli později bylo jejich vzdělávání omezeno nedostatečnými rodinnými financemi. V letech 1929 až 1933, kdy propukla celosvětová hospodářská krize, musel i otec Antonína Pavlína ustát ve ztrátovém podnikání s pískem. Do osudu rodiny Pavlínů se promítli i další významné historické události, ale zajímavé je, že se autor k těmto důležitým mezníkům našich dějin vůbec ve svém díle nevyjadřuje, a soustřeďuje se jen na pro něj důležitý mikrosvět jeho rodiny. Autor kontext politického dění záměrně vytěsnil a uchopil ho odděleně např. prostřednictvím svých literárních děl pojednávajících o nacismu (Tajemství pískovny, Zápas o život), a komunismu (Hledání ztraceného času).

V této souvislosti je zajímavý způsob, jakým sám sebe autor v díle zobrazil. Do roku 1945 zachycuje svůj každodenní život, ovšem v letech 1945 až 1970 popisuje svůj život pouze z hlediska své aktivní politické činnosti (nejdříve ve funkci tajemníka a později ve funkci předsedy na Národním výboru v Novém Jičíně). Osobní výpověď o životě všedního dne se tak mění ve výpověď zcela politicky laděnou. S podivem také zůstává fakt, že ačkoli byla kniha vydána až v roce 2003, autor své vyprávění uvedeným rokem 1970 končí. Pouze v závěrečném epilogu knihy vzpomněl i pozdější léta při informování o tom, kdy zemřeli členové jeho rodiny, jinak se k této dlouhé etapě svého života nijak nevyjadřuje. Možná se mu zdálo toto období příliš aktuální a proto ne dostatečně hodno literárního zakonzervování v čase, navíc tuto dobu už jeho vnoučata znala, a tudíž ji pro ně nemusel svými vzpomínkami zachycovat. S přihlédnutím k jeho odvolání z funkce předsedy Národního výboru v roce 1970 kvůli nesouhlasu se vstupem varšavských vojsk na naše území (což mohl vnímat jako osobní

křivdu) lze ale také usuzovat, že pro autora to byl zároveň důležitý životní mezník zapříčiňující ztrátu jeho potřeby další osobní sdílnosti. Ovšem, jelikož nevíme, kdy začal tuto publikaci psát (a vyšla jen dva roky před jeho smrtí), mohli ho nedostatek času a chátrající zdraví přimět k rozhodnutí ukončit své vyprávění pro něj zlomovým rokem 1970.

V knize najdeme v jazykové rovině hojně zastoupeny výrazy hovorového jazyka (např. druhej, malej, milej, obyčejnej, jo, oblíkat se, nevyrost), ale také výrazy valašského nářečí (např. štokovej barák = patrový dům,³ enem = jen, tapecírovaný = čalouněný, vrzat sa = chodit sem a tam za dveřmi), slova slangová (např. fiakrovat = vozit zákazníky ve fiakru, tj. nájemném kočáru taženém párem koní), slova zastaralá (např. upejpat se, být vyšňořená, cimra), germanismy (např. figl, furt, grif), nebo německé výrazy (např. rajch = hovorový název Německa za druhé světové války, urlabšajn = písemné povolení dovolené, dovolenka).⁴ Volbou těchto výrazů autor docílil autentického zachycení běžných promluv valašského venkovského lidu (z něhož pochází i členové rodiny Antonína Pavlína), i hodnověrných charakteristik prostředí, situací a událostí, které se za jeho života odehrály. Německé výrazy byly jako jediné z uvedeného výčtu typické nikoli pro jazyk obyčejných venkovanů, ale pro jazyk totálně nasazených během druhé světové války. To postihlo i Antonína Pavlína, a proto tyto výrazy najdeme v kapitole, která o totálním nasazení pojednává. Jejich přítomnost zesiluje emocionální zážitek z přečteného textu.

Autor v díle velmi často využívá obecné češtiny, tj. českého interdialektu, který se vyvinul ze středočeského nářečí a překročil hranice svého původního výskytu do té míry, že ho jako mluvenou formu češtiny užívají dnes lidé na celém území České republiky.⁵ Příklady výrazů a slovních spojení obecné češtiny užitých autorem: osobák, národák, jít za klukama, dlouhý večery, jezdily auta, ouřada, mlejn. Často se v textu objevují hovorové koncovky –ej: dobrej, důstojnej, takovej, mladistvej, živenej, velkej, blbej, vyzáblej apod. V díle se také vyskytuje užití spojky „co“ namísto spojky „který“ (př.: Funkcionáři, co byli zvoleni.), ovšem není to způsobeno autorovou neznalostí češtiny (v ostatních publikacích autora je této spojky užíváno správně), nýbrž bych to pokládala za demonstraci místně běžně užívaného, i když gramaticky nesprávného, spojení. Použitím všech těchto jazykových prostředků autor vystihl původní lidovou a vesnickou mluvu charakteristickou pro jeho rodný, valašský kraj.

³ KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006, s. 359.

⁴ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 139 – 140.

⁵ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem, výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, 1. vyd. Jinočany: H & H Vyšehradská, s.r.o., 2002, s. 213.

Některá slova autor sám vysvětluje přímo v textu, jiná najdeme v připojeném slovníčku, ovšem některé (zvláště) německé výrazy zůstaly bez překladu, čímž zhoršily možnost úplného pochopení děje pro ty, kdo německý jazyk neovládají.

Antonín Pavlín v díle pracuje také s prvky humoru (např.: „*Za chvíli pan farář přišel. V kostele, kde sloužil mši svatou, se mi nezdál tak tlustej. Tu jsem ho viděl jako obyčejnýho člověka, kalhoty na šráky, v pase se mu napínaly od velkýho břicha. V hlavě mi kmitlo, že ten důstojnej pán je dobře živenej, táta z toho zelí, mlíka a brambor a pečený rýže břicho nemá. (...) Jak to všechno probíhalo na faře, vyprávěl jsem tátovi i mámě. „To břicho měl velký, táto. Budeš mít taky takový břicho, až budeš starej? To by ses mi vůbec nelíbil.“⁶*), z tropů využil např. personifikace (př. domky se krčí), a objevují se zde např. i frazeologismy (př. procházka růžovým sadem). Tím nabyl text na větší uměleckosti.

Jak autor osobně hodnotí svou životní cestu a jaký je jeho pohled na to, co je v životě důležité, o tom promlouvá v úvodu své jediné autobiografické knihy:

„*Kde se to v člověku bere, když se pro něco rozhodne? Odkud načerpá tu sílu, aby své rozhodnutí dokázal realizovat? Byl jsem normální kluk z malé vesničky, kde se všichni znají. Pod kopcem Stráží v pobeskydském kraji se krčí rodinné domky jako kuřátka u kvočny. V té vesničce žil jsem svůj dětský život. Má cesta životem nebyla procházka růžovým sadem. Vlastním odříkáním šel jsem štěstí vstříc. Na horší údobí se nejraději zapomíná a na těžší si musí člověk zvykat. Když člověk takové údobí přežije, může říct, že všechno, co dokázal, je výsledkem jeho vlastního přičinění; to je hodnota, kterou mu nikdo nemůže vzít.*

Dodnes jsem si zachoval kolorit své vesničky. Díky mámě, která nás vedla výchovou náboženskou, ta měla vliv i v našem budoucím životě. Dospěl jsem, kapitoly mého života, o nichž teď vyprávím svým vnukům, se uzavřely. Život byl tehdy jiný, než mají oni dnes. Možná, že si položí otázku jako kdysi já: Kde se v člověku bere, že se rozhodne pro něco, odkud načerpá tu sílu, aby svá rozhodnutí dokázal realizovat! To si musí zodpovědět sami...“⁷

⁶ PAVLÍN, A. Kouzlo domova. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s.19 – 20.

⁷ Tamtéž, s. 5.

O přínosu literárního počinu Kouzlo Domova a o úskalích spisovatele, který se rozhodne napsat své paměti, se v době vydání knihy vyjádřil Petr Orság, ředitel Městského kulturního střediska Nový Jičín⁸:

„Mnohá úskalí číhají na spisovatele, který se ve zralém věku rozhodne předložit čtenáři obraz kraje, osob a událostí svého dětství a mládí. Úskalí, vyrůstající rovnou z jeho ega a bránící jeho dílu doplout dál, než do oblasti rodinné kroniky.

Autor této knihy je však naštěstí disponován schopností skaliska přeletět, překročit či obeplout. Upřímná, nepředstíraná láska k rodnému kraji, láska k lidem, humor, sebeironie a rozverný přístup k formě a jazyku. To jsou některé z ingrediencí, povznášejících intimní obraz života autora a jeho blízkých ve vesničce Choryni do podoby obecně významného uměleckého díla.“⁹

3. 1. O RODNÉ VESNICI

Rodná místa, zvláště ta, která máme spojena s obdobím radostného dětství, získávají přiměřeně s odstupem času na své jedinečnosti a tvoří s přibývajícím věkem v našich srdcích nenahraditelné místo. A třebaže procházejí nezastavitelným vývojem a změnami, uchováváme si je ve vzpomínkách právě takové, jaké jsme je viděli dětskýma očima.

Takovým způsobem vzpomínal na svůj rodný kraj i Antonín Pavlín, již zestárlý muž, který nikdy nezanevřel na svou milovanou vesnici s názvem Choryně. Je to obec mezi Hranicemi na Moravě a Valašským Meziříčím. V její blízkosti protéká známá řeka Bečva, přímo Choryní říčka Juhyně a potok Pastevník.¹⁰ K roku 2014 bude obec slavít 882 let své existence.¹¹ Nutno však poznamenat, že se její původní poloha nacházela někde jinde a zdaleka se nejednalo o tak rozlehlou vesnici. Stalo se tak z důvodu stavby nové přehrady pro zamýšlenou atomovou elektrárnu v Blahutovicích u Nového Jičína. Velká voda řeky Bečvy ohrožovala obyvatelstvo Choryně na životech. Z bezpečnostních důvodů byla vyhlášena stavební uzávěra, jež zapříčinila stagnaci obce i jejího rozvoje. Lidé se proto rozhodli postavit

⁸ Převzato z: *Městské kulturní středisko Nový Jičín* [online]. [cit. 8. 3. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mksnj.cz/kontakty.html>>.

⁹ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 7.

¹⁰ Tamtéž, s. 9 – 12.

¹¹ Tamtéž, s. 119.

si Choryň novou, aby se nemuseli ze svého rodného, milovaného kraje stěhovat jinam. Stálo je to mnoho sil a tahanic. Mezitím, co však společně vybudovali např. novou hospodu s velkým sálem, obchod s potravinami a další základy, výstavba přehrady byla zrušena a stavební uzávěra přestala platit. Obyvatelé se spolu s vedením vesnice nakonec rozhodli obě místa propojit a tak vznikla Choryně úplně nová. Voda ohrozila poklidné životy tamních obyvatel už jen jednou, a to při povodních v roce 1997, při vylití řeky Bečvy z břehů.¹²

Autor se ve své knize snažil zachytit podobu staré Choryně, podbeskydské, valašské vesnice, v době před povodní: *„Moje vesnička, to je kolébka starých rodů, domky s křídlovými střechami, kostel s kulatou bání a starobylý zámek. Protéká jí potok Pastevník a říčka Juhyně. Domky nad levým břehem Juhyně jsou rozestavěny až do půli kopce Strážce. Je vysoký 376 metrů, na samém vršku, kde bylo pár listnáčů, stával dřevěný kříž s plechovým obrazem ukřižovaného Krista a v dubovém podstavci bylo vyřezáno třicet stříbrných, které dostal apoštol Jidáš za jeho zrazení. Zub času byl však silnější. Byl tu také lom na kámen pro stavbu a úprav silnic.“*¹³ Ve svém vyprávění zavzpomínal také na jednotlivé části obce, které detailně popsal tak, jak si je jako dítě pamatoval. A vzpomněl také na tehdejší obyvatele (např. na porodní bábu, listonoše, mlynáře či místní sedláky), kteří se navzájem znali, a charakterizoval tehdejší povahu i životní náplň tamních lidí: *„Vesnička, někdo jí říkal naše dědina, podle mne naše dědinka všemi milovaná, měla něco přes sto čísel a žilo tu kolem sedmi set duší. Tenkrát byl svět rozdělen na bohaté a chudé. Lidé tu orali, seli, hrbili svá záda a žili tu svým způsobem. Jedni bohatě, třeba sedláci, a druzí chudě. Život tu běžel jako všude jinde. Žili tu a umírali potomci všech rodů. Bylo jich dost, ať už byli v jednotlivých částech obce jako Kutíky, Podzahradí, Za Juhynů, Na kopci, U Struhy, Na Dědině, U Kostela či U Hřbitova. Naše potomstvo žilo na Kutíkách. Podle mne v dědině byli dobří lidé, my mladší jsme je uctivě zdravili, k tomu nás vedli naši učitelé. Vesnické společenství, to je kus dědinského chleba. Roste, miluje se, má svůj osud. Dbá, aby synové a dcery měli práci a žili tak, aby jednou mohli vyprávět svým potomkům: tak jsme žili a čekali na nová jitra a vyprávěli si své legendy. Kdybych měl jmenovat někoho z těch lidí, kteří žili nejdéle, tak alespoň jednoho: listonoš Robert Drozd, říkali mu posel. Malý, uchozený, naježděný na kole s poštáckou brašnou, vousy pod nosem. Dožil se tu pomalu sta let.“*¹⁴

¹² Tamtéž, s. 9 – 13.

¹³ Tamtéž, s. 9.

¹⁴ Tamtéž, s. 12 – 13.

3. 2. O MAMINCE

Postava maminky hrála v autorově útlém dětství nejvýznamnější roli. Maminka byla člověkem, ke kterému Antonín Pavlín nejvíce tíhl. Sice na rozdíl od jiných autorů (jako byl např. Jaroslav Seifert) o mamince nenapsal žádnou knihu ani jí žádnou vysloveně nevěnoval, ale jeho výraznější vztah k matce než-li k otci je patrný z jeho vlastního vyobrazení dětství, kde se postava otce vyskytuje jen zřídka a naopak se postava otec stává dominantním až v dospívajícím věku. Maminka to byla, kterou si v paměti vybavoval při každodenních činnostech, která mu dávala jíst, oblékala ho, vyprávěla mu pohádky, pečovala o něj, když byl nemocný, poučovala ho při různých situacích o životě apod. Maminka u nich doma určovala, kdy pomáhal s domácností, kdy se učil a kdy si mohl jít hrát za kamarády.

Maminka Antonína Pavlína, Žofie Havranová, se narodila 4. února roku 1886. Její otec, autorův dědeček, se jmenoval Antonín, a autorova babička se jmenovala Kristýna. Žofie pocházela ze sedmi sourozenců, postupně přišli na svět: Marie, Žofie, Božena, Karel (vyučil se zedníkem), Josef, Bohuš (vyučili se zámečníky) a Františka. Zajímavé je, že se v knize dočteme jen o tom, čím se vyučili chlapi, o budoucím zaměstnání dívek nevíme nic. Žili společně v Hustopečích, v domku se zahradou. Když autorova maminka vychodila školu, šla do služby k jedné úřednické německé rodině v Novém Jičíně, starala se jim o domácnost.¹⁵ Že za jejího mládí lidé žili úplně jinak, než dnes většina z nás, a byli mnohem více závislí sami na sobě, to dokládá následující text: „*Měli jsme domek, byl zděnej, kuchyně byla menší, za to ložnice, to byla velká cimra, zvlášť byla komora, tam byly brambory, řepa pro krávy, takže jsme měli vlastní mlíko. Máma sbírala z něho smetanu na máslo. Měli jsme také pole, prase se zabíjelo každým rokem a pořádný, maso se vyudilo, aby dýl vydrželo, klobásy se zavařily do sklenek. K domku byla velká zahrada, tam jsme chodili na jabka, na hrušky, abychom se dojedli.*“¹⁶

JAKÁ BYLA MÁMA...

Jako syn viděl Antonín Pavlín svou maminku jako velmi rozumnou a starostlivou ženu, která své děti neustále vychovávala, vedla a učila do života. Její životní přístup nejlépe charakterizují její vlastní slova, která zároveň potvrzují její mateřský cit a smysl pro rodinu: „*Já ten život žiji s vámi, jak umím a proto se o vás tak starám. Až budeš velkej, tak to*

¹⁵ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 14 – 15.

¹⁶ Tamtéž, s. 14.

pochopíš. Žijeme obyčejnej život. Rok co rok. Viš, ten náš domeček jsme si postavili z ruk práce. Máme chaloupku, není velká, ale máme kde hlavu složit. Jsme tu doma. S tátou jsme začínali sami od sebe. Žijeme ten náš život, jak umíme. Musím si hrát na statečnou, zpívám si písničky, někdy třeba i ty, co hrají v kostele. Podívej se! Takovej motýlek, co lítá po zahradě, žlutásek mu říkáme, ten nežije dlouho, žije krátkej život, ale já žiji život delší, já jsem taková domácí jepice, ale na rozdíl od ní žiji déle, mnohem déle. Potřebuji, aby ten život se mnou někdo žil, to jste vy, děti a tatínek. Tam nahoře, a ukázala rukou k nebi, tam mám zapálenou svíčku. Až dohoří, odejdu, dřív ne, to budu pořád s vámi, léčit vás, vyprávět vám pohádky a těšit se, jak každý z vás vyroste.“¹⁷

3.3. O TATÍNKOVI

V rodině Antonína Pavlína platilo při výchově dětí tradiční rozdělení rolí. Maminka se orientovala na to, co se odehrávalo doma, pod rodnou střechou, a tatínek jakoby na to, co odehrávalo „venku“, mimo domov. Bylo to dáno jejich výchovou, kdy se maminka celý život starala o domácnost (ať už tam, kde byla doma nebo později ve službě u německé rodiny v Novém Jičíně) a tatínek naopak po škole musel domov opustit, začal pracovat, starat se sám o sebe, naučil se cizímu jazyku, cestoval a jako voják poznal i hrůzy války. To způsobilo jeho orientaci spíše „do světa“, na základě které se snažil děti vést k samostatnosti, k práci a především k tomu, aby si uměly obstarat a vyřídit mezi lidmi cokoli potřebovaly, tudíž ke schopnosti dobře zvládat mezilidské vztahy a k dobré socializaci ve společnosti.

Otec Antonína Pavlína byl pokřtěn na Františka. Narodil se 4. ledna roku 1887, o rok později než jeho budoucí žena Žofie. Když vyrostl, byl střední postavy a měl pěkně husté, černé vlasy. Jeho otec se jmenoval Josef Pavlín a maminka Veronika. Na rozdíl od Žofie však František neměl tolik sourozenců – po něm přišli na svět už jen bratr Josef a sestra Marie. Společně bydleli v pravé valašské chalupě, a ačkoli autor pátral po tom, jestli byli dědovi předchůdci Valaši, nebo nikoli, nepodařilo se mu to potvrdit. Pravou valašskou chalupu si lze představit jako chalupu postavenou z dřevěných trámů, s malými okny vyplněnými červenými muškáty, s rámy oken zdobenými bílými firhaňkami¹⁸ a s kamennou náspou¹⁹ kolem chalupy.

¹⁷ Tamtéž, s. 32.

¹⁸ Firhaňky = záclony, převzato z: KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006, s. 67.

Před vstupem do světnice se nacházela komora s hliněnou podlahou, vevnitř pak bylo všechno ze dřeva, schody, stůl, vyřezávané židle, lavice, postele, desková podlaha. Nechyběla tu ani pec.

Dětství neměl František jako jiné děti. Po škole, kde se naučil hlavně psát a číst, musel odejít do Vídně ke strýci, kterému pomáhal v obchodě s uhlím. Rozvážel ho koňským spřežením. Ve Vídni se naučil německy, čehož později využil za císaře pána v rakouské armádě. Během války prošel mnohými bojišti, byl dokonce až v Itálii. Po válce se ocitl v Novém Jičíně, kde jezdil ve službě s kočárem u jednoho Němce. Vozil tamní pány a zamilované páry. Během tohoto období poznal Žofii, a od té doby se nerozešli.²⁰ Po svatbě pracoval, kde se dalo, v létě např. u Správy povodí řeky Bečvy, v zimě např. kácel dřevo v obecním lese.

JAKÝ BYL TÁTA...

Autor viděl svého otce jako dobrého člověka. Byl klidné povahy, nikdy nikomu neublížil a chlapce se snažil vychovávat k odpovědnosti a tak, aby z nich něco pořádného vyrostlo. Když byli větší, posílal je například samotné vyřizovat věci na obec, na úřady, či k sousedům, aby se rychleji „otrkali“. Antonínovi se to ale nelíbilo, neměl to rád a chtěl, ať tam otec chodí sám. Nechápal výchovný záměr otcova konání.

Za dlouhých, zimních večerů otec dětem pěkně vyprávěl příběhy z vojny, z války anebo je učil zpívat tzv. „darebné“ písně (lidové a náboženské je zase učila máma), např.:

„U kláštera stojí kámen, má panenka sedí na něm.

Hola, hoši, pojd'te sem, já už v klášteře nejsem!

V klášteře mě nic netěší, protože tam nejsou hoši.

A já ráda tancuju, tancuju, hezké hochy miluju.“²¹

Otec měl jako každý i své neduhy – mezi ty největší patřil ten, že to, co se mu nelíbilo, dokázal kritizovat pouze doma, navenek však nedal najevo nic, a když přišlo jakékoli rozhodnutí „shora“, tiše ho respektoval, přestože s ním třeba nesouhlasil. To, že se tomu

¹⁹ Náspa = zápraží, ochoz na podezdívce chalupy, převzato: Tamtéž, s. 192.

²⁰ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 20 – 21.

²¹ Tamtéž, s. 84.

zpřímá nepostavil, mu Antonín Pavlín často vyčítal. Ovšem ani sám autor, vzhledem k jeho komunistické aktivitě, kterou sice v této knize blíže necharakterizuje, ale která je v souvislosti s jeho předsednickou funkcí na Národním výboru jistá (jinak by tuto funkci nezískal), možná nakonec nebude mít zcela čisté svědomí zrovna v tom, co vlastnímu otci tolik vyčítal.

Po svém otci pak zdědil ještě jednu chybu, kvůli které se s ním občas jeho žena Žofie pohádala. Sem tam si „přihnul“ a pozval bez rozmyslu i kamarády v hospodě. Naštěstí čím byl starší, tím víc si vážil peněz a tak se to časem zlepšilo. Také kouřival fajfku, a Antonín např. nikdy nezjistil, proč fajfku a ne cigarety, přestože ho to vždycky zajímalo.²²

3. 4. PO SVATBĚ RODIČŮ

Po svatbě Žofie s autorovým otcem, Františkem, bydleli chvíli společně v Choryni u jeho otce Antonína. Protože byl tamní domek ale pro všechny malý, hledali si po čase vlastní bydlení. Několikrát se stěhovali, až se po narození prvorozeného syna Antonína rozhodli postavit si menší domek sami. Tato šťastná událost přišla 14. dubna roku 1920. Při stavbě jim hodně pomohl Žofiin bratr Karel s jedním svým kamarádem z řemesla. Postavili ho blízko říčky Juhyně, v místě zvaném Na Kutíkách, kde dostali od obce pozemek. Pro nedostatek financí však dostal jinou podobu, než původně plánovali. Bydleli ve dvou místnostech a naproti přes chodbu zůstala nedostavěná místnost, ze které udělali sklep. Za jiných okolností by z něj byly rovněž dvě místnosti, které by rodiče pronajímali, dokud by syn Antonín nebyl větší. Vlastně synové dva – 28. srpna 1921 se jim narodil druhý syn, Josef. Oba synové dostali jméno po svých dědech. Později měli ještě jednoho syna, Bohumila, ale o něm autor v knize nic nepíše, stejně jako o dceři Marii.

Aby toho novopečená dvojnásobná maminka neměla tolik, vznesla její maminka, „stařenka Kristýnka“ návrh, ať nechá svého prvního syna bydlet u ní v Hustopečích. A tak bydlel Antonín Pavlín u babičky a u dědy do svých dvou let. Dědu přitom moc rád neměl, asi kvůli jeho důslednější výchově, pro pohlavek nemusel nikdy chodit daleko. Babička Kristýna dědu přežila, a později se jí stal osudným zápal plic, kterému podlehl.

Zajímavé je, že se v Hustopečích ve výchově ocitl autor později ještě jednou, a to při studiu na české menšinové škole v Heřmanicích, blízko Hustopečí, na kterou musel přejít z měšťanské školy ve Valašském Meziříčí, jelikož rodiče už neměli peníze na školné

²² Tamtéž, s. 83 – 85.

a studium na druhé uvedené škole bylo bezplatné. Tehdy se ho ujal jeho strýc Karel, kterému však musel pomáhat s jeho hospodářstvím. Antonína Pavlína se tak dotkla atmosféra doby přelomu devatenáctého a dvacátého století, kdy rodiče často neměli finančně na to, aby se postarali o všechny své děti, a proto je dávali do výchovy jinam, většinou k příbuzným. Stejný osud potkal např. i Jaroslava Vrchlického, který byl do svých deseti let vychováván u svého strýce, faráře Antonína Koláře a poté se ho opět ujali jeho rodiče.²³

Když se malý Antonín tehdy vrátil od babičky a dědy zpátky domů, skoro se na mámu nepamatoval. Často mu vyprávěla historku, jak ho nejvíc při návratu zaujal u domku postavený nový plot a řekl tehdy: „*Panímámo, vy máte pěknú bránku.*“²⁴

Postupem času rodiče vyspravili i onu místnost, která sloužila místo sklepu, a po dohodě se starostou obce se do ní sami nastěhovali, aby mohli svůj byt pronajímat a získali tak další zdroj příjmů. Pronajali ho místnímu vrchnímu strážmistrovi i s rodinou, celkem se tam vystřídali rodiny tři. Když byla po osmačtyřicátém v Choryni četnická stanice zrušena (vlivem reorganizace Sboru Národní Bezpečnosti) a poslední strážmistr se odstěhoval, pronajali byt ještě jednou, paní učitelce, aby nemusela dojíždět z Valašského Meziříčí, a když se i ona odstěhovala, zůstal zase celý dům jim. Přestěhovali se zpět do svého původního bytu a do volné místnosti se nastěhovali bratr Bohumil a sestra Marie. Později se Marie provdala, a Bohumil tam zůstal sám. Otec mezitím postavil ještě jednu místnost, která sloužila pro návštěvy.²⁵

3. 5. DĚTSTVÍ

Kniha je zajímavým vhledem do autorova dětství a také poznáním toho, jak odlišná byla jeho doba ve srovnání s dneškem, což autor svým textem potvrzuje. Například vzpomíná, jak máma vždycky vstávala jako první, chodila bosa a na snídani připravovala často bílou kávu a chleba namazaný rostlinným máslem.²⁶ K obědu či večeři pak mívali brambory, někdy se zelím, a to se říkalo, že nepřijde bída a mohli se najíst dosyta. Jindy se chodívali dojídat ovocem na zahradu. Nejvíce ze zahrádky chutnal Antonínovi Pavlínovi

²³ LEXIKON české literatury 4/II., U - Ž. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 1512 – 1525.

²⁴ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 16 – 17.

²⁵ Tamtéž, s. 22 – 24.

²⁶ Tamtéž, s. 25.

hrášek, a maminka vždycky poznala, když na něj s bratrem byli a zakazovala jim na něj chodit. Co mu naopak vůbec nechutnalo, byla např. jáhlová kaše, jenže mu nezbyvalo, než ji sníst, pokud nechtěl být do večere o hladu - platilo u nich heslo: „Když Ti nechutná, tak nejez!“ Jinak jedli většinou luštěniny, nebo sladké knedlíky, krupici se skořicí a máslem, nudle s mákem. Maso měli pouze v neděli. Z polévek autor nejvíce pamatoval bramboračku a kmínku.²⁷ Oproti tomu máme dnes k dispozici ohromné množství různých produktů spotřebního zboží, stejně tak jako nespočet restaurací či fast foodů, díky čemuž vypadá naše stravování úplně jinak. Primární složku naší potravy už netvoří to, co si doma sami vypěstujeme nebo odchováme a následně zpracujeme, mnohé potraviny, včetně masa, jsou dnes dostupné snadněji.

I čas trávil tehdy děti jinak než dnes. Antonín Pavlín vypráví, jak jako malý chlapec vyháněl husy na pastvu a teprve potom si mohl jít hrát s kamarády ven. Vykrmené husy pak prodávala máma na trhu a za získané peníze koupila dětem vypečené rohlíky, kousek salámu, tabulku čokolády a pár bonbonů, to byl pro ně pokaždé svátek. Dnes si tyto suroviny běžně kupujeme v různých prodejnách či obchodních domech a nepřikládáme tomu zvláštní význam. Nebo vypráví o tom, jak otec později koupil k husám a slepicím krávu, z jejího mléka sbírali smetanu, a její telata prodávali, čímž jim zbylo na část dluhů za chalupu. Měli také kocoura, Macka, který však snědl něco otráveného a posel jim před očima. Maminka chlapcům brzy na to pořídila kotě nové.²⁸ Anebo se dozvídáme o tom, jak maminka malého Antonína Pavlína léčila, když byl nemocný – svařila kořalku s vodou a celou skořicí, dala mu to vypít a chlapec byl do tří dnů zdrav. Krásná je i kapitola o pečení chleba, což byla tenkrát pro všechny rodinné příslušníky ohromná událost. Děti vždycky přihlížely celému dlouhému procesu pečení a když už chleba docházel, dobře věděly, že se bude péct další. Sám autor vše popisuje krok za krokem jako zkušený pekař. A než vykynulo těsto, maminka dětem pravidelně vyprávěla pohádky – první, kterou Antonín Pavlín od maminky slyšel, byla O Jeníčkovi a Mařence, snad pro ty drobký z kůrky zanechané na cestě. Jaká to byla rodinná událost oproti dnešku, a že chleba nebyl jen „obyčejný“, snadno dostupný chleba jako dnes, to dokládá následující text obohacený výrazy valašského nářečí: *„Pečení chleba doma, to mi připadalo jako nějaký zvláštní obřad. To jsme nešli skotačit ven, ale drželi se máminých sukni. Každý týden se jeden bochník doma minul, a když máma začala krájet poslední, to už jsme věděli, že se bude péct chleba. Těch bochníků se peklo šest. Zadělávalo se v dřevěné*

²⁷ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 36 – 38.

²⁸ Tamtéž, s. 25 – 30.

kulaté díži a to už máma měla připravený kvásek pro kynutí těsta. K peci jsme museli nosit drva²⁹, táta je měl uložené v hrani³⁰. Do díže nasypala mouku, zalila vodou a začala míchat dřevěnou kopistí³¹. Hned přidala mouku, hned zase přilila vodu podle toho, jak šla kopist lehko, nebo těžko. Mísila a mísila až těsto v díži dobře dýchalo. To se v těstu udělali vzduchové bubliny a pukaly. Vytáhla kopist, očistila ji a pak nad těstem udělala kříž a řekla potichu: Pámbu požehnej a naspoř! (...) Nakonec nám udělala chlebový mazanec, pomazaný trnkovými povidly. Vypadal jak valašský frgál. Jedli jsme ho, až vychládl, i když jsme byli neodbytní a chtěli si na něm pochutnat.“³²

3. 6. ŠKOLNÍ LÉTA

Ukončením pátého ročníku obecné školy skončilo Antonínu Pavlínovi dětství a začal opravdový život. V roce 1931 začal navštěvovat měšťanskou školu. Dva kilometry mu každé ráno trvala cesta k nádraží, ze kterého cestoval vlakem do Valašského Meziříčí, kde se tato škola nacházela. Vstával proto pravidelně už v šest hodin ráno. Rok na to s ním tuto cestu absolvoval den co den jeho bratr Josef jako student reálného gymnázia.

První ročník probíhal bez větších problémů, ovšem ve druhém ročníku dostal Antonín z rýsování a měřičství na konci roku čtverku. Doma mu to vyčetl hlavně táta se slovy, že se přece učí sám pro sebe. Antonín si už tehdy byl vědom, že ho více zajímají humanitní předměty, a výborně prospíval z českého jazyka. Během těchto svých školních let prožil i svou první, platonickou lásku. Byla jí „Lojzinka“ Carbolová, dívka s vlasy střiženými na mikádo. Ani pořádně nevěděl, jaké barvy jsou její oči, ve škole se vmohl jen na pouhé „ahoj“ a nejvíce ze všeho si přál, aby spolu někdy zůstaly sami. Byl však spíše snílkem, a tak se toto přání nestalo nikdy skutečným.³³

Koníčkem se mu od jeho dospívajících let stal fotbal, který zprvu hrával jen tak, s kamarády po škole při čekání na vlak, později organizovaně za vesničku Choryní.³⁴ Ke

²⁹ Drva = dřeva, polena; tamtéž, s. 139.

³⁰ V hrani = v urovnané hranici polen; tamtéž.

³¹ Kopist' = úzká dřevěná lopatka; tamtéž.

³² Tamtéž, s. 33 – 35.

³³ Tamtéž, s. 80 - 82.

³⁴ Tamtéž, s. 86 – 89.

sportu měl Antonín blízko vždy – např. aktivitami a vystoupeními v Sokolu³⁵, který v Choryni jako chlapec navštěvoval.³⁶ Autor uvedené fotbalové období hodnotí velmi přínosně, dalo mu mnoho na celý život. Fotbal ho naučil vyhrávat i prohrávat.³⁷

Po třetím roce na měšťanské škole nastal zlom – i v jeho rodině se opět projevil typický symptom doby přelomu století v podobě osudu chudých dětí, jejichž rodičům scházeli peníze, v tomto případě na školné i učebnice, a proto musel školu opustit. Antonín Pavlín tehdy přešel do české menšinové školy v Heřmanicích, kde se nemuselo platit nic a kousek odtamtud bydlel v Hustopečích nad Bečvou strýc Karel. Bydlel u něj a pomáhal mu na jeho hospodářství, nejčastěji s řezáním dřeva a krouháním řepy pro dobytek. Domů to měl čtyři kilometry, a tak mohl občas na kole navštívit rodiče, hlavně maminku, kterou jejich odloučení trápilo nejvíce. Po ukončení školního roku se musel vrátit zpátky domů kvůli kázeňskému přestupku, kterého se dopustil společně s dalšími spolužáky. Odcházel tak z Hustopečí už podruhé.³⁸

3. 7. PO ŠKOLE

Po čtvrtém ročníku Antonínu Pavlínovi školní léta skončila. Otec začal podnikat s pískem, který se kolem řeky Bečvy nahromadil, a jelikož k sobě potřeboval pomocníka a chtěl zároveň ušetřit, začali pracovat spolu. V podnikání se jim dařilo, dokonce rozváželi písek i po širokém okolí, jenže po čase jim vlivem hospodářské krize obchody ubývaly a otec rodině ještě přitížil tím, že za poslední vydělané peníze koupil pár tažných koní. Nakonec je musel prodat a práci s pískem vyměnil za práci u silnice a pracoval tam až do svého důchodu.

Po necelém roce, co autor otci pomáhal, rozhodl se studovat ekonomiku. Chtěl se stát úředníkem. Přihlásil se proto na dvouleté studium ve Frenštátě pod Radhoštěm, ale protože nebylo doma dost peněz na to, aby mohli studovat dva a bratr už byl studentem reálného gymnázia v okresním městě, vzdal se svého snu.

³⁵ Sokol = tělovýchovná jednota založená Miroslavem Tyršem v šedesátých letech 19. století. V Choryni byl Sokol zřízen 19. ledna roku 1919. Celkem byl však čtyřikrát zrušen, a to za světových válek a za komunistického režimu. Po osvobození byl Sokol v Choryni opět obnoven, převzato: Tamtéž, s. 79.

³⁶ Tamtéž, s. 77 – 79.

³⁷ Tamtéž, s. 90.

³⁸ Tamtéž, s. 91 – 93.

Namísto studií sehnal otec Antonínu Pavlínovi učňovské místo v obchodě blízko Ostravy. Nastoupil 15. září roku 1937. Byl to obchod se smíšeným zbožím, a kromě vedoucího prodejny, jeho ženy a jejich služky, tu byli v učení ještě další dva chlapci. Antonín Pavlín byl v této práci dobrý, i s vedoucím dobře vycházel, jen po domově mu bylo smutno – bylo to poprvé, kdy byl opravdu sám. A zvláště o víkendech, kdy ostatní učni jezdili domů, jelikož bydleli blízko, to mu bylo smutno nejvíce. Navíc se mu omylem podařilo způsobit vedoucímu prodejny dva problémy, kvůli kterým na něj zanevřel, a tak místo prodeje dělal všechny manuální práce, co byly zrovna potřeba. Naštěstí toto období netrvalo dlouho – strýc Mráček, kterého si vzala matčina sestra Františka, objevil v časopise pro zemědělce inzerát, kde psali, že v místě autorova bydliště hledají praktikanta do kanceláře, a že čtyři roky měšťanské školy budou stačit. Antonín Pavlín to zkusil.

Práci dostal a místem v kanceláři se mu splnil jeho sen. Bydlel doma a od 1. srpna 1938 každý den dojížděl na kole šest kilometrů do kanceláře časopisu Milotický hospodář v Miloticích nad Bečvou a zase zpátky. Vůbec mu to nevadilo a za nepříznivého počasí přespával u Mráčkových.³⁹

V roce 1942 bylo však vydávání tohoto časopisu zastaveno a Antonína Pavlína postihl fenomén totálního nasazení probíhajícího v zemích střední a východní Evropy, kdy byli mladí lidé po jednotlivých ročnících donuceni pracovat pro nacistické válečné hospodářství.⁴⁰ I Antonín Pavlín byl nasazen na práci v Říši, a stal se tzv. „totálně nasazeným“. V únoru roku 1943 byl s ostatními nasazenými dopraven do továrny na zpracování lnu v německém Sasku. Autor v knize velmi klidným a střízlivým způsobem popsal, jak tento den probíhal: *„Třináctý únor 1943 byl jako jiné únorové dny mrazivý. Takových totálně nasazených jako já bylo více. V Praze na hlavním nádraží byly pro nás připraveny osobní vagony a kouřící lokomotiva. V Ústí nad Labem vlak změnil směr na Karlovy Vary, projely jsme Vejprty a svou náruč nám otevřely Krušné hory na německé straně, na území Saska. Místem, kam jsem byl přidělen, byla továrna na zpracování lnu firmy Meyeru. Co. ve Wiesenbadu u Annabergu. Bylo nás pět, kteří jsme u Wiesenbadu vystoupili, na nádraží už nás čekal zástupce podniku. Ubytovali nás ve Fremdenhaus (cizineckém domě), kde bydleli i ostatní cizinci, zejména Belgičané, Poláci*

³⁹ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 95 – 104.

⁴⁰ Převzato z: @ *Totální nasazení* [online]. [cit. 3. 3. 2014]. Dostupné na Internetu: <www.moderni-dejiny.cz/search/index/?cx=0060450733333439465%3Atsoatncbgh4&cof=FORID%3A11&ie=UTF-8&q=totální+nasazení>.

a jiní. Doplnili jsme tak ženské pracovní síly z Polska, Ukrajiny a také ruské zajatce. Byli jsme určeni k manuální práci. Takhle začínal můj život po dvacítce.“⁴¹

Na jaře roku 1945, když táhla ruská vojska na Berlín a Němci byly na konci svých sil i moci, nastal zmatek i v okolí této továrny a došlo k výluce manuálních pracovníků. A jelikož Antonín se svým kamarádem „Jarouškem“ nedostali písemně potvrzenou dovolenku, rozhodli se odejít sami. Vzali si jen ty nejnnutnější věci a nasedli na vlak do Weipert, dále vlak nejel. Dál pokračovali cestou do Chomutova – měli štěstí, svezlo je nákladní auto, které řídili Češi žijící v Sudetech. Když je vysazovali, poradili jim, ať se dají na Postoloprty a odtamtud do Loun, kde byl přechod ze Sudet do Protektorátu. Po cestě je ale chytili a poslali zpátky do Postolopr, na pracovní úřad. Tam hledali lidi do zemědělství a místní slečna jim poradila, co mají říct. Další paní je naštěstí nechala jít, snad pro autorovu výřečnost či vyhublý zjev, a podruhé už se jim do Loun podařilo dojít. Dál cestovali vlakem do Prahy. Ani tady ale neměli klid – najednou vlak zastavil, lidé začali vyskakovat z vlaku a nad nimi přelétávala americká stíhačka známá tím, že kulometem ostřelovala výhradně vlaky a lokomotivy. Nic se nestalo. Dojeli do Prahy, kde všichni polehávali a pospávali únavou. V nádražní restauraci usedli za stůl a spali také, až do rána, to bylo 26. dubna 1945. Za krabičku cigaret se jim pak podařilo koupit dva lístky do Přerova. Odtamtud jel „Jaroušek“ osobním vlakem do Milotic nad Bečvou a Antonín Pavlín do Lhotky nad Bečvou, odkud pěšky šlapal po známé cestě podél řeky Bečvy domů. Byl vyzáblý, nic u sebe neměl, ale byl šťastný, že je doma. Maminka plakala, když ho uviděla. Dověděl se, že nasazení byli všichni tři bratři. Antonín se vrátil jako první a nakonec se vrátili i další dva.

3. 8. PO VÁLCE

Byl květen roku 1945, konec války, a všichni čekali, že vzniklá politická situace naváže na období první republiky. Nikdo však netušil, že pocit svobody bude trvat jen pouhé tři roky, po kterých nastalo převzetí moci Sovětským svazem a komunistická diktatura. Antonín Pavlín se v tomto poválečném období stal pracovníkem lidové správy. Pracoval v Novém Jičíně na Okresním národním výboru. Od 25. června roku 1945 zde pracoval třicet jedna let a odcházel v roce 1976 z důvodu náhlé příhody srdeční, která způsobila jeho plnou

⁴¹ PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 108.

invaliditu.⁴² V knize najdeme kapitolu o tom, jak se Antonín Pavlín stal předsedou Národního výboru v Novém Jičíně, kterým byl od roku 1964 do roku 1970, při nástupu do funkce mu bylo čtyřicet čtyři let. Když se ho lidé i jeho potomci ptali, jak se stalo, že byl zvolen předsedou právě on, odpověděl: „Sám to nevím.“ Na toto místo ho navrhl předseda okresního Národního výboru, který byl ve své funkci do roku 1960, ovšem o tom „proč“ právě jeho autor v knize nic nepíše. Roku 1962 byl zvolen nový předseda okresního Národního výboru, který byl později nadřazeným Antonína Pavlína.

Jak probíhalo jeho zvolení do předsednické funkce, o tom se autor rozepsal v knize velmi obsáhle: *„Volby byly 14. června ve čtyřiašedesátém. Komunistická strana tehdy určovala, komu dá volební šanci. Bydlel jsem na Havličkově ulici nedaleko kina. Oni si pro mne přijeli až do baráku. Já měl v tom období „svatý týden“, čekala mne maturita, studoval jsem tříletou nástavbu ekonomické školy v Ostravě. Bylo to odpoledne. Venku krásně, slunce pálilo a já se šprtal a šprtal, když tu najednou zazněl zvonek. Ale jak! Jako kdyby celý barák hořel. Otevřu dveře, ve dveřích můj nadřízený, předseda Okresního národního výboru. V tom překvapení jsem ho zapomněl pozdravit. „Obleč se, pojeděš se mnou! Víc ti říkat nebudu, uvidíš.“ „Ale já mám studijní volno na maturitu.“ A on znovu: „Obleč se, je to pro Tvé dobro,“ řekl mi rázně zvýšeným hlasem a já už jsem neodporoval. Nasedl jsem do šestsettrojky⁴³ a šofér zastavil až u budovy OV KSČ, říkalo se tu „Na Kopečku“. Jak jsem viděl sekretariát partaje, tak jsem šel do sebe a v duchu si říkal: „Panebože, jestli tam mají něco pro tebe, koukej se z toho vyzout.“ Šlapal jsem schody do prvního poschodí k vedoucímu tajemníkovi. „Už ti ho vedu, pronesl předseda ONV. V uvítání vedoucího tajemníka nebylo slůvko soudruhu, jenom sedni si, a oslovil mne křestním jménem. Už jsem cítil, že to bude něco vážného, a vedoucí tajemník začal: „Půjdeš na jiné místo a budeš sám sobě pánem. Nevzrušuj se, hned ti to povím. Budeš dělat předsedu městského národního výboru ve městě.“ Díval jsem se do stolu, jako bych to neslyšel. „Slyšíš až moc dobře, nejsi hluchý,“ zareagoval vedoucí tajemník. Bránil jsem se: „Ale já si na to netroufám.“ „Tak si troufneš,“ dostávám odpověď. Já oponuju dál: „Dejte tam lepšího!“ A vedoucí tajemník zase: „Lepšího nemáme.“ Skoro se mi zatočila hlava, když jsem si představil, co všechno bude třeba ve městě udělat. Přednesl jsem další trumf: „Já se poradím s manželkou.“ Po těch slovech vedoucí tajemník zvýšil hlas, mluvil o důvěře, kterou mi dali, ať si to uvědomím, a svoji řeč doplnil: „Uvědom*

⁴² PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003, s. 108 – 115.

⁴³ Šestsettrojka je označení české Tatry 603, vozidla vyráběného v Československu za komunismu, převzato z: @ TUČEK, J. *Tatra 603: Svět ji miluje*. [online]. Dostupné na Internetu: <uto.idnes.cz/tatra-603-svet-ji-miluje-06s-/auto_ojetiny.aspx?c=A080417_173247_auto_ojetiny_fdv>.

si, kde jsi. Tady se nehandluje. Prokristapána, čeho se bojíš, máš zkušenosti, od pětáctýřicátého roku pracuješ v lidosprávě, hloupý nejsi, tak co.“

Neubráníl jsem se a nebylo dál co řešit. Předseda ONV mi řekl: „Pojď, vezmu tě domů.“ Během té krátké jízdy do baráku jsme mlčeli, jako bychom byli na hřbitově. „Nějak tě to učení za ty poslední dny sebralo,“ řekla mi manželka, když přišla z práce domů. Neřekl jsem jí nic a čekal na vhodnou dobu. Nikdy by s tím nesouhlasila. Bylo toho moc, co mne čekalo. Uvědomil jsem si, že jednou po těch schodech, co půjdu nyní nahoru, půjdu i dolů. Jak se budu lidem dívat do očí? Chtěl bych se dívat přímo. To je to, na co jsem myslel, protože všechno jednou skončí. Skončil jsem v únoru 1970, ale to už je jiná kapitola.“⁴⁴

Citovaný text působí jako obhajoba politického života, kterou autor napsal svým vnoučatům již jako starý muž na sklonku života. Tento náhled podporuje i autorův postoj k celé záležitosti – jakoby se hájil tím, že nechtěl mít s komunisty nic společného a funkci předsedy odmítal (což dokládají části jeho promluv, jako: „*Panebože, jestli tam mají něco pro tebe, koukej se z toho vyzout.*“, „*Díval jsem se do stolu, jako bych to neslyšel.*“, „*Dejte tam lepšího!*“, „*Já se poradím s manželkou.*“, „*Neubráníl jsem se a nebylo dál co řešit.*“). Také jsou patrné jeho obavy z výkonu nové funkce („*Jak se budu lidem dívat do očí? Chtěl bych se dívat přímo.*“) a rovněž nás autor informuje o tom, jaký postoj zaujímá vůči komunistické politice jeho žena, která s jejich ideologií nesouhlasila. Přesto si autor nedovolil funkci předsedy odmítnout.

V roce 1970 byl ze své funkce odvolán kvůli nesouhlasu se vstupem vojsk Varšavské smlouvy na naše území. V knize ovšem autor nic nepíše o tom, zdali to vnímal jako osobní křivdu (a případně jak moc velkou osobní křivdu), ani nic o tom, jestli a do jaké míry se s tímto odvoláním smířil.

Autor k sobě rovněž v knize nepřistupuje nijak kriticky. Jako politicky aktivní člověk musel vědět o všem, co se ve straně odehrávalo, spoustu záležitostí musel sám iniciovat nebo schvalovat, ale o jakýchkoli konkrétních politických záležitostech mlčí. Včetně toho, jakým způsobem se on sám jako součást celého systému politicky angažoval. Nepřistupuje k sobě z tohoto hlediska soudně. Nedovídáme se nic o jeho politické činnosti ani o tom, co z toho pro něj plynulo. Jako předseda Národního výboru musel vést život na slušné úrovni, ale autor svůj soukromý život zcela vynechal, a byť to psal pro svá vnoučata, soustředil se výhradně jen na informace spjaté s jeho volbou do předsednické funkce. Tudíž se najednou zcela proměnil autorský záměr – o svém dětství, dospívání a rodině psal autor velmi osobně a detailně,

⁴⁴ Tamtéž, s. 116 – 118.

s úplným vypuštěním politického kontextu, a nyní naopak popisuje jen velmi opatrně svou politickou kariéru a o svém osobním životě nehovoří vůbec. Rokem 1970 autor svou autobiografii Kouzlo Domova utnul, proto nemáme žádné informace o jeho dalším životě. Víme jen, že Antonína Pavlína v roce 1976 postihla náhlá příhoda srdeční, a její následky způsobily, že se stal invalidním.

3. 9. O MANŽELCE MAGDĚ

Se svou ženou se Antonín Pavlín seznámil na horách v Krkonoších. Pocházela z Moravského krasu a více se o ní v knize nedozvídáme. Svatbu měli 25. dubna roku 1952. Když se narodilo jejich první dítě, bylo Antonínu Pavlínovi třicet dva let. Celkem měli děti dvě, syna Antonína a dceru Ivu.⁴⁵

S podivem zůstává fakt, že ačkoli autor psal knihu Kouzlo domova především pro svá vnoučata, o jejich babičce jim nenapsal téměř nic. Stejně tak jako z pohledu zamilovaného muže je zvláštní, že o své lásce nebo alespoň o soužití se svou životní partnerkou neuvedl autor opět vůbec žádné informace. Jakoby pro něj byl důležitý jen politický, veřejný život, a na úkor své obhajoby už neměl co říct o své ženě. Autor z knihy zcela vytěsnil svou současnou rodinu.

3. 10. POSLEDNÍ ROZLOUČENÍ

V závěrečném epilogu knihy autor uvádí informace o tom, kdy zemřeli jeho blízcí. Na základě toho zjišťujeme, že Antonín Pavlín přežil všechny své sourozence, což ho mohlo také motivovat k tomu, aby jako poslední člen jedné rodové linie zachytil jejich rod v podobě knihy Kouzlo domova.

Prarodiče, „staříček“ Josef Pavlín, zemřel v osmdesáti letech, a „stařenka“ Veronika Pavlínová „staříčka“ přežila, nevíme však o jak dlouhou dobu.⁴⁶

Maminka Žofie Pavlínová zemřela ve věku sedmdesáti osmi let. Podcenila chřipku a půl roku se statečně léčila v plicním sanatoriu ve Vizovicích. Nevyhrála. Její smrt

⁴⁵ Tamtéž, s. 13.

⁴⁶ Tamtéž, s. 26.

poznamenala otce Antonína Pavlína na dlouhou dobu. František Pavlín ji přežil o sedm let. Zemřel ve věku osmdesáti pěti let.

Antonínův bratr Bohumil opustil tento svět ze všech sourozenců jako první, dožil se šedesáti čtyř let. Následovala ho sestra „Mařenka“ v šedesáti devíti letech. Oba trápilo srdce. Bratr Josef jako jediný skonal v zahraničí – emigroval jako medik v roce 1948 a dosáhl dokonce titulu vysokoškolského profesora. Při nedožitých osmdesáti letech byl pochován v Kanadě.

Nejsmutnějším dnem v autorově životě, jak sám píše, byl 11. listopad v roce 2001. Ten den ho opustila jeho žena Magda, která se dožila věku šedesáti devíti let.

Samota, stáří a úmrtí nejbližších vyvolali v Antonínu Pavlínovi vnitřní smutek a nostalgii, která se promítla i v závěrečných slovech knihy: *„Všechny jsem pochoval a zůstal jsem sám. Ve vzpomínkách splétám dál lístečky domova a k nim prožítá léta svého života. Mé stáří mi zpestřují vnučka Iva a vnuk Pavlík. Vesnička, kolébka mého rodu, žije dál svým potomstvem. Navštěvuji ji většinou u příležitostí rodinných výročí a těm, které jsem tam pochoval, položím na hrob kytičku květů a věnuji jim tichou vzpomínku. Víc jim už nemůžu dát. Pak se vracím tam, kde jsem zapustil kořeny svého života, jak mi určil osud. Přijde doba, kdy se se svými milými setkám. Určitě tam nahoře mají pro mne místo, věřím, že se setkáme. A vy, milá vnoučata, žijte svůj život tak, abyste na jeho konci mohli říci jako já: ČÍM VČÍM JSEM BYL, BYL JSEM RÁD.“*⁴⁷

4. LITERÁRNÍ TVORBA

Antonín Pavlín byl autorem především kratších literárních útvarů, napsal více než třicet povídek, sto fejetonů a nespočet novinových článků. Napsal ale také několik literárních prací, které mu byly vydány knižně, a to buď samostatně (v tomto případě se jednalo o díla: povídku Hledání ztraceného času, kroniku družby mezi městy Novým Jičínem a italskou Novellarou pod názvem Dvacet pět let družby Nový Jičín - Novellara, sportovní povídku Konec fotbalového šéfa, již uvedenou autobiografii Kouzlo domova, literární práci Tajemství pískovny, kriminální povídku Tři klobouky a povídku Zápas o život), nebo jako součást jiné publikace (týkalo se to kratších příspěvků zařazených v Almanachu obětí nacismu či ve

⁴⁷ Tamtéž, s. 121.

valašských sbornících *Od ogarů po staříčky*). Na uvedenou knižní publikovanou literární tvorbu soustředíme pozornost.

Budeme-li přistupovat k jednotlivým dílům z hlediska přínosu, za nejprínosnější literární počín lze jednoznačně označit knihu *Kouzlo domova* v případě, že budeme tento přínos vztahovat k samotné osobě Antonína Pavlína. Tato kniha se jako jediná z celé literární tvorby autora vymyká tím, že se jedná o autobiografii a její výjimečnost je umocněna faktem, že mimo ní neexistuje žádná jiná publikace, která by přinášela informace o Antonínu Pavlínovi v tak rozsáhlé podobě (ostatní autorovy publikace obsahují jen stručné životopisné údaje).

Za další nejprínosnější literární díla autora bych označila ty, které zařadíme do literatury faktu. Přináší vždy něco nového, a tím i výjimečného. Zpracovával a do konečné podoby vytvaroval látku, které před ním žádný jiný autor takto rozsáhlou a ucelenou literární podobu nedal. Tematicky se autor v těchto pracích věnoval třem odlišným oblastem, které však spojuje autorův zájem o regionální dění v místech, která dobře znal:

- a) Tematika druhé světové války: Zabýval se problematikou obětí nacismu za druhé světové války na našem území, konkrétně v Novojičinském okrese, kde sám žil. Na základě jeho zájmu a vlastní aktivity vzniklo dílo *Tajemství pískovny*, které i díky osobním svědectvím poodkrývá nelidské praktiky nacistů pohřbívajících své oběti právě v místě bývalé Novojičinské pískovny, stejně tak jako zveřejňuje seznamy těchto zavražděných utajovaných obětí. Byli jimi přitom ve většině případů mladí kluci, vojáci, nebo vězni tehdejší Novojičinské věznice. Stejná tematika se promítá i v autorově příspěvku v *Almanachu obětí nacismu v okrese Nový Jičín*, ovšem v tomto případě se jedná o oběti jiného charakteru – krátký příspěvek s názvem *Dva*, kteří se nevrátili, vypovídá o osudech dvou členů ilegální skupiny ČIORA, která měla jako hlavní cíl šířit ilegální tisk a vyvíjet ilegální činnost na území Valašska. Všechny oběti však spojuje jejich stejným způsobem ukončená životní cesta odsouzením a vraždou nacistickými zmocněnci (v mnoha případech na základě vykonstruovaných obvinění a trestů). Antonín Pavlín tak vnesl nové světlo do událostí zdánlivě dávno uzavřených a přinesl nové informace k historii Nového Jičína a druhé světové válce vůbec. A to nejdůležitější – svým odkazem zpřístupnil tyto údaje veřejnosti, která s každou mladší generací a ubývajícími žijícími svědky těchto hrůzných dob bude mít tendenci na minulost zapomínat.
- b) Tematika národopisné literatury: Literatury faktu se týkají i autorovy příspěvky ve sbornících *Od ogarů po staříčky*, konkrétně dva příspěvky pojednávající

o významných osobnostech Valašska, které vycházely v těchto sbornících na pokračování. Jejich názvy jsou: O valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi a Legenda o valašském nebi. Kromě toho, že obě práce obohacují valašskou regionální literaturu, jsou navíc obě napsány ve valašském nářečí, které už částečně zaznělo i v knize Kouzlo domova. V jiných autorových pracích prvky valašského dialektu už nenajdeme (autorovi bylo valašské nářečí blízké a ve valašském prostředí se pohyboval od útlého věku; obojí dokazují informace obsažené v knize Kouzlo Domova).

Vyprávění o „strýcovi“ Matalíkovi je výjimečné v tom, že do té doby nikdo nevytvořil podobnou práci věnovanou tomuto krajanům známému a oblíbenému muzikantovi (Antonín Pavlín ji vytvořil na prosbu jeho přítele, spisovatele Miloslava Baláše, a to jako osoba pohybující se zcela mimo hudební prostředí).

Legenda o valašském nebi nezůstává svým přínosem pozadu. Ve své první části popisuje vznik valašského kraje a Valašského nebe, do kterého ve druhé části vstupují významné osobnosti Valašska, čímž posiluje valašskou integritu, valašské zvyky, tradice, kulturu a vyzdvihuje i přírodní krásy valašského kraje. Obě práce mají charakter drobných oslavných „ód“ na tento „požehnaný“ kraj.

- c) Tematika společensko-politické literatury: Posledním tématem, které uzavírá autorovy práce literatury faktu, je Novojičínská družba s italským městem Novellara. Autor v Novém Jičíně strávil podstatnou část svého života, a působil zde i jako předseda Národního výboru v letech 1964 až 1970. V té době se sám účastnil vzájemné spolupráce obou měst a podílel se na jejím rozvoji. Po letech se pak právě on ujmul sesbírání a utřídění těch nejdůležitějších momentů družby a k jejímu dvacátému pátému výročí vznikla tato kronika oboustranně přínosné a vydařené spolupráce.

Zbývající čtyři knižně vydané literární práce Antonína Pavlína, nezařadíme do literatury faktu, nýbrž k autorově beletrii.

Dvě z těchto knih lze propojit jak tematicky, tak i žánrově, a můžeme v nich proto spatřovat i podobný přínos. Jedná se o povídky Hledání ztraceného času a Zápas o život. Obě pojednávají o již uvedeném tématu druhé světové války (tato tematika v literární tvorbě autora celkově převládá), ovšem v první z nich je hlavní hrdina donucen k vnitřnímu boji proti nátlakům komunistické doby, do které je jeho příběh zasazen, zatímco ve druhé hlavní hrdina musí doslova fyzicky bojovat sám za sebe v období německého nacizmu (zdánlivě tak můžeme cítit větší naléhavost boje ve druhém z titulů, ale jak se později dozvíme, oba

hrdinové museli prokázat ohromnou osobní sílu, a hrdina první povídky o to více, že jeho příběh zahrnuje podstatně delší časový úsek, což předpokládá vynaložení mnohem silnější psychické odolnosti). Autor odkazuje oběmi povídkami k dalším lidským životním osudům zasažených válkou, a přestože z nich není patrné, do jaké míry se opíral o skutečná fakta, napsal je velmi důvěryhodně. S mnohými detaily např. popisuje, jak probíhali výslechy a vazba ve slovenské ústřední věznici Leopoldov, kde se ocitlo několik postav povídky Hledání ztraceného času, nebo dokresluje atmosféru druhé jmenované povídky z německého koncentračního tábora četnými německými výrazy z tohoto prostředí. I těmito literárními díly autor upozorňuje na hrůzné praktiky totalitních režimů minulého století s poselstvím, abychom na to nikdy nezapomněli.

Poslední dvě knižně vydané literární práce Antonína Pavlína také poukazují na chyby ve společnosti a zachycují řadu lidských slabostí, ovšem jsou již od tematiky druhé světové války zcela oprostěny. Jde žánrově o povídku Konec fotbalového šéfa a kriminální novelu Tři klobouky. V obou dílech najdeme mezi hlavními postavami charakterly pevné a morální (např. v postavě Roberta Filipiho, nekompromisního fotbalového rozhodčího ve jmenované povídce, nebo v postavách kapitána Jana Vlácil a poddůstojníka Josefa Lébla v uvedené novele) a na druhé straně postavy s vlastnostmi sice ne příliš lichotivými, ale mezi lidmi běžně se vyskytujícími, čímž se obě knihy stávají blízkými a srozumitelnými čtenářům široké veřejnosti (tento opačný charakter zhmotňují např. postavy Josefa Rychlého a Františka Krtka v povídce Konec fotbalového šéfa, nebo postava Karla Kydrycha v novele Tři klobouky). V obou dílech také tvoří podtext politická situace doby, v níž se jejich příběhy odehrávají (zasazeny jsou do období socialismu). S přihlédnutím k tomu, že autor žil ve stejné době, došlo pouze přirozeně k zakomponování jejich dějů do autorova blízkého a dobře známého času a prostředí. Nadčasovost si tyto dva literární počiny autora získali tím, že pojednávají o obecných lidských příbězích, které se mohou odehrávat kdykoli bez ohledu na politickou situaci, a proto je lze např. snadno zasadit i do kontextu naší dnešní doby.

Při hledání odpovědi na otázku, co je téměř všem těmto literárním počínům Antonína Pavlína společné, co je mimo uvedená témata náplní jeho děl, co se pokoušel svými čtivými a poutavými slovy zachytit, zjistíme, že jednoduše poukazoval na chyby v lidské společnosti, které se neustále opakují. A je jedno, jestli měl zrovna na mysli chyby ve společnosti vyvěrající z politických zájmů, nebo chyby vyplývající z naší lidské nedokonalosti, se kterými se setkáváme denně a dotýkají se každého z nás. Ve svých knihách dává tento autor do kontrastu povahy nepokřivené, jednající na základě svého morálního přesvědčení a nejlepšího úsudku, které však (ačkoli bez vlastního odpovídajícího provinění) musí čelit nějaké životní

překážce, či těžkému osudu, a povahy pokřivené, bezcharakterní, u kterých je v některých případech otázka, jak by se chovaly, kdyby se mohly rozhodovat svobodně a nepocit'ovaly jakýkoli druh nátlaku na svou existenci. Tyto postavy pak buďto stihne zasloužený trest, nebo mu uniknou, stejně jako v reálném životě. Autor záměrně vytváří a koncentruje výskyt situací, ve kterých se tyto charaktery zaručeně a opakovaně projeví. Autorova literární činnost však není jen výsledkem jeho kritického společenského měřítka. V řadě jeho literárních prací najdeme např. i prvky humoru a komiky (např. v dílech Kouzlo domova, Konec fotbalového šéfa nebo ve vyprávění o Valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi či v Legendě o valašském nebi).

4. 1. TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY

Literární práci Tajemství pískovny, která vyšla v roce 2004, zařadíme mezi publikace literatury faktu. Popisuje skutečné události na území Novojičínska, které se odehrály během druhé světové války. Práce odhaluje údaje týkající se především příslušníků německého wehrmachtu⁴⁸, kteří se vzepřeli proti nesmyslné válce a jejich životy byly utraceny v pískovně za městským hřbitovem v Novém Jičíně. Reálně popisuje nelidské jednání a zacházení doby minulé, čímž se stává jedním z nejprínosnějších děl z pera Antonína Pavlína. Navíc je doplněna osobními zpověďmi tehdy žijících lidí, a proto je její hodnota nevyčísitelná. Její součástí jsou také příslušné dokumenty, aby z hlediska historické výpovědi nechyběla doložená fakta a práce byla úplná. Proto byly dodatečně k tomuto původnímu vydání ofotografovány údaje ze hřbitovních knih a některých úmrtních protokolů o zesnulých příslušnících wehrmachtu. A najdeme zde rovněž bohatou dokumentaci dobových fotografií, ať už samotné pískovny, hřbitova, či pamětních hrobů, dále kompletní dostupný seznam zemřelých vojáků wehrmachtu, tehdejší mapový plán Nového Jičína a plán i fotografie bývalé Novojičínské věznice, včetně informací o jejím nynějším využití.

Kniha Tajemství pískovny byla nejprve na pokračování otištěna ve Vlastivědě Ostravského kraje Novojicko, a to v roce 1960, v číslech jedna až tři. Zájem o tuto práci

⁴⁸ Wehrmacht = německá fašistická branná moc, převzato z: REJMAN, L. *Slovník cizích slov*, 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 408.

dostalo o dva roky později i velvyslanectví NDR v Praze prostřednictvím vojenského atašé⁴⁹, podplukovníka Fritze Schörniga, který tehdy Nový Jičín navštívil a seznámil se s jejím vydáním. Právě on podal impuls k připojení příslušné dokumentace. Skončilo to však jen zasláním kompletní práce na uvedené velvyslanectví a další iniciativa vyšla do ztracena.

I lidé projevovali vlivem politických a jiných událostí zájem o rozšíření Tajemství pískovny. Práce si povšiml i člen Českého svazu bojovníků za svobodu, Oldřich Libosvár, avšak kvůli jeho předčasnému úmrtí se jeho záměr knižního vydání rozplynul. Stalo se tak až roku 2004 za podpory místní firmy Borgis, s.r.o.⁵⁰, jelikož měl autor po roce 1970 zákaz publikační činnosti a nemohl se tudíž osobně angažovat. Hlavním záměrem vydání bylo, aby i mladá generace poznala, jakých hrůz bylo za druhé světové války dopuštěno. Dnes je tato kniha dostupná alespoň v Novojičínské městské knihovně⁵¹.

Autor v díle užívá výhradně spisovného jazyka a četná německá slova související s tematikou díla. I pro srozumitelnost této práce je k dispozici v přílohách přiložený německý slovníček vybraných výrazů. Ediční poznámku a několik slov o Antonínu Pavlínovi v závěru knihy napsal Jaroslav Brož⁵², který byl také autorem návrhu přebalu knihy. Jeho dominantou je kresba z konce okupace Novojičínska, již namaloval Evžen Prudil, malíř z Lipníku nad Bečvou (k nahlédnutí v přílohách)⁵³.

Publikace Tajemství pískovny je specifická v tom, že sám autor pátrá po dostupných informacích týkajících se toho, co se tenkrát v místech Novojičínské pískovny odehrávalo. Kniha tak postupně poodkrývá, co kdysi pro mnohé občany města tajemstvím skutečně bylo. Titul práce zařadíme k titulům tematickým víceslovným (ovšem nejednat se o literaturu faktu, nabízel by se také titul symbolický). Námětem autorovy byl zřejmě jeho obecný zájem o tuto problematiku na území, kde žil. Motivem knihy je autorova cesta k pravdě, aby mohlo dojít

⁴⁹ Atašé = označuje nejnižší diplomatickou hodnost, přidělenec zastupitelského úřadu jako odborník pro určitou oblast, např. vojenský atašé, obchodní, kulturní atašé. Je podřízen ministerstvu, do něhož spadá daná oblast, převzato z: VOLENEC, O. *Mezinárodní politický slovník*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987, s. 14.

⁵⁰ Borgis, s.r.o. je jednou ze stěžejních firem Novojičínska v oblasti tisku, převzato z: @ *Borgis, s. r. o.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://borgis.net>>.

⁵¹ V online katalogu městské knihovny v Novém Jičíně ji lze najít pod názvem knihy, nikoli pod jménem autora. K dispozici tu najdeme jeden výtisk; převzato: @ *Městská knihovna Nový Jičín*. [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://213.155.224.217/katalog/1.dll?cll~P=48667>>.

⁵² Jaroslav Brož je rovněž autorem grafické podoby této publikace a je jednatelem již zmíněné firmy Borgis, s. r. o., převzato z: @ *Borgis, s. r. o.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://borgis.net>>.

⁵³ Informace doplněny díky Vědecké knihovně v Olomouci, Převzato z: @ *Evžen Prudil*. [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://aleph.vkol.cz/rego/rg0317.htm>>.

k odhalení, získání, utřídění a zveřejnění co nejvíce informací o tom, čeho se nacisté během druhé světové války dopouštěli v Novojičínském regionu. To je rovněž tématem celého díla.

Zajímavý je ovšem netradiční pohled na události druhé světové války, který v knize zachycuje nejen česko-německý konflikt, nýbrž i konflikt německo-německý. Němci se v tomto případě stali sami oběťmi své vlastní ideologie.

Celým textem nás provází autor jako vypravěč přímý, a důležitá je pro nás mimo něj přítomnost skutečné, žijící postavy, která přinesla rozsáhlou svědeckou výpověď o tom, co se v oblasti staré pískovny odehrávalo. Jedná se o Martina Brňovjána, bývalého pomocníka na hřbitově, který se nacházel blízko zmíněné pískovny (hřbitov tam najdeme dodnes). V době vzniku této reportáže měl tento muž v důchodu už sedmdesát dva let a ochotně se pustil do vypravování o německých zločinech (v následující ukázce se objevuje i jméno tehdejšího hrobníka, Augustina Tiesela, po kterém autor rovněž pátral, ale jako by se po něm slehla zem): „...Úplně za městem. Na levé straně byla hospoda, na pravé straně hustý křovitý porost, pole a pak pískoviště. Zde jim „cvičení“ nevyhovovalo. Hledali proto vhodnější místo. Našli je za městem u hřbitova. Z jedné strany lípy od cesty, z druhé křoví a hlavně bylo místo dosti vyhloubené, široké a přiměřeně dlouhé. Pískovna stavitele Klose. To už byly vždycky vyhlášeny dny, kdy bude v pískovišti šajba (= střelba), jak tomu říkali Němci. Měli se tam cvičit nováčci na frontu a volksšturmáci. Povídám, byla to díra, úplná díra. Že by si nemohli najít vhodnější místo? Oni věděli proč. My jsme na to přišli až později.“

„Střílelo se často?,“ přerušuji hovor otázkou.

„Stříleli na frontě i tady. Zpočátku se to nezdálo tak hrozné, ale až začali střílet v salvách, bylo to divné. To vždycky k hřbitovní bráně jezdil nákladák. Přijel a zase odjel. Člověk se nemohl dívat jako v divadle, to víte. Od Němců raději dál. Hlavní hrobník Tiesel o tom neproněs ani slova. Obyčejně zůstával na hřbitově déle. (...) Byl jsem v té době Tieselovým pomocníkem, byl Němec. Sám si vedl knihy a záznamy. S tím nákladákem se mi to nelíbilo. Tieselovi asi také ne, protože když nákladák přijížděl, býval nervózní. Mezi obyvatelstvem se začalo šuškat, že přijelo štrafkomando. Civilisty také zavírali a popravovali, stačí vzpomenout Breslau, Dachau, Osvětim, však víte...“.⁵⁴

Martin Brňovjác byl dokonce svědkem jedné takové akce, a to poté, co hrobník Tiesel nechal na stole hřbitovní knihu a Brňovjác se pokusil sám přijít na to, co se tam doopravdy děje. Na rozdíl od Tiesela o spoustě věcech nevěděl: „Po obědě Němci vyvěsili praporek u pískovny a začali se tam procházet posti, po česku strážní. Když brzy auta špinavě zelené

⁵⁴ PAVLÍN, A. *Tajemství pískovny*. Nový Jičín: Borgis, s. r. o., 2004, s. 12 – 13.

barvy zaskřípaly, nenápadně jsem zmizel do rohu hřbitova. Tenkrát jich přivezli šest. Pomalu jsem vylezl na smrk. Zatím strážní už odvedli jednoho. Od hřbitovní zdi je slyšet salva výstřelů. Vylézám na vysoký smrk až k samému vrcholu. Vidím před sebou malou pláň, vždyť je to necelých sto metrů, která přechází v pískovnu. Pískovna široká, vyhloubená. Před břehem pískovny stojí silný kůl, prachobyčejný kůl. Vedle něho neohoblovaná truhla a do ní právě házejí mrtvé tělo v polní šedi. Zamžikal jsem očima. Odvádějí druhého. Kráčí nepevným krokem se strážnými. Šlapou rozbahnělou cestou do pískovny, v zatáčce zahýbají do úvozu a rovnou ke kůlu. Bezbranného přivazují silnými provazy ke kůlu. Sevřelo se mi hrdlo. Srdce mi začalo rychleji tlouci. Popravčí četa stojí připravena, přivázaný křičí, ba přímo řve: „Nejsem zrádce! Nejsem zr...“ Ozývá se rozkaz: „Pal!“ Ozvala se hromová salva. Přivázanému klesla hlava na hrud’.⁵⁵

Jediný přímý žijící svědek, jmenovaný Martin Brňovják, věděl mnoho i o dalších zúčastněných postavách. Například díky němu autor zjistil, co se stalo s hrobníkem Tieselem. Vypověděl, že měl na starost evidenci hřbitovní knihy, ve které podpisem příčiny úmrtí potvrzoval doktor Fritz Blaschke. Tyto příčiny byly uváděny nepravdivě a zastíraly plánované a násilné vraždy ve většině případech ještě mladých chlapců. A ačkoli byl Teisel antifašistou, po válce ho nepotkal dobrý osud. Obvinili ho ze schovávání Němců v hrobkách, vystavili ho fyzickému teroru a nezajímalo je, že by v nich kdokoli přežil sotva hodinu. Později dostal povolení, odstěhoval se do Vídně a nakonec se oběsil, nevydržel psychicky zažité hrůzy války. Autor sám pak dohledal informace i o dalších osobách, které byly do těchto vražd zapojeny. Mimo jiné vypátral osud zmíněného vojenského doktora Fritze Blaschkeho, kterého později odsunuli do západního pásma, nebo tehdejšího starosty města Neutitschein (jak zněl poněmčený název Nového Jičína), Dr. Ernesta Schollicha, který si raději podřezal žíly a po včasné záchraně se oběsil, než aby vypovídal o německém provinění.

Součástí této publikace jsou kopie z cenných dochovaných dokumentů této doby. Nejdůležitější výpověďní hodnotu mají dvě knihy: Hřbitovní kniha a Totenbeschau-Protokoll, obě jsou uloženy na radnici města Nového Jičína.

Hřbitovní kniha, udávala pět kolonek: Číslo hrobu, jméno (u zastřelených doplněno i případnou hodností), povolání zemřelého, den pohřbu a číslo deníku. Nacházela se tam i kolonka pro poznámky. Někteří zavraždění zůstali beze jména a u jiných není například jasné, zda uvedené jméno bylo jménem křestním nebo příjmením.

⁵⁵ Tamtéž, s. 13 – 14.

Objemnější kniha s názvem Totenbeschau-Protokoll, obsahovala kolonek patnáct, ne všechny vyplněné. Pod místem zastřelení byla napsána pískovna. Objevoval se tu několikrát i podpis doktora Blaschkeho, ovšem byl spíše formalitou – příčinou smrti byla téměř vždy kulka. Kniha evidovala na čtyřicet šest hrobů, z toho sedm beze jména, jiné označené pouhými čísli. Otázkou je, zda byli zaprotokolováni všichni zastřelení. Poslední čtyři hroby jsou datovány ke 4. květnu 1945. Součástí knihy je i přehled dalších devadesáti devíti hrobů vojáků, kteří zemřeli v místním lazaretu. Avšak pravděpodobné je, že někteří přišli o život nikoli tam, ale také v pískovně. Stěží odhadovat, kolika obětí se to týkalo. V přílohách práce najdete ukázkou fotokopie těchto záznamů, včetně několika fotografií z bohaté dokumentace připojené autorem k tomuto dílu.

4. 2. ALMANACH OBĚTÍ NACISMU OKRESU NOVÝ JIČÍN

Publikaci Almanach obětí nacismu, ve které najdeme autorův příspěvek v podobě kapitoly s názvem Dva, kteří se nevrátili, zařadíme k literatuře faktu s tematikou druhé světové války. Kniha byla vydána v roce 1998 k příležitosti 80. výročí vzniku Československé republiky a zároveň k 60. výročí úmrtí našeho tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka.

Předseda OV ČSBS a spoluautor knihy, Ing. Arnold Budík, charakterizoval v úvodu publikace její záměr: „*Mnichov, rozbití republiky, válka, nacistická okupace a totalitní režimy ovlivnily nejen individuální osudy mnohých z nás, ale i naše myšlení, chování a postoje na dlouhou dobu. Pro mladší generace je půl století doba dostatečná, aby na válečná léta, okupaci a osvobození, tím spíše na vznik Československa, mohli pohlížet na dávnou minulost. Vždyť jejich hrůzy poznali z knih, filmů a vyprávění otců a dědů. Dosud však mezi námi žijí statisíce těch, kteří nemohou zapomenout na oběti svých blízkých a na ty, kteří za naši svobodu prolili svou krev nebo byli umučeni ve věznicích a koncentračních táborech. Chceme touto publikací s úctou vzpomenout všech obětí nacismu a přispět k lepšímu pochopení mezi generacemi.*“⁵⁶

Na vzniku almanachu se celkem podílelo na třináct autorů, kdy se každý z nich zhostil jiného válečného tématu tak, aby na základě faktů a osobních svědectví sestavili ucelené dílo vypovídající o osudech všech lidí poznamenaných druhou světovou válkou na Novojičínsku.

⁵⁶ CHOBOT, K., BUDÍK, A. *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 1998. s. 6.

Ovšem, jak uvádí i sám editor a druhý z autorů knihy, PhDr. Karel Chobot⁵⁷, je možné, že sestavené seznamy obětí nacismu nejsou bohužel úplné, i přes veškerou snahu získat co nejkompletnější informace.

Jednotlivé příspěvky v Almanachu obětí nacismu nejsou seřazeny ani na základě jakékoli časové posloupnosti ani jakékoli vztahové příčinnosti, jsou spojeny jen tematicky a vymezeny územím okresu Nový Jičín. Titul knihy je titulem víceslovným tematickým.

Součástí knihy jsou seznamy účastníků války, a to seznam obětí německého fašismu a války v okrese Nový Jičín, abecední seznam zahraničních vojáků okresu Nový Jičín v letech 1938 – 1945, a seznam žijících partyzánů, kteří bojovali po boku sovětských vojáků.

Kapitola, kterou Antonín Pavlín přispěl, nese název Dva, kteří se nevrátili. Pojednává o osudech dvou členů ilegální skupiny ČIORA, která měla v rámci své ilegální činnosti například za úkol šířit propagaci ilegálních letáků na Valašsku, v oblasti rodného kraje autora. Oba přátelé pocházeli z Mořkova.

František Mička byl kancelářským oficiantem u bývalého okresního úřadu v Novém Jičíně, po přeložení v Brně a nakonec ve Valašském Meziříčí. Měl ženu Marii a syna Jirku. Pomáhal dalšíma dvěma členům skupiny ČIORA obstaráváním potřebných věcí jako byl např. psací stroj na šíření letáků, nebo falešné občanské průkazy.

Jindřich Ryc, měl také ženu Marii a dvě děti, Ludmilu a Věru. S Františkem se znali ze Sokola v Mořkově, kde byli oba činnými. Pracoval stejně tak u bývalé státní správy v Novém Jičíně, po přeložení pak rovněž ve Valašském Meziříčí.

Dne 28. září 1941 však byla někým činnost skupiny vyzrazena. Začali výslechy útočící na jejich vytrvalost, semknutost, sílu a pevnou vůli. František Mička tehdy „zmizel“ na deset dní, v práci měl nahlášeno volno pro nemoc. Vše vyvrcholilo 10. prosince 1941, kdy byli tito dva kamarádi zatčeni. Byli převezeni do Brna, kde byla popravena část členů této ilegální skupiny, a poté do koncentračního tábora v Mauthausenu. Z něj už se nevrátili. Jindřich Ryc zemřel 16. června roku 1942 podle vystaveného úmrtního listu. František Mička zemřel dva dny po něm. V obou úmrtních listech však nebylo nic o příčině smrti. Prostřednictvím svědectví dvou vězňů bylo dodatečně zjištěno jen to, že František Mička skonal na následky těžkého zranění na hlavě.

⁵⁷ PhDr. Karel Chobot je nyní ředitelem Státního okresního archivu v Novém Jičíně, převzato z: @ Karel Chobot. [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <www.archives.cz/zao/novy-jicin/kontakty/index.php>.

4. 3. O VALAŠSKÉM KAPELNÍKOVI STRÝCOVI MATALÍKOVI

K Pavlínovým národopisným pracím patří jeho vypravování o valašském rodákovi Antonínu Matalíkovi. Autor v ní humorným způsobem zachycuje skutečné životopisné údaje tohoto mezi lidmi oblíbeného a známého muzikanta, a sleduje jeho život od počátku do konce. Publikována byla tato literární práce na pokračování, a to ve sborníku povídek *Od ogarů po staříčky*, v číslech pět až devět. Nutno poznamenat, že všechny příspěvky otištěné ve jmenovaném sborníku jsou napsány ve valašském nářečí, ovšem původní rukopis Antonína Pavlína, který do vydavatelství v roce 1998 zasílal, byl napsán jen s některými prvky tohoto valašského nářečí, a také bez gramatické správnosti uvedeného dialektu. Úpravu nářečí provedl až autor sborníku, odpovědný redaktor Petr Halenkovský.

Sborník *Od Ogarů po staříčky* byl založen především na tom, že jeho redakce otiskla jakýkoli vydařený literární počín týkající se valašského kraje, avšak jen tehdy, byl-li také napsán ve valašském nářečí. Nebylo proto důležité, jak znělé či neznělé bylo jméno autora. Sám redaktor sborníku, Petr Halenkovský, je nejen spisovatelem, ale i sběratelem lidové slovesnosti.⁵⁸ Sborníky *Od ogarů po staříčky* vycházely za pomoci několika sponzorů pravidelně dvakrát do roka, vždy po dvou dílech společně v jedné vazbě, a to v rozmezí let 1998 až 2003. Mezi čestné mecenáše patřili například: Ministerstvo kultury České republiky, Okresní úřad a referát kultury Vsetín, město Vsetín a několik místních soukromých podnikatelských subjektů.

Jmenovaný sborník *Od ogarů po staříčky* je sestaven z příspěvků autorů, které jsou vždy řazeny bez časové posloupnosti i bez vztahové příčinnosti. Spojuje je jen zastřešující tématika regionální literatury. Samotný víceslovný titul *Od ogarů po staříčky* je tak titulem tematickým. Název zařazeného textu Antonína Pavlína, *O valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi*, obsahuje jméno hlavního hrdiny, strýce Matalíka, díky čemuž ho můžeme charakterizovat jako titul protagonistický. Vedle něj vystupují ve vypravování vedlejší postavy jako jeho manželka, maminka, babička, dědeček, jeho osm dětí, jeho přátelé, spolupracovníci, a lidé, se kterými se během svého života potkal. Strýc Matalík jako vypravěč přímý vypráví ich formou o své životní pouti. Jednotlivé informace jsou v povídce uspořádány chronologicky. Strýc Matalík na všechno vzpomíná od doby, kdy se narodil až do své smrti. Velmi časté jsou zde doslovné promluvy vystupujících postav, kdy v přímé řeči i v zachovaném valašském nářečí vtáhnou čtenáře přímo do děje a přenesou na něj svou

⁵⁸ @ Petr Halenkovský. [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mvk.cz/knihovna/vsetin/regionalni-osobnosti-10012/?componentID=10196&letter=H>>.

valašskou náтуру a specifický životní přístup. Kdyby bylo toto životopisné vypravování publikováno bez valašského dialektu, nikdy by práce nedosáhla takové kvality. Objevují se v ní často humorné prvky, umocněné právě valašskou mluvou, ve spisovné nebo i hovorové češtině by onen text tolik nevynikl. Příklady jsou zachyceny přímo v citacích v následující části práce. Vzhledem k povaze tohoto Pavlínova literárního počinu je v přílohách práce zařazen přehled vybraných jazykových prvků valašského nářečí, které se objevují v citovaném textu.

V doslovu Antonína Pavlína, který je v závěru vyprávění připojen, autor vysvětluje, co ho vedlo k napsání tohoto příběhu a odkud čerpal látku k této práci. Hlavním impulsem se stal spisovatel Miloš Baláš, původem Valach, když jednou s prosbou přišel za Antonínem Pavlínem: „*Víš, mňa strýc Matalík zajímá, ale mám rozpracovanú knížku pro děti, povídačky z Valašska, které mně vyprávěla moja mamněnka a rád by ju dokončil. Nemám čas. A co ty na to? Strýc Matalík by si to zaslúžil. Tož, zkus to napsat!*“⁵⁹ Je zajímavé, že jiná podobná vzpomínka na strýce Matalíka neexistuje než tato, a nenašel se ani mezi hudebníky žádný potenciální iniciátor, který by něco takového sepsal. Učinil tak až Antonín Pavlín. Ve své práci čerpal z několika zdrojů. Mnoho mu o svém otci vyprávěl Ferdinand Matalík, který pracoval jako řidič na ONV, kde se potkával s Antonínem Pavlínem pravidelně, a dokonce se díky tomu autor osobně setkal i s Antonínem Matalíkem. Dalším člověkem, který mu měl co vyprávět, byl valašský etnograf Arnošt Kubeš – znal Antonína Matalíka také dobře osobně. Autor oslovil i přítele Františka Hanuse, který rád na Antonína Matalíka zavzpomínal a podělil se o své vzpomínky. A pomohli mu nakonec i kapelník Zašovjanky, Václav Zvoníček, a zpěvačka kapely, Marta Šnajdrová, při práci s daremnými písničkami strýce Matalíka.⁶⁰

Každý z pěti dílů tohoto vyprávění na pokračování je doplněn úvodním komentářem autora sborníku, Petrem Halenkovským, o tom, co čtenáře v Pavlínově příběhu čeká, a kterých nejen valašských míst se bude vyprávění týkat (případně i kterých osob).

Dějová linie vypravování je započata informacemi o tom, odkud rod Matalíků pochází. Tímto místem je Štramberk, město nedaleko Nového Jičína. Odtamtud se další generace Matalíků přestěhovaly do Valašského Meziříčí. Jak autor ve svém příspěvku osobnost Antonína Matalíka i jeho život zachytil, to demonstrují následující vybrané informace a citace z Pavlínovy práce.

⁵⁹ HALENKOVSKÝ, P. *Od ogarů po staříčky* 7 - 8. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 86.

⁶⁰ Tamtéž, s. 71 – 86.

„Tonek“ Matalík, jak mu říkali, se narodil 6. července roku 1880. Jeho dědeček mu při narození zpíval jednu z valašských písní: *„A dyž sa Valášek narodí, matka ho oknem ven vyhodí. Vyhodí ho napřed' nohama, živ sa, ty Valášku, horama. A dyž sa narodí Valášče, matka ho trávnící⁶¹ opáše. Tu máš, cérečko, tu máš vázání, tož ať máš s čím chodit' horami.“*⁶² Jeho maminka se jmenovala Tereza, a otce podle všeho „Tonek“ nepoznal. Když se na něj ptal, řekla mu matka: *„Na tatu sa neptaj! Do za to može? Dyž zme sa měli brat', tož ně chudák umřel. Tenkrát' ešče doctoři neuměli všecy nemoce vyl'ěcit' a proto zme sa nevzali.“*⁶³ S výchovou pomáhali babička s dědou.

Když byl Antonín Matalík větší, dal ho „staříček“ do učení na prodavače v textilním obchodě. „Tonek“ nebyl zručně nadaný a proto moc neměl na výběr, o svých dovednostech sám řekl: *„Ani jsem moc neurost, nic ně do ruky nepasovalo, na zednickú fangl'u⁶⁴ sem byl slabý, malířskou štětku sem nechťěl, hrkat' se stavem takej ně.“*⁶⁵ Ale ani to „Tonka“ nebavilo, nebavilo ho „strúhat' poklony paničkám, které jen ohrnovaly nos“. Muzika byla tím, co Antonína Matalíka lákalo od mladých let. První housle si koupil sám za ušetřené peníze a hrát se taky naučil úplně sám. Pro rady si chodil k panu učiteli a ke starým muzikantům. Po nocích se učil noty a hrát podle nich. Dědeček mu říkával: *„Ogare, ogare, až budeš hledat' prácu, tož neukazuj ruky. Máš ich obě l'evé. Od teho vrzáňá.“*⁶⁶ Muzicírování u něj doma nebrali jako vážené povolání, a nebrala to tak ani jeho pozdější žena, Marie.

Jelikož chtěl „Tonek“ opravdu hrát, oslovil jednou Jana Pelára, nejslavnějšího valašského muzikanta, jestli by ho nevzal ho kapely. Přijal ho a hráli spolu až do jeho smrti.

V knize je následně vložen informující text o Janu Pelárovi, jehož autorem je Karel Bubela, významný veřejný činitel valašského kraje. Zřejmě nechtěli autoři publikace přejít tak významnou osobnost Valašska bez komentáře. Součástí vyprávění je i několik fotografií Jana Pelára a jeho podobizna je zpřítomněna i na čelní straně přebalu sborníku *Od ogarů po*

⁶¹ Trávníca = lněná plachta, ze které se vyráběla nůše; převzato z: KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006, s. 373.

⁶² HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 5 - 6*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 6.

⁶³ Tamtéž, s. 7.

⁶⁴ Fangl'a = zednická naběračka, převzato z: @ *Valašský slovník*. [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.valassky.cz/valassko-cesky/fangla>>.

⁶⁵ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 5 - 6*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 8.

⁶⁶ Tamtéž, s. 9.

staříčky s čísly pět a šest, jejíž autorem je Adolf Liebscher, významný pražský malíř a figuralista konce devatenáctého století.⁶⁷

Během hraní v Pelárově kapele se Antonín Matalík oženil. Jeho ženou se stala Marie Mušálková, kterou před svatbou všichni varovali: „*Mařko, neber si muziganta, ten ti doma nechá edem gatě a bude furt v tahu.*“⁶⁸ Marie toto varování jako zamilovaný člověk nevnímala, ačkoli se po svatbě stalo pravdivým.

S manželkou i maminkou se po svatbě odstěhovali od babičky a dědy do většího, „*aby sa nemuseli jeden druhému dívat do huby.*“⁶⁹, jak Antonín Matalík sám řekl. Chvilí na to mu maminka zemřela. Stěhovali se pak ještě jednou, protože jim, cituji Matalíkova slova, „*děčka chodily na svět jak schodky do nebe.*“⁷⁰ Měli jich celkem osm (v tomto pořadí): „Indru“, Karlu, „Ferdu“, „Lad’u“, Antonína, Marii, Reginu a Milana. Syn Antonín jako jediný zdědil hudební nadání po otci a hrál na housle a trubku. Indra, Karla a „Lad’a“ jim bohužel v dospělém věku zemřeli.

Při tolika dětech jim moc peněz nezbývalo, a proto si Antonín Matalík přivydělával hraním na různých oslavách. Jeho žena si přála, aby se jejich děti neživily muzikou a říkala jim: „*At’ vás nenapadne, abyste dělali muzigu. Já chcu mět’ z vás pořádné l’udi, co neco umjá a ne edem vrzgať na husl’e!*“⁷¹

Aby Antonín Matalík nebyl závislý jen na příležitostném hraní, sehnal si členy do vlastní kapely i povolení s touto kapelou vystupovat veřejně. Hrávali pak společně valašské písně ve valašských krojích. V knize autor uvádí informace i o přesném složení této kapely, stejně tak jako o osudech Matalíkových dětí a vyprávění je průběžně prokládáno různými historkami z Matalíkova života. V jedné z nich je výstižně zachycena pohostinná povaha Valachů: „*My, Valaši, zme sa narodili v tem súhvězdí, co l’udé majú rači dobrú náladu než rvačku. Máme rádi život, milujem kromě svojej robky aj pesničky. Ty pesničky brnkáme na strunu veselosti a l’udství. To ja naša stará tradyca. U nás na Valašsku sa praví: z veselú mysl’ú do teho a púl je hotové. Máme pesničky, ty hrajem a spíváme. Hosty vítáme chl’ebem a sol’ú, ale takej valašská sľibovica a klobáse postavily na nohy každého.*“⁷²

⁶⁷ Převzato z: Adolf Liebscher. [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.sdruzeniliebscher.cz/umelci/adolf-liebscher>>.

⁶⁸ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky* 5 - 6. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 18.

⁶⁹ Tamtéž, s. 96.

⁷⁰ Tamtéž, s. 96.

⁷¹ Tamtéž, s. 100.

⁷² Tamtéž, s. 105.

Součástí vypravování jsou i humorné příběhy, které se Matalíkově kapele přihodily na jejich muzikantských vystoupeních. Dovíme se např. jak si Antonín Matalík na jedné svatbě ženichovi stěžoval, že nemají s kapelou co pít, a takhle to dopadlo: „*Tož, pane kapel'ník, zavdajte si!*“ *povědá a podává ně fl'ašu. Loknul sem si tak na okoštování a zaškl'ěbil sa. „Co temu chybí?“ optal sa ňa ženich ustrašeně. „Povědám, enem knot.“ A tak prišiel na to, že omylom vzal fl'ašu petrolínu místo slibovice.*⁷³ Nebo jak šli jednou za tmy v zimě přes zavátý kopec z hraní zpátky domů, neviděli ani na krok a stalo se toto: „*Gde zme sa octli?*“ *To bylo raz v zimě, šli zme přes veselský kopec, bylo hladko a ptám sa: „Jak na to chlapi?“ A Ignác Hanák z basú zamudroval: „Tož, jak ináč, než dólu.“ Sednul si na futrál od basi a pustil sa po tej klúzačce. Naraz to udělalo řach! Řach! A Ignác zakl'él a skrušeně pravil: „Tonku, je zl'e, basa je v řiti.“ A já mu na to: „O né, Ignácku, svoju řiť máš v basi!“*⁷⁴ Basu Ignác našťestí do týdne dokázal spravit.

Ve třetím pokračování najdeme např. slova o Antonínovi Matalíkovi⁷⁵ a jeho kapele z úst Františka Hanuse, valašského rodáka a herce: „*Strýc Matalík patrľ g Mezřiču odjagživa. Tam, kde se vařil guláš a klobáse, točilo se pivo a nalévala borovica a slibovica, byl Matalík se svýma ogarama. Kácel se máj, kde bylo veřejné cvičení, nebo výlet, svatby, křtiny, všude byli Matalíkovi a hrálo se, pilo, zpívalo, byla samá legrace. A nejpoblárnějšť bývaly ty jeho darebné pěsničky. (...) Matalík se svou kapelou byl poslední svého druhu. (...) Ty darebné pěsničky se pochopitelně do žádného zpěvníku nedostaly, ale zpívají sa furt.*“⁷⁵

Antonín Matalík ve třetí části vypravuje i o svém největším vystoupení v Praze v roce 1941, kde Valašský kroužek pořádal Valašský večer. Matalíkova kapela vystupovala v Lucerně a měla takový úspěch, že to samé vystoupení absolvovala ještě jednou. A hrála také ve Valašském šenku v centru Prahy, kde všichni společně složili písničku *My jsme Valaši*, valašskou hymnu, přičemž hlavní autorství připsali „Tonkovi“ Matalíkovi⁷⁶. Ovšem, jak autor sborníku dodává, existují zmínky o tom, že tato valašská hymna možná vznikla již dříve z pera jiných autorů. V této valašské hymně se Matalíkovo autorství odrazilo konkrétně uvedením jeho jména v textu (hymna má celkem slok pět):

*My zme muziganti, staří Valaši,
Hrajem a zpíváme po vlasti naší.*

⁷³ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky* 7 - 8. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 4.

⁷⁴ Tamtéž, s. 5.

⁷⁵ Tamtéž, s. 8 – 9.

*Hrajem a zpíváme dycky vesel'e,
Něni už na světě takěj kapel'e.*

*My zme Valaši, jedna rodina,
Valašské hory sú naša otčina.
My zme Valaši, chlapci jako fik
A náš kapel'ník sú strýc Matalík.⁷⁶*

Ve čtvrtém pokračování se autor věnuje Matalíkovým darebným písním a jejich textům. Jejich náměty vycházely ze života, byli vtipné a peprné a proto i velmi populární. Texty pomáhal „Tonkovi“ Matalíkovi“ psát Josef Stromšík, valašský spisovatel s pseudonymem „Osyka“. O jejich oblíbenosti svědčí i vysílání ostravské televize dvacet pět let po Matalíkově smrti, kdy vysílala na Silvestra v roce 1980 jeho písně v podání valašské Zašovjanky, dechové kapely pocházející z valašské Zašové. Ta se dodnes navrácí k lidové tradici tohoto muzikanta. Texty Matalíkových darebných písní jsou k nahlédnutí v přílohách práce.

Ve věku sedmdesáti čtyř let se nechal Antonín Matalík vymalovat a jeho portrét je rovněž k nahlédnutí v přílohách práce. Namaloval ho místní malíř, Josef Baruch v roce 1948 v hospodě u Perutků. To byla hospoda „Matalíkovců“, jak se členům jeho kapely říkalo. Obraz zůstal ve vlastnictví rodiny majitele uvedeného podniku.

Od roku 1954 se na Antonínovi Matalíkovi začalo naplno projevoval jeho stáří. Poté, co v říjnu roku 1954 zemřela jeho žena, už nikdy nebyl tím Matalíkem, kterého všichni znali, její smrt nesl těžce – zmizela jeho jiskra v oku, přestala ho bavit muzika a přestalo ho bavit i chození po hospodách, které mu jeho žena tolikrát vyčítala. Jeho čas přišel v březnu roku 1955. Pohřbu se účastnilo mnoho lidí, a přišli lidé i v lidových krojích, a jeho památku uctily hudbou také dvě dechové kapely. Členové Matalíkovy kapely měli na projev smutku hudební nástroje černě potažené. Po jeho smrti se tato kapela rozpadla – nebylo už žádné tak silné a výrazné osobnosti, jako byl on. Pochován je Antonín Matalík na městském hřbitově ve Valašském Meziříčí. Důstojné a ohromné rozloučení, které lidé tomuto muzikantovi dopřáli, vypovídá o jeho oblíbenosti a slávě.

⁷⁶ Tamtéž, s. 11.

4. 4. LEGENDA O VALAŠSKÉM NEBI

Národopisnou literaturu valašského kraje autor obohatil svou literární prací *Legenda o valašském nebi*. Jedná se skutečně o epický literární žánr legendy, přičemž v první polovině práce autor vypravuje fiktivní legendu o tom, jak valašský kraj a Valašské nebe vznikli, a ve druhé polovině práce převažují faktografické údaje o životech zasloužilých, opravdu žijících Valachů, kteří se do toho nebe dostali. Sám autor, Antonín Pavlín, pak tímto smyšleným nebem ve druhé polovině příběhu již jako zemřelý putuje a shledává se s nejvýznamnějšími valašskými rodáky. Každému z nich autor věnuje vlastní kapitolu.

Práce poukazuje na valašské obyvatelstvo, vyzdvihuje jejich zvyky, tradice, povahu, ale i jejich významná a posvátná místa, a připomíná slavné valašské osobnosti.

Zajímavé je autorovo pojetí Valašského nebe tím, že se v něm kromě již zesnulých valašských rodáků ocitla i jedna rodačka ještě stále žijící – zpěvačka Jarmila Šuláková. Jako jediná tak zastupuje autorovi současníky a již během svého života si podle Antonína Pavlína zasloužila v tomto nebi místo.

Celý příběh je rozdělen do čtyř pokračování v číslech již uvedeného sborníku *Od ogarů po staříčky*, konkrétně v číslech třináct až šestnáct. A i tato legenda, stejně jako vyprávění *O kapelníku strýcovi Matalíkovi*, je napsána ve valašském nářečí (připojené vybrané jazykové změny ve valašském nářečí jsou k dispozici v přílohách práce).

Název tohoto literárního počínu Antonína Pavlína vypovídá o žánru legendy, a proto ho zařadíme k titulům žánrovým. Vypravěčem je sám autor – nejprve jako vypravěč autorský při vyprávění o valašské legendě, později jako hlavní postava putující valašským nebem jako vypravěč přímý. Čas a prostor je, jak již slova „legenda“ a „nebe“ naznačují, fantaskní. Součástí jsou četné dialogy vystupujících postav. Hlavními postavami jsou v první části legendy Hospodin a vyvolený zástupce Valachů, ve druhé části, kdy se Antonín Pavlín dostává po smrti do tohoto nebe, je hlavní postavou autor, a vedlejšími postavami svatý Petr, se kterým autor rozmlouvá, a osobnosti valašského nebe, které autor na své cestě potkává.

V úvodu textu se autor vyznává ze své lásky k tomuto kraji, čímž zároveň vysvětluje, proč tato práce vznikla a proč mu stálo za to prostudovat velké množství materiálů o životě Valachů v dřívějších dobách.

Děj legendy začíná tím, jak „Pámbíček“, nebo též valašsky „Hospodyn“, historická postava hlásící se k odkazu Ježíše Krista, rozdělil mezi lidi kraje, a jak od něj vyvolený Valach za své vzdory dostal jenom černé hory:

Hospodyn, dyž dysi tvořil svět, rozdával aj všelijaké dary, keré by l'udé mohli potřebovat'. Tý národy a kmeně, keré přišly na řadu první byli na tem nájlepši. Ty další už meňej. Poslední přišel za Hospodynem Valach, kerý sa gdesi pozdržál. A tož moc teho už pro valašský kmeň neostalo. Tož ve Valachovi sa cosi vzbúrilo a dívaja sa na nebe, začál sa brániť: „Slovákom si dál, Pane Bože, zem, gde víno zraje, Hanákom zasěj tu řepu a celé lány obil'á! A nám, Valachom, teho už moc neostalo! Dyt' ale všeci patříme do jedné rodiny, né?“

„Tož, dyž ťa tak počívám, zdá sa ně, že si chlap,“ odpověděl mu povalašsky Hospodyn, kerý zná vsecky řeči na světě, aj vsecky nářečá. „Si první chlap, kerý sa ně postavil! A to nadávání a brblání patří do života, šak tam dole na téj Zemi ten život není lehký! Sám sem to na vlastní kůži zakusil! Tož, musím s vama, Valaši moji, takéj něco udělat'! Vím, že ste byli mezi prvníma z vítáním a darama v Betlémě u mojích jesliček!“ Valach sa pýchů celý nafúk.

Hospodyn pokračoval: „Přišels poslední, tvoja chyba, ale s práznu neodějdeš. Ale ostaly pro vás, Valachy, už enom tý hory, kopce, ráztoky⁷⁷ a hodně teho kameňa, kerý sa bude pořáď rodiť. Dávám Ti ale takéj krásu teho kraja, kerú všeci nemajú. A takéj laskavé srce. Za krásu vašeho kraja budú chodit' l'udé a opěvovat' ju. Hory vám dajú dřevo, aby ste si postavili chalúčky, horské potůčky zasěj čistůnkú a zdravú vodu. No a, dělat' sa musí všade! Pracujte, a já vám požehnám. Aj tú valašskou zem musí negdo obdělávat' a žit' na tých horách! Aj ty sem stvořil pro l'udí!“

Hospodyn sa trochu odmlčal a pravil: „Ty šak nemožeš ostat' v těch horách sám, ty zpuřný Valachu! Musíš sa poohlédnúť po nějakéj robě, ožénit' sa a mněť potomky, keré budete spolem vychovávat' g životu, k práci, dobru a pro zápas se zlem.“⁷⁸

Valach od tohoto okamžiku putoval krajinami a vedl s sebou i celý valašský národ. Společně hledali místo, kde by se usadili. Po celou dobu je Hospodin provázal a promlouval s Valachem pokaždé, když potřeboval radu. Dal jim i co pít a jíst, aby co nejméně na svých cestách strádali. Dokonce i jejich svatou horu jim dal – stala se jí hora Radhošť, valašsky Radhošč, která je dnes jedním z nejvýznamnějších putovních míst Valachů. A nakonec pomohl Valachovi najít jeho životní družku, aby nezůstal na světě sám.

Valašský národ našel své místo. A dostal od Hospodina i desatero přikázání, aby se lidem lépe žilo, a žili podle nějakého řádu a pravidel. Toto desatero je ve všech bodech

⁷⁷ Ráztoka i rástoka = hluboké zalesněné horské údolí s potůčkem; údolí pod hlavním hřebenem nad soutokem potoků; převzato z: KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006, s. 298.

⁷⁸ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 13 - 14*. Vsetín: Marie Korabíková, 2004, s. 4.

shodné s desaterem křesťanským. Valach si v závěru po Hospodinovi vyžádal i uvedené Valašské nebe, ke kterému však vedly dvě cesty – jedna snadnější, ale za to přinášející zkázu a utrpení, a druhá obtížná, která ale byla klíčem k bráně do pravého Valašského nebe. Každý Valach si tak mohl zvolit, jaký osud si dobrovolně vybere. Nejdůležitější bylo dodržovat uvedené desatero, to mělo hlavní váhu při rozhodování o dalším, posmrtném životě.

Ve druhé polovině práce si pro Antonína Pavlína, přišla „zubatá“, čekalo ho Valašské nebe. Autor ale odpíral „smrtce“ vykonat její povinnost – alespoň do té doby, než písemně shrne všechno, co na světě vykonal a co po sobě zanechal. Tento moment může být odkazem k autorově autobiografické knize Kouzlo domova, která vyšla v roce 2003, o rok později než tato legenda ve sborníku Od ogarů po staříčky. Zajímavý je také netradiční motiv vlastní smrti autora, který jakoby smířeně věděl, že se blíží jeho čas (zemřel tři roky od otištění legendy redakcí sborníku).

Autor vsunul svůj životopis včetně přehledu jeho nejvýznamnějších literárních počínů do děje legendy a poté ho „smrtka“ odvedla do nebe ke svatému Petrovi. Společně putovali Valašským nebem a potkali řadu známých valašských osobností, mezi nimiž byly:

- Bratři Alois a Bohumír Jaroňkovi, iniciátoři vzniku dřevěného městečka v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm (toto místo je známé jako rožnovský skanzen).
- Bratři Bohumír, Josef a Antonín Strnadlovi, první dva jmenovaní zachycovali krásu Valaška slovem, Antonín pak obrazem.
- Čeněk Kramoliš, valašský spisovatel.
- František Hanus, herec divadla na Vinohradech, zasloužil se o propagaci valašského lidového folklóru v televizních a rádiových pořadech.
- František Podešva, valašský malíř.
- František Tábořský, básník, spisovatel, překladatel.
- Jan Kobzáň, valašský malíř.
- Jan Nepomuk Polášek a Arnošt Kubeša, sběratelé lidových písní na Valašsku.
- Jarmil‘a Šuláková, zpěvačka lidových písní známá a úspěšná u nás i ve světě.
- Jaroslav Žíla-Lipjan, historik, bývalý ředitel Okresního muzea v Novém Jičíně, a rovněž tak ředitel muzea Františka Palackého v Hodslavicích, autor humorných článků s valašskou tematikou.
- Josef Kal’us, básník z Frenštátu pod Radhoštěm.
- Metoděj Jáhn, valašský básník a spisovatel.
- Muzikanti Jan Pelár a Antonín Matalík (více v předchozí kapitole práce).

- Sochař Albín Polášek, autor sochy boha Radegasta na Radhošti a také soch svatého Cyrila a svatého Metoděje tamtéž.

Každé osobnosti autor věnoval vlastní kapitolu, ve které shrnul v podobě dialogů to nejprínosnější z jejího života.⁷⁹ O Františku Hanusovi uvádí autor ze všech jmenovaných Valachů nejvíce informací, snad proto, že využil historek, které zažil s Antonínem Matalíkem a některé z nich v díle čtenářům převyprávěl.⁸⁰

Schéma jednotlivých kapitol nebylo vždy stejné. Sochař Albín Polášek například musel čekat před nebeskou bránou, dokud se svatý Petr s Hospodinem nedohodli na tom, že ho do Valašského nebe pustí. V rozhovoru hodnotili, co v životě dokázal, a jestli to stačilo proto, aby ho vzali mezi sebe. Když se shodli na tom, že ano, požádal Polášek Hospodina, aby si s sebou do nebe mohl vzít svou sochu Radegasta. Hospodin mu vysvětlil, že to nepůjde, jelikož byl Radegast staroslovanský Bůh a do křesťanského nebe nepatří.

Jarmila Šuláková se například naopak už v nebi nacházela a učila tam malé děti, ze kterých se stali andělíčky, zpívat valašské písně. Antonínu Pavlínovi vyprávěla o svém životě, o své lásce k hudbě a také o tom, že je jí v nebi lépe než v našem dnešním zlém světě plném špatností točících se kolem peněz. Autor tím vnáší do textu svůj pohled na momentální stav ve společnosti. Zajímavé na této kapitole je, že si děti hrají na pláži s kokosovými ořechy, což naprosto neodpovídá valašskému prostředí a pro valašskému charakteru celé legendy.

Poslední kapitola, která naznačuje autorův styl zapracování životopisných údajů valašských osobností do textu, je kapitola o bratrech Jaroňkových. Ti poprosili při příchodu do Valašského nebe Hospodina o pomoc s vytvořením Rožnovského skanzenu. Prosili o místo, kde by mohla vzniknout valašská vesnice s dřevěným kostelem, radnicí, hospodou, chaloupkami, o místo, kde by byla k vidění uchovaná valašská kultura a řemeslo. Hospodina požádali také o hřbitov, kde by mohly pochovávat valašské umělce. Hospodin je vyslyšel a díky tomu vznikl Rožnovský skanzen. Bratři pak vyprávěli autorovi o tom, jak se dřevěné město vyvíjelo a rozrůstalo.

⁷⁹ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 13 - 14*. Vsetín: Marie Korabíková, 2002, s. 85 – 99.

⁸⁰ HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 15 - 16*. Vsetín: Marie Korabíková, 2003, s. 124 – 133.

4. 5. DVACET PĚT LET DRUŽBY NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA.

Pavlinova práce literatury faktu, Dvacet pět let družby Nový Jičín – Novellara, je knihou, která byla vydána roku 1989 na počest dvacátého pátého výročí úspěšné spolupráce mezi městy Novým Jičínem a italskou Novellarou⁸¹. Je jakousi kronikou shrnující všechno, co se během družebních styků v letech 1964 až 1989 mezi oběma městy odehrálo. Zároveň je i důvodem k zamyšlení nad výsledky, které družba přinesla, a nad myšlenkami novými, aby měla tato vzájemná spolupráce kam dále směřovat. Kniha souhrnně předkládá čtenáři informace o mnoha družebních akcích, která se za ta léta odehrála, jak v Novém Jičíně, tak i v Itálii. Tyto oblíbené výměnné pobyty se týkali členů převážně sportovních, ale i kulturních organizací města, a například dokonce i zemědělců. Středem zájmu však vždy nejvíce zůstávaly děti. Součástí je také záznam toho, jak probíhaly ony oslavy uskutečněné speciálně k tomuto výročí.

Publikace je rovněž poděkováním všem, kteří se dlouhá léta snažili o uskutečnění a rozvoj této spolupráce a podařilo se jim vybudovat pevná a přátelská pouta, vztahy, o které se lze opřít a pěstovat díky nim nové možnosti pro obyvatele obou měst.

O vydání se zasloužila Rada Městského národního výboru v Novém Jičíně v době, kdy byl Antonín Pavlín předsedou tohoto výboru. Autorova iniciativa vytvořit tuto publikaci i osobní podpora rozvoje vzájemné družby souvisí s jeho politickou činností. Fakt, že uvedená družba vznikla zrovna s italským městem, tudíž zemí politicky orientovanou vždy levicově, není vzhledem k našemu tehdejšímu socialistickému společenskému zřízení nijak překvapivý.

Kronika je doplněna bohatou fotografickou přílohou dokládající různorodé družební aktivity obou měst (část je k nahlédnutí v příloze práce).

Názvy jednotlivých kapitol kroniky jsou pojmenovány podle akce, o níž pojednávají. Některé z nich se opakují (např. *Znovu v Itálii* nebo *Novojičínské děti opět v Igea Marina*), stejně jako místa, kde vzájemné výměnné pobyty probíhaly. Lze proto soudit, že tomu tak bylo pro jejich oblíbenost, pro vydařenost a úspěch uspořádaných akcí. Struktura kapitol vypadá vždy podobně. U každé kapitoly nalezneme podrobný seznam všech zúčastněných, ať už Novojičínské či italské delegace, nebo jen účastníků návštěvy, následují stručné údaje o čase i místu příjezdu, o celodenním či vícedenním programu, a o čase a průběhu odjezdu z akce.

⁸¹ Novellara = italské město nacházející se jihovýchodně od Milána, převzato z: BLAHUŠOVÁ, P., ZELENKA J. *Atlas světa*, 1. vyd. Praha: Reader's Digest, 2006. 400. s. ISBN 80-86880-06-0. s. 196. – 197.

Autor v díle využívá kompozičního postupu kronikářského, přičemž je zachována časová posloupnost uvedených důležitých momentů uskutečněných během doby trvání družby. Titul knihy je víceslovný, možná by se dalo říci i větný, tematický. V díle nenajdeme žádné dialogy. Z důvodu čistě informativní funkce textu s cílem zachytit a uspořádat jednotlivé údaje, používá autor pouze odpovídající spisovný jazyk, píše přehledně, stručně a výstižně.

Historické okolnosti toho, proč a jak tato družba obou měst vznikla, mají pro nás dnes ze všech kapitol knihy největší přínos. V rámci vzájemného sblížení národů (Československa a Itálie) vyslalo předsednictví vlády ČSSR v roce 1964 delegaci patnácti zástupců do Itálie. Mezi členy severomoravské delegace byl i Antonín Pavlín ve funkci předsedy Městského národního výboru v Novém Jičíně, a byl to on, kdo měl na starost uzavření družební smlouvy s italskou Novellara, která byla úspěšně podepsána v uvedeném roce 1964.

Myšlenka uzavření družby s některým československým městem se zrodila na italské straně již v roce 1963, a to když patnáctičlenná delegace italských starostů putovala Severomoravským krajem. Tehdy se ze všech měst starostovi Novellary zalíbil nejvíce Nový Jičín, a při předložení jeho návrhu o vzájemné družbě Antonínu Pavlínovi o rok později, ten s nadšením návrh přijal. Za cíl si tato spolupráce dala prohlubování přátelství, zajištění míru, podporu kulturních, turistických, sportovních, sociálních a hospodářských styků, což se jim dařilo úspěšně naplňovat. Dohoda byla podepsána na dvacet let, v obou jazycích, a byla pod záštitou Světové federace sdružení měst. Bylo to poprvé, kdy se obyvatelé Československa mohli tímto způsobem seznamovat s italskými zvyky, tradicemi, kulturou i historií.⁸²

4. 6. HLEDÁNÍ ZTRACENÉHO ČASU

Nespravedlnost, bezmocnost, vykonstruované případy a tresty komunistické éry konce čtyřicátých a padesátých let, a nepotrestání pravých viníků, tudíž těch, kteří za tyto kauzy a rozsudky byli odpovědní, to se stalo námětem prozaické povídky Hledání ztraceného času. Jako hlavní motiv knihy lze označit motiv vnitřního boje, hledání a smíření sebe sama s těžkým osudem, který hrdiny tohoto literárního počínu potkal (tento motiv se objevuje také v Pavlínově díle Zápas o život). Titul knihy můžeme zařadit k víceslovným jmenným titulům

⁸² PAVLÍN, A. *Dvacet pět let družby Nový Jičín - Novellara*. Nový Jičín: Rada městského NV Nový Jičín, 1989, s. 5 – 6.

příznakovým, přičemž v tomto případě jde o titul symbolický, neboť z něj nemůžeme usuzovat, o čem kniha bude konkrétně pojednávat, přestože víme, že onen „čas“ bude hrát v díle podstatnou úlohu. V označení „hledání ztraceného času“ můžeme vidět čas, který byl nějakým způsobem promarněný, nevyužitý, který se odehrál jinak, než mohl, nebo jednoduše neproběhl tak, jak by si jeho nositel přál. Jakoby se jeho nositel s tímto časem snažil vyrovnat a hledal odpovědi na otázky typu „proč“ ho ztratil, „kvůli komu/ čemu“ ho ztratil, případně „co“ všechno jím ztratil, i když reálně všichni víme, že čas nelze najít v pravém smyslu slova, jako např. nějaký ztracený předmět. Odpovědi na tyto otázky hledal a našel hlavní protagonista příběhu, Petr Doskočil, který tento čas ztratil kvůli neuváženému rozhodnutí v zaměstnání, na základě kterého ho na pět let zavřeli. Ovšem nebýt těch, kteří k jeho odsouzení značně přispěli, nemusel za mřížemi skončit. A ztratil tím nejen svobodné roky svého života, ale i rodinu. V knize vystupují i další postavy, Petrovi spoluvězni, kteří si na tyto otázky mohou odpovědět obdobným způsobem. To všechno předznamenává téma knihy, kterým jsou příběhy neprávem odsouzených obyčejných lidí, na nichž se bohužel podepsaly praktiky bývalého komunistického režimu. Ne každému se přitom podařilo vypořádat se s tímto nečekaným zásahem do života a všichni bez výjimky o mnoho přišli, nebo lépe mnohé „ztratili“.

Při zaznění titulu Hledání ztraceného času to v mnohých z nás evokuje jiné dílo se stejným názvem, a sice sedmý dílný román Hledání ztraceného času Marcela Prousta. Nejvíce má s dílem Antonína Pavlína společného právě sedmý díl s názvem překládaným jako Čas znovu nalezený. V něm si vypravěč jako hlavní vystupující postava na konci svého života uvědomuje, že má poslední možnost napsat literární dílo, které chtěl napsat celý život. Dílo plné vzpomínek, které jinak spolu s jeho úmrtím navždy zaniknou. Román nakonec končí tím, že toto dílo napíše. „Ztracený čas“ tak v tomto případě může znamenat nejen dobu, kterou vypravěč promarnil, ale rovněž vzpomínky, které budou nenávratně zapomenuty, pokud je neuchová prostřednictvím svého literárního díla. Jak můžeme vidět, „hledání ztraceného času“ je v obou dílech pojato podobně, přestože se oba hlavní hrdinové vypořádávají úplně s jinými situacemi. Petr Doskočil se v závěru knihy tváří v tvář setkává s těmi (nebo se je alespoň pokusil vyhledat), kteří mohli za jeho odsouzení, ať už to byl okresní tajemník, soudce, prokurátor či vyšetřovatel případu, aby od nich uslyšel přiznání jejich pochybení, což pro něj znamenalo dostatečnou kompenzaci za jeho ztracený čas. Nalezení ztraceného času tak pro Petra Doskočila znamenalo vyhledat osoby angažované v jeho případu a přimět je k přiznání vlastního selhání, a pro vypravěče Marcela Prousta to znamenalo napsat dlouho zamýšlené, odkládané dílo. Tento sedmý díl Marcela Prousta lze však spojit ještě s jiným

dílem Antonína Pavlína. Záměr vypravěče sepsat knihu vzpomínek mohl Antonína Pavlína také inspirovat k napsání knihy Kouzlo domova, ve které autor svými vzpomínkami rovněž zachytil čas již dávno ztracený.

Celých dvacet čtyři kapitol⁸³, do kterých je děj povídky rozčleněn, charakterizují nejlépe slova editora umístěna na vnitřním přebalu knihy: „*V Hledání ztraceného času způsobem sobě vlastním autor hovorovou řečí zobrazuje střety lidí s bývalým soudnictvím. Ať už to byl předseda JZD, nebo československý letec, příslušník RAF⁸⁴ v Anglii, řidič Tiráku⁸⁵, či stavební polír⁸⁶ anebo úředník oddělení pasů a víz, byli tito lidé odsouzeni právem či neprávem. Všichni mají jedno společné - tresty. Potkají se ve věznici na jedné cele. Jejich vězeňský život v polemikách je provázen dočkat se konce a spravedlnosti. Autor popisuje jejich životní cesty a také se vrací k těm, kteří je soudili. A právě takovým lidem, kteří soudili, je třeba v současné době vše připomenout. – Ty už máš vše za sebou. - praví matka jednoho z nich – Ale oni všichni ne. – Nelze nad těmi věcmi mávnout rukou a autor to připomíná v tomto svém díle.*“

Knihy je souborem povídek z let 1950 až 1989, které jsou uspořádány kompozicí rámcovou. Všechny postavy stejně jako všechny kapitoly (které autor záměrně označil jen čísly) jsou propojeny příběhem hlavního protagonisty Petra Doskočila (ostatní prozaická díla tohoto autora jsou vždy propojena pouze hlavním tématem). Ten je také vypravěčem příběhu, a skrz svou postavu ke čtenáři promlouvá v ich formě jako vypravěč přímý. Čas a prostor díla je reálný, události jsou řazeny chronologicky. V knize najdeme monology i dialogy postav, často se objevuje nevlastní přímá řeč (příklad: „*Moje žena mi řekla, Petře, co mu děláš poskoka, odstěhujeme se odtud k mámě do města, nemusíš dojíždět do práce, ty si tam něco najdeš, můžeme chodit do kina, zajít si do kavárny a ne koukat na bačkorovou kulturu.*“⁸⁷). Pásmo vypravěče převládá.

⁸³ Pozn.: Patnáctá kapitola v knize zcela chybí, ovšem navazování stran je v pořádku a i děj navazuje tak jak má. Zůstává proto otázkou, kdo (zda autor či vydavatel) toto označení jednoduše omylem přeskočil (kapitoly jsou označeny číslicemi, proto v knize najdeme číslo čtrnáct a pak až šestnáct).

⁸⁴ RAF = z angličtiny Royal Air Force, Královské vojenské letectvo, převzato z: KOLEKTIV AUTORŮ ENCYKLOPEDICKÉHO DOMU. *Slovník zkratk*, 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, spol. s. r. o., 1994, s. 175.

⁸⁵ Tirák = TIR, z francouzštiny transports internationaux routiers, mezinárodní silniční doprava, tirák bylo hovorové označení jejich vozů, převzato z: Tamtéž, s. 204.

⁸⁶ Polír = z němčiny a francouzštiny stavbyvedoucí, technický mistr, převzato z: BLAŽÍČEK, O. J., KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*, 1. vyd. Praha: Odeon, 1991. s. 164.

⁸⁷ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993, s.6.

Petra Doskočila, hlavního hrdinu díla, lze charakterizovat jako hodného, dobrého člověka, který všechno myslel dobře, jen nedomýšlel dopady svých činů v závislosti na době, v níž žil. Za svou iniciativu byl nakonec odsouzen k pěti letům vězení (pro jeho aktivitu ho jeho spolupracovníci výstižně přezdívali „*Petr Novota*“).

V díle postupně sledujeme jeho životní vývoj od mladických let až do období středního věku, přičemž tento vývoj dostane najednou nečekaný spád. Jeho osud je ovlivněn dobou vykonstruovaných komunistických procesů, kdy mohl být za protistátní činnost odsouzen prakticky kdokoli - Petr Doskočil nebyl jediný, na kom se bývalá doba tímto způsobem podepsala. V díle jsou popsány osudy dalších čtyř postav, Petrových spoluvězňů z Leopoldova, a sice Jáno Benčáka, dědy šoféra, policajta z pasového oddělení a zedníka, políra. Zajímavé je, že se nedozvídáme přesná jména těchto osob. Mimo ně vystupují v knize ještě další, méně významné vedlejší postavy: matka, otec a bratr hlavního hrdiny, žena Petra Doskočila (se kterou se ale rozvede), druhá přítelkyně Petra Doskočila Anička, a pak lidé, kteří měli co dočinění s Petrovým zatčením a odsouzením: Věra, ekonomka zemědělského družstva, kde Petr pracoval, předseda zemědělského družstva Karel Tvrzník, okresní tajemník (příbuzný Karla Tvrzníka, jeden z hlavních viníků Petrova odsouzení), a vyšetřovatel, soudce, prokurátor a advokát Petra Doskočila, kteří se v jeho kauze angažovali.

Jednotlivé postavy lze na základě jejich charakteru a úlohy v příběhu rozdělit do několika skupin. Neutrální skupinu tvoří rodina Petra Doskočila, a matka jeho první ženy Jany, tyto vedlejší postavy totiž v díle nijak zásadně neovlivnily vývoj hlavního hrdiny (přestože by mu členové jeho rodiny měli být těmi nejbližšími) a jejich výstupy jsou minimální. Další skupinou jsou ženy v Petrově životě, jelikož autor nezapomněl ani na vývoj milostného života hlavního hrdiny. Zajímavé je přitom sledovat, jak se Petr po prvotním neúspěšném vztahu stal opatrným a dokonce to vypadalo, že si už žádný vážný vztah začít ani nikdy chtít nebude. Tohle mu např. problesklo hlavou, když byl na návštěvě u své budoucí druhé ženy „Aničky“, odkud se pak dal beze slova na úprk: „*Ty seš kus hovězího, lezeš za ženskou, vůbec ji neznáš, ona se tě nezeptá, seš ženatej nebo rozvedenej, už jsi měl jednu z města a jak to dopadlo.*“⁸⁸ Petr Doskočil nikdy nebyl ani typem lamače dívčích srdcí, ani ho děvčata moc nezajímala. V díle se objevují jen dvě pasáže, ze kterých jde cítit nějaká jeho sexuální touha a zájem o opačné pohlaví. Poprvé to bylo v cele věznice, kde mu chyběl jakýkoli kontakt s lidskou bytostí. Autor tak zároveň popsal, jakým způsobem funguje vězeňský telefon: „*Já na to nepřišel, ale holky, co byly zavřeny o patro výš. Ony mě to*

⁸⁸ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. s. 43.

naučily. To se do záchodu vtlačí hadrou voda, musíte ji dostat až za trubkový kolínko. Pak je slyšet dolů o poschodí níž, ani křičet nemusíte a přes ty trubky se odehrávaly vězeňské hovory. Je to jako zázrak, kdy v té odporné místnosti najednou uslyšíte ženské hlas a ta holka vám říká, že má figuru, je navoňaná a vy ji v tom zašlém záchodě skoro cítíte... Tak jsem vždycky večer zacvičil s hadrem, sedl k latríně a telefon byl zapojený. Holky byly mladý, střídaly se v té absurdní situaci, zpočátku byly jejich hovory štiplavější, byl to drsnější vězeňský sex, jako když jsou holky mladý, šly na to tvrději než já.“⁸⁹ Podruhé a mnohem naléhavěji poodkrývá hlavní postava svou přítomnou sexuální energii při letní vězeňské brigádě, kde jezdili i holky z města, a to například spojeními: „Jedna druhé myla záda, opálené nohy až k prdélce, samý bílý kalhotky (...).“, „Vstala, poskočila jako srnka, cítil jsem vůni mýdla z jejího těla.“⁹⁰ Zbylé postavy díla je možné rozdělit do dvou skupin: Na oběti režimu a na loutky režimu – tyto postavy jsou sice také oběťmi, ale spíše svého vlastního selhání a slabosti. Použít by se dala také protikladná charakteristika postav dobrých a zlých, či pozitivních a negativních. Mezi oběti zahrneme hlavní postavu Petra Doskočila a jeho již dříve jmenované spoluvězně, avšak mimo postavu políra, který jako jediný skončil v kriminále opravdu právem – zavraždil svou bývalou ženu, a byť ho k tomu vedla její zanedbaná péče o jejich dítě, které kvůli tomu přišlo o nohu, jeho čin byl ze všech nejzávažnější. Poslední skupina mnou nazvaných „loutek“, za jejichž provázky tahali představitelé komunistického režimu, je zastoupena postavami ekonomkou Věrkou a předsedou zemědělského družstva Karlem Tvrzníkem (mezi kterými se vyvine kromě pracovního vztahu také vztah intimní), a okresním tajemníkem, jehož jméno nám zůstane utajeno a který jako příbuzný Karla Tvrzníka bude napomáhat jeho osobě k tomu, aby se ve své pozici udržel a nedostali se napovrch jeho pracovní machine a selhání. Také zde spadají postavy vyšetřovatele, soudce, prokurátora a advokáta Petra Doskočila, kteří měli co dočinění s jeho případem, ovšem první tři jmenovaní s hlavní postavou zase až tak osobní vztah nenavázali (na rozdíl od postav předešlých), a přidělený právník hlavního hrdinu dokonce od začátku připravoval na prohru, což dokládají jeho slova: „Jste si vědom, pane Doskočile, že proti silné zdi se těžko hlavou proráží?“ Touto jednou větou výstižně vyjádřil svůj postoj k tomuto případu. Soudní proces se pak nesl v odpovídajícím duchu, navíc se postava soudce jako staršího pána jen v klidu chtěla dožít důchodu – nikdo nezkoumal pravdivost či míru skutečného provinění.

⁸⁹ Tamtéž, s. 14-15.

⁹⁰ Tamtéž, s. 42.

V jazykové rovině díla autor často využívá hovorových výrazů (např. vobdělával, voblíkal, suchej, študovanej, vysokej, jinej, celej, takovej, cudnej, druhýmu, zaved apod.), volbu slov jednoznačně přizpůsobil sociálnímu prostředí, ze kterého pocházejí postavy díla dělnického původu, čímž podtrhl autentičnost jejich promluv. U postav studovaných, jako např. u Doskočilova obhájce nebo soudce naopak zachoval pouze prvky spisovného jazyka (Petr Doskočil, který ke konci díla dosáhne titulu inženýr, používá hovorovou řeč po celou dobu trvání děje). Dále používá nápadně dlouhá četná souvětí, ovšem spojek využívá minimálně (tzv. asyndeton), díky čemuž získává děj úplně jiný spád, jakoby postavy neměli čas promlouvat v kratších úsecích, děj působí dynamicky. Autor v podstatě chrlí myšlenku za myšlenou bez toho, aniž by výpovědi členil do kratších promluv, příklad (ukázka z promluvy Petra Doskočila): „*Kašlu jim na nějakou milost, každej ví, co jsem zač, já k imperialistickým štváčům nepatřím, nejraději bych se na to všechno vysmolil, mám to čokoládovým navrch, od svý práce odejdu, co bych nemohl, když holič dělá úředníka, šofér nákupčího, nač bych se staral o politiku, kdybych chtěl něco lepšího urvat a já na politiku nejsem, na vrchu vědí, kdo jsem, ale mi je to jedno zrovna tak, jako kdo je za náš kraj v poslaneckém křesle.*“⁹¹ Možné je, že se autor tímto stylem a délkou vět pokusil přiblížit Proustově Hledání ztraceného času, které je díky zvolené kompozici proudu vědomí plné podobných, zdánlivě chaotických výpovědí.

V knize se objevují i jiné vulgarismy a opakují se tam např. i pořekadla („*Ženskýmu předku a koňskému zadku se vyhýbej!*“) nebo přirovnání („*Vytahoval se jak šňůra na prádlo.*“), což opět charakterizuje lidovou řeč postav nižších vrstev.

Přejdeme-li k dějové osnově literárního díla, první kapitola nás přenese do doby šedesátých let, tedy do období kolektivizace, kdy má Petr Doskočil nastoupit jako předseda zemědělského družstva v Janově. Na tom by nebylo nic divného, ovšem kdyby hlavní hrdina měl odpovídající vysokoškolské vzdělání a byl členem komunistické strany, což tehdejší politická scéna vyžadovala (členem této strany se nestal teď ani nikdy potom). Nesplňoval ani jedno. Zřejmě mu hodně pomohlo to, že jako agronom v tomtéž družstvu odváděl svou práci velmi dobře.

Ve druhé kapitole hlavní hrdina o svůj post nečekaně přichází a na jeho místo je okresním tajemníkem dosazen jeho příbuzný, Karel Tvrzník, který by se jím bez protekce stal jen stěží (svědčí o tom i jeho pracovní neschopnost popisovaná v díle). Autor však hlavního protagonistu vůbec nešetří, ba naopak – v následující kapitole nastal ještě mnohem větší zlom.

⁹¹ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. s.36.

Petra Doskočila zatkli, zatímco on vůbec netušil proč se tak stalo. S páskou na očích ho převezli přímo do cely a nechali ho v ní čtrnáct dní, než ho začali vyslýchat. Autor detailně popisuje, jak taková cela vypadala: „Cela, kde jsem umístěn, je malá a podlouhlá. Okno v horní části je opatřeno matným sklem. Je otevřeno jen krátkou dobu k větrání. Úzký, dřevěný stůl, sedátko ve zdi, postel se slamníkem, na přikrytí mám deku, obyčejnou deku, v rohu latrina. Naučil jsem se poznávat hodiny podle úhlu slunečních paprsků. Oblek mám z jakési hnědé pytloviny. Budí nás kolem šesté hodiny ranní, kraválu je na chodbě ažaž, bouchají dveře, dozorci křičí, musím složit deku, a pak chodit od okna ke dveřím. Do cely nakoukl strážný a přikazuje mi, abych udělal pořádek, dává mi vědro s vodou, hadr a musím umýt podlahu a také i sociální zařízení – latrinu.“⁹²

Po dvou týdnech, kdy hlavní postava ani čtenář netuší, co se děje, a autor využívá existenciální nejistoty v díle, proběhl první výslech: „Začalo to jednou v noci, to mě vzbudilo, kolik bylo hodin, nevím, ale venku byla tma, vedli mě chodbami od jedné dveří ke druhým, až jsme skončili úplně v přízemí ve sklepě. Vstrčili mě do tmavé místnosti bez oken, měla otevřené dveře do malého pokojíčku, a tam jsem zahlédl umyvadlo. Nikdy jsem nepoznal, co je to žízeň, až tady v kriminále, do té doby jsem to nevěděl. Žízeň je horší než hlad, tady jsem to poznal. Nemáte se kde napít. Požádal jsem referenta, který tu byl se mnou, o trochu vody. Tykal mi. V té chvíli přišel do místnosti muž v civilu, žádnéj krasavec, tlustoch, dobře živenej, vyšší postavy, já byl proti němu šlang⁹³, měl podbradek a pichlavé oči, hlavu holou jako koleno, za to já měl vlasů proti němu požehnaně, přiznám se, moc fajn mi z něho nebylo. „Zakazuji ti, abys mu tykal, to není žádnéj soudruh. Je to viník a třídní nepřítel a výslech se s ním musí vést s nejvyšší přísností.“ Pokynul mu, aby odešel, a posadil se za úzký stůl, staví mě do kouta, zapaluje si cigaretu. Volá mě ke stolu a různým hlasem rozkazuje sednout, vstanout, sednout, vstanout! „To byla malá rozcvička.““⁹⁴

Po výslechu je Petrovi Doskočilovi oznámeno, obviněn. Petr chtěl zúrodnit půdu v Janově melioraci⁹⁵, na kterou ministerstvo zemědělství dávalo zrovna dotaci. Jenže při odvodňování byly omylem odvodněny i soukromé pozemky, které tak zůstaly úplně bez vody. Řešit se to muselo a tak se za ušetřené peníze udělala vodní přípojka, aby na oněch pozemcích

⁹² PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. s. 8.

⁹³ Šlank i šlang = být štíhlý, převzato z: PECH, V. *Velký slovník cizích slov*, 1. vyd. Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl, 1949, s. 724.

⁹⁴ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. s. 9.

⁹⁵ Meliorace = umělé zvyšování úrodnosti půdy, zejména odvodňováním nebo zavlažováním, převzato z: REJMAN, L. *Slovník cizích slov*, 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 224.

mohl vznikl nový vodovod. Zaplacen byl ze zmíněné dotace, což byl ten problém. Petr věděl, že dělá chybu, ale nikdo jiný by ten vodovod nezaplatil a lidi neumlčel. Obviňovali ho z okradení družstva, ze zpronevěření státních peněz a z rozvracení morálky družstva.

Při druhém výsledku ho obvinili i ze sabotáže a udělali z něj nepřítele socialistického zřízení kvůli tomu, že půda, kterou si vybral ke zúrodnění v Sovětském svazu, nenesla, přestože podle Výzkumného ústavu měla být úrodná a výnosná. Nikoho nezajímalo, že to způsobovaly mrazy a pasoucí se kozy tamního domorodce. I přesto se snažil odolávat jejich donucovacím taktikám co nejdéle, ačkoli ho pomalu opouštěly všechny síly: *„Pro mě to všechno nebylo normální. Moje duše byla ta tam, jako bych ji ani v těle neměl, moje tělo bylo skoro mrtvé, ani nevím, kde jsem se v tom myšlení ocitnul, jako bych v tu chvíli byl nahej a o to víc jsem někoho potřeboval. (...) Byl jsem naštvanej na celej svět, na sebe, polední jídlo jsem vylil do záchodu, chodil jsem po cele jako smyslů zbavený, ztratil jsem náladu.“*⁹⁶ Navíc se s ním v tomto období chtěla rozvést jeho žena, se kterou chodil už od školních let. Měli už dlouho problém počít dítě a zřejmě neviděla jiné východisko z nastalé situace.

Proběhl soud, a i když měl přiděleného obhájce, tato bitva byla předem prohraná, všichni jednali a svědčili v jeho neprospěch. Dali mu za vinu sto tisíc korun a dostal za rozvracení národního hospodářství pět let. Převezli ho do ústřední slovenské věznice Leopoldov. Tady se na dvacetimístné cele vytvořila mezi ním a již dříve jmenovanými spoluvězni přátelství na celý život. Jáno Benčák, bývalý válečný letec nad anglickým a francouzským územím, byl zavřený za to, že měl údajně se svými kamarády ze Západu „kout pikle“ proti socialistickému režimu. Tento režim se však obával čehokoli ze Západu, a tak si Benčák místo uznání a zásluh za obranu své země jako válečný hrdina paradoxně vysloužil akorát osm let vazby a nemorálního zacházení, což tehdy postihlo většinu vojáků bojujících v západní Evropě. Políra, muže ve věku hlavního hrdiny, potkal nejsmutnější osud. Když mu jednou přišla zpráva o tom, že jeho malé dceři museli uřezat nohu nad kotníkem, přirozeně zjišťoval, jak se to stalo. Zranila si ošklivě kotník při sáňkování, a když potřebovala mámu, máma nikde. Vrátila se až pozdě večer, opilá, nic neřešila, nechala dítě bez ošetření. Mezitím se dcerce otevřená rána tak zanítila, že nebylo jiné cesty. V té době už Polír se svou ženou nežil. Jeho reakce pak byla nevratná. Opil se, plný zlosti a vzteku se vydal za ženou a uškrtil ji. Nenáviděl ji za to, co dopustila. O malou se zatím starala jeho matka. Dostal dvanáct let. Děda šofér seděl za rozvracení republiky a provinil se tím, že jako řidič převážel lidi na Západ. Jednou mu na to přišli a odsoudili ho na deset let. Čtvrtý, poslední spoluvězeň

⁹⁶ Tamtéž, s. 16.

a přítel Petra Doskočila, policajt – „estébák“, si odpikával svůj trest za to, že během svého působení na pasovém oddělení vydával falešné pasy. Dělal to však proto, že byl vydírán. Za mlada byl členem jedné partyzánské skupiny, jenže ho chytili, mučili a donutili vyzradit jejich úkryt. Při následné přestřelce tam zahynul jeden z partyzánů a onen muž ho vydíral pod výhrůžkou, že všem řekne, že záměrně prozradil úkryt tohoto partyzána.

Ve čtrnácté kapitole přichází další důležitý moment díla - Petr Doskočil byl propuštěn na svobodu. Přes prvopočáteční psychické i fyzické vysílení a noční můry se dokázal po čase dát do pořádku. Začal znovu. Vrátil se k rodičům, našel si práci, vystudoval inženýra a našel i odvahu zjistit, co se stalo s jeho už bývalou ženou Janou, proč jim to nevyšlo. Od její matky se dověděl, že když byla Jana naposled v lázních kvůli problémům s otěhotněním, potkala tam svou bývalou lásku, se kterou chodila v době, kdy byl Petr na vojně. Nezůstali spolu ale proto, že měl dotyčný ještě druhou dívku, se kterou po čase čekali miminko. Vzal si ji a Janu opustil. Jana pak chodila s Petrem. Jenže při setkání v lázních vyplulo na povrch, že mu žena zemřela a zůstal s malou dcerkou sám. Nabídl Janě, jestli nechce jeho malé dělat mámu, a protože Jana toužila po dětech a hrozilo jí, že vlastní možná nikdy mít nebude, řekla ano. Pro Petra Doskočila to sice byla rána, ale po nějaké době ho potkala láska znovu, i když jí šel ze začátku naproti jen velmi opatrně. Jeho druhou ženou se stala dívka, kterou poznal na zemědělských brigádách jako vězeň v Leopoldově. Měli spolu dvě děti, chlapce a holčičku.

V poslední kapitole čekalo Petra Doskočila vypořádání se s minulostí a zodpovězení otázek, které v sobě nosil dlouhá léta. Při zdánlivě nevinné procházce přírodou narazil na postavu tajemníka. Když se však tváří v tvář tajemníka zeptal, jak to tenkrát bylo, dočkal se pouze odpovědi, že si za všechno může sám a může být vůbec rád, že ho nechal po propuštění z vazby vystudovat vysokou školu. Petr Doskočil nechtěl nic víc, než nápravu v podobě přiznání vlastního selhání, ale toho se v případě tajemníka nedočkal, nikdy mu nepřiznal jakékoli své pochybení.

Hlavní hrdina příběhu se rozhodl připomenout to, čím se provinili, i soudci, prokurátorovi a vyšetřovateli jeho případu. Soudce však už nebyl mezi živými a vyšetřovatel byl na půl těla ochrnutý, což považoval za jistou formu trestu „Shora“. A i prokurátora stihl podobný trest – našel si ho už jiný, neprávem odsouzený člověk, kterému vězení vzalo rodinu, která pro něj byla vším a neměl už co ztratit. Ubodal prokurátora k smrti.

V závěru díla Petr Doskočil vysvětluje, co vyhledáním všech těchto osob sledoval, a co bylo zároveň poselstvím celého díla: *„Neměl jsem v úmyslu vyřizovat si s těmi lidmi účty, já nejsem jako oni, bylo krédo slušných lidí po sedmnáctém listopadu 1989. Šel jsem za nimi proto, abych jim připomněl, jací byli, jaká byla jejich spravedlnost. U některých už zasáhla*

*vyšší moc, ale ne u všech. Nemají čisté svědomí, oni to vědí a měli by odejít. Sami neodejdou, ale jednou musí, není jiné cesty. Staré úsloví praví, Pán Bůh s námi a zlé pryč a já dodávám, chválabohu, že jsem to prožil, jenom škoda toho ztraceného času. Ty vrásky mi už nikdo nevymaže a promarněná léta nevrátí, ale za to mám hřejivý pocit, že jsem si zachoval rovnou páteř, zatímco druzí si ji pokrřivili.*⁹⁷

4. 7. ZÁPAS O ŽIVOT

Zápas o život je beletristickou povídkou z prostředí koncentračního tábora, v níž autor zachycuje strach a obavy atmosféry druhé světové války. Veřejnosti je dnes přístupná už jen na pokračování v Československém sportu, a to v období od 8. listopadu do 22. listopadu roku 1974 (existenci její knižní podoby dokládají výtisky v rodinné pozůstalosti Antonína Pavlína). Jelikož se jedná o povídku krátkého rozsahu (čítá na dvanáct stran), její děj je členěn pouze za pomoci odstavců, nikoli kapitol, případně je změna tématu povídky naznačena graficky vynecháním řádku.

Víceslovný, tematický titul povídky, Zápas o život, čtenáři neříká nic o tom, o jaký zápas půjde, jakého kontextu se tento zápas bude týkat a bude-li se opravdu jednat o zápas v pravém smyslu. Námětem autorovy mohla být samotná existence koncentračních táborů a tematika nacizmu, kterou se zabýval (např. také v díle Tajemství pískovny). Motivem knihy je motiv boje a lidské síly, kdy se člověk musí v beznadějných a těžkých životních situacích snažit o přežití, ačkoli smysl této snahy nemusí přinést změnu k lepšímu. Hlavním tématem je nespravedlivé zatčení jediné hlavní postavy díla, Františka Korbela, a jeho věznění v koncentračním táboře, kde se odehraje jeho skutečný, fyzický zápas o život.

Autor uvádí, že se hlavní postava narodila 12. května roku 1917, neuvádí však už informaci o tom, kde - naznačuje jen počátečními písmeny město R. a okres H., tudíž nás záměrně nechává v nevědomosti vytváří prostor pro naši fantazii. V knize později narazíme v souvislosti s rodným krajem na Hostýnské vrchy, díky čemuž už lze alespoň orientačně odhadovat, odkud František Korbel pocházel. Autor nás také informuje o tom, že pracoval v továrně na nábytek, což může být jeho další indicií proto, aby čtenář sám přišel na to, co zkratky R. a H. znamenají. Po poměrně snadném pátrání lze zjistit, že tyto informace jsou dostatečné pro to, abychom odhalili, že pod písmenem R. se skrývá obec Ratiboř a pod

⁹⁷ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. s. 50-51.

písmenem H. tzv. malý okres Holešovský⁹⁸. Přímo v Ratiboři se také dodnes nachází zmíněná továrna na nábytek a např. z této obce pocházeli i členové kapely Jana Pelára, slavného valašského muzikanta, jemuž se autor věnuje zase v jiných svých literárních pracích (jedná se o národopisné práce O valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi a o Legendu o valašském nebi). František Korbel tak pochází z kraje, který je i Pavlínovým rodným, valašským krajem (v knize není žádný doklad svědčící o tom, že by se mohlo jednat o reálnou osobu, kterou by mohl např. Antonín Pavlín osobně znát).⁹⁹

Hlavní postava je také vypravěčem, a to vypravěčem přímým. Kompozici literárního díla tvoří postup chronologický i retrospektivní - příběh začíná tím, že hlavní postava obdrží dopis, díky kterému začne vzpomínat na dobu druhé světové války a vrací se do minulosti. Prostor i čas díla je reálný. Autor v díle také pracuje s kratšími větami, což zvyšuje dynamiku textu (příklad: „*Už to mám! Kamarád z lágru! Tak přece si na mne vzpomněl. V pětadesátém jsme se měli potkat v Praze. Dva dny před odjezdem Hans onemocněl na zápal plic.*“¹⁰⁰).

V jazykové rovině dominuje řeči vypravěče jazyk spisovný, jen místy narazíme na slova hovorová (např. stejný věci, huba, plácnout ve smyslu něco říct, vyfasovat apod.). Příslušníci německé národnosti vystupující v díle používají jazyk rovněž spisovný, ovšem více slova německá, uvedená pro větší autentičnost jejich výpovědí (např. schön¹⁰¹, arbeit, macht, frei, kamaraden¹⁰², sieg heil¹⁰³ atd.). Pásmo vypravěče převládá.

Vedle hlavní postavy Františka Korbela vystupují v díle tři vedlejší výraznější postavy. Záporná postava, krásný a pohledný Gottfried Rudi, nacistický vrchní velitel koncentračního tábora, a kladné postavy Hanse Kleina a Josefa Rejzlíka, kteří byli kamarády Františka Korbela v tomto koncentračním táboře. Zajímavostí je fakt, že Hans Klein je už podle jména německého původu, a přesto v díle vystupuje jako postava kladná. Možná chtěl autor kontrastem charakterů těchto dvou postav záměrně nabourat stereotypní náhled na

⁹⁸ Převzato z: *Historie holešovského okresu*. [online]. Dostupné na Internetu: <<http://www.holesov.cz/mesto-holesov/historie/historie-holesovskeho-okresu>>.

⁹⁹ Převzato z: *Historie obce Ratibor*. [online]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ratibor.cz/historie.html>>.

¹⁰⁰ PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s r. o., 1993, s. 2.

¹⁰¹ Schön(e) = z němčiny krásný, pěkný, převzato z: WIDIMSKÝ, F. *Německo-český a česko-německý slovník, německo-česká část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 696.

¹⁰² Kamaraden = z němčiny kamarádit (se), převzato z: Tamtéž, s. 450.

¹⁰³ Sieg heil = z němčiny „na zdraví vítězství“, převzato: Tamtéž, s. 405, 722.

Němce (stejný záměr autora se objevuje také v díle Tajemství pískovny, kde jsou Němci vykresleni shodně – jako oběti i jako vykonavatelé zločinů proti lidskosti).

Hlavní a jediná dějová linie povídky začíná tím, že hlavní hrdina obdrží dopis kamaráda z koncentračního tábora, Hanse Kleina, který ho tím zve na řecko-římské zápasy do Lipska, odkud pocházel. Jak později zjistíme, tyto řecko-římské zápasy jsou signálním motivem celého příběhu. Následně se společně s hlavní postavou retrospektivně vracíme o třicet let zpět do minulosti, a to do roku 1944, do doby jeho zatčení a odsouzení. Zatkli ho kvůli jeho otcí. Chtěli, aby jim řekl, kde se jako partyzán skrývá, ovšem i přes opakované výslechy a fyzické mučení nic nevyzradil. Nevěděl to. Přesto ho odsoudili na dva roky za napomáhání partyzánům. V koncentračním táboře, kam ho umístili a jehož heslem snad pro výsměch bylo: „Arbeit macht frei“, čili „práce, síla/ moc, svoboda/ volnost,¹⁰⁴ byl František Korbel pro všechny jen dalším číslem, a to číslem 343. Hlavním velitelem zde byl oberkomandant¹⁰⁵ Rudi, který byl známý rozdáváním fyzických trestů (což byl následek toho, že sám býval zápasnickým šampionem a zápasnickými chvaty nešetřil ani své vězně). František Korbel naštěstí v tomto směru něco vydržel – jako mladý se věnoval zápasení v dorostu a dvakrát týdně zápasil v jednom přerovském klubu, což mu nyní pomohlo.

Klíčovým momentem příběhu se stalo osobní setkání hlavního hrdiny s Gottfriedem Rudim, který, když Františka Korbela fyzicky napadl, poznal, že už někdy zápasil. Hlavní hrdina však před ním tuto skutečnost zatajil a dělal, že nerozumí. Rudi ho nepotrestal, ale další večer si ho nechal předvést a přikázal mu, aby pro něj zápasil. Protože František Korbel neměl odvalu odporovat, požádal tedy alespoň o více stravy a souhlasil (vážil sotva padesát kilo a každodenní porce chleba o sto čtyřiceti gramech a vodová polévka mu příliš síly nedodávali). Pravidelně po celodenní práci začal cvičit. Jednou mu pak z ničeho nic při kopání kanálu Rudi představil jeho soupeře. Byl jím Hans Klein, mistr Saska, brunet s širokými rameny a hustým obočím. Mluvili spolu napůl česky, napůl německy.

Plánovaný zápas se konal v jídelně, kde to vypadalo následovně (ústý hlavního hrdiny): „*Na stolech bílé ubrusy, skleničky, láhve se šnapsem, talíře, konzervy. To v čele hlediště. Uprostřed plátěná žíněnka snad pět na pět a potom kol dokola samé židle. Aréna, cirkus. Samý důstojník. V protějším rohu žíněnky Hans Klein a natahuje bílý trenky. Já dostal*

¹⁰⁴ Přeloženo a převzato z: WIDIMSKÝ, F. *Německo-český a česko-německý slovník, německo-česká část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 139, 524, 339.

¹⁰⁵ Ober = vrchní, kommandant = velitel, z němčiny, převzato z: Tamtéž, s. 581, 472.

černé.“¹⁰⁶ Přišlo se podívat několik důstojníků. Rudi po zahajovací řeči a přípitku všem představil rozhodčího a ukázal i na cenu pro vítěze – byl jím chleba se štanglí salámu a malá láhev šnapsu. Odpískali začátek. Zápasilo se na dvě kola. Neustále kolem Františka něco pokřikovali německy, věděl, že tu jde o víc než o jeden zápas, šlo o život. Německy mu něco šeptal i Hans a po chvíli se mu podařilo dát si jeho slova dohromady a částečně je dešifrovat – Hans musel vyhrát, protože byl Němec, neexistovalo, aby Němec nevyhrál. První kolo vyhrál Hans, ovšem především proto, že se mu František podvolil. Hans dobře poznal, co svým jednáním František zamýšlí, chtěl prohrát, musel: „*Ted' mě však dostal Hans do mostu. Kdyby mě, sakra, pořádně chytl a přitlačil přes ruku pravým ramenem – jsem tam. Ale už mu docházejí síly, spíše sípá, než dýchá. Vysunul jsem mu rameno, pochopil a už jsem ležel... Ozvalo se ohromné hurrá! A cinkaly štamprlata. Blázni v uniformách se bavili, my s Hansem jsme oddychovali na židlích proti sobě. Druhé kolo. Hansovi přestávka prospěla, zato já jsem se brzy zadýchal. Chyběl trénink, síly, a nakonec – i vůle. Mordovali jsme se, jak to šlo, ani nevím, jak dlouho, nakonec Hans opět vyhrál.*“¹⁰⁷ Oběma zápasníkům bylo po celou dobu jasné, kdo musí vyhrát, ale vydrželi zápasit co nejdéle kvůli Rudimu, aby je nijak nepotrestal.

Po zápase daroval Hans svou výhru Františkovi se slovy, že si to zaslouží víc. Děj končí tím, že se František Korbel rozhodl věnovat svou výhru jednomu z přátel, dědovi Rejzlíkovi, ale už se mu to nepovedlo - mezitím, co se důstojníci bavili zápasem, zemřel. Františka to mrzelo, ale věděl, že alespoň v Hansovi získal nového přítele. Přítele na celý život, což tenkrát ještě netušil.

4. 8. KONEC FOTBALOVÉHO ŠÉFA

Povídku Konec fotbalového šéfa zařadíme k prózám se sportovní tematikou. Stejně jako dílo Zápas o život je dnes veřejnosti dostupná už jen periodicky, a to na pokračování v Rozkvětu Novojičína v číslech dvacet sedm až třicet čtyři, v ročníku XXX, roku 1978. Antonínu Pavlínovi byla sportovní tematika fotbalu velmi blízká, fotbalem se zabýval dlouhá léta (napsal mnoho komentářů fotbalových utkání), jakož i sportovní tematikou obecně (byl autorem řady novinových příspěvků o sportovních spolcích v Novém Jičíně). A byť jde

¹⁰⁶ PAVLÍN, A. *Zápas o život*. Praha: Československý sport, 1974, s. 10.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 12.

o úspěšnější dílo, jedná se o delší povídku z těch, které byly autorovy v různých periodikách otištěny.

Z názvu knihy *Konec fotbalového šéfa* nelze usuzovat, v jakém smyslu autor tento „konec“ zamýšlí. Titul, který charakterizujeme jako víceslovný, tematický, naznačuje pouze to, že se děj knihy bude zřejmě odehrávat v prostředí fotbalových funkcionářů a hlavní dějová linie povídky bude soustředěna na klíčovou postavu fotbalového šéfa. Námětem díla byla zřejmě nějaká podobná autorova vlastní zkušenost z fotbalového prostředí (v němž se pohyboval), která ho přiměla napsat knihu s tímto tématem. Motivem knihy je lidská touha vyhrát za každou cenu, v tomto případě fotbalový zápas, byť za porušení morálních i herních pravidel. Hlavním tématem díla se stalo rozhodující fotbalové utkání, respektive snaha ovlivnit jeho rozhodčího tak, aby již předem byla zajištěna výhra jednoho z mužstev. Vypravěč je vypravěčem autorským, stojí mimo pásma postav. Události jsou v díle řazeny chronologicky, prostor je reálný. Kompozice literárního díla je utvořena kompozicí rámcovou, kdy mají samostatná pokračování povídky podobu rámcově uzavřených kapitol, díky čemuž se čtenář může v příběhu dobře orientovat při postupném čtení v jednotlivých číslech již uvedeného Rozkvetu.

Z jazykového hlediska se dílo skládá převážně z prvků spisovné češtiny, místy se však v přímé řeči postav objevují i výrazy hovorové, např. podmáznout, chlápek, čumák (auta), píchnout (pomocť s něčím) apod., které tak řeč postav přibližují přirozené mluvě běžného čtenáře. Najdeme zde i slangové výrazy používané v oblasti fotbalu, např. malé vápno (brankové území), velké vápno (pokutové území), desítka (penalta)¹⁰⁸ atd., čímž autor docílil zachycení důvěryhodné atmosféry fotbalového prostředí. Nebo také výrazy zastaralé (např. lumpárna, žadonit, kantor, hulákat, germanismy (např. bibr = bradka, vous), narušené vazby jako „a to jich nutí“ nebo různá přísloví (např. host do domu, hůl do ruky; i rovný metr se někdy zkřiví), či rčení (např. ukažte mu, zač je toho u nás loket). Autor nás záměrnou volbou těchto prvků průběžně ubezpečuje v tom, že doba, ve které se povídka odehrává, již není aktuální.

Děj povídky je uskutečněn prostřednictvím hned čtyř hlavních postav, jimiž jsou: Josef Rychlý (předseda fotbalového oddílu, stolařský mistr, otec dvou synů a dcery, který založil fotbal ve městě, kde žije a udělal by pro tento sport cokoli; říkali mu také „fotbalový šéf“, čímž se dovídáme, kdo je hlavním protagonistou povídky), František Krtek (vedoucí

¹⁰⁸ *Pravidla fotbalu*. (Pravidlová komise Českomoravského fotbalového svazu). 1. vyd. Praha: Nakladatelství Olympia a. s., 2001, s. 10 – 11, 148.

restaurace „U zlatého krocana“, vedoucí prvního mužstva, otec dvou dcer, blízký přítel Josefa Rychlého, také fotbalový nadšenec), Milan Hrdý, zvaný Bimbo (kdysi fotbalová špička, ligový fotbalista, hráč velkých kvalit, kterého měli rádi jak fanoušci, tak i dívky a slečny pro jeho pěknou postavu, svalnaté nohy a rozházené kaštanové vlasy), a Robert Filipi (morálně pevný a proto obávaný fotbalový rozhodčí, který měl pískat rozhodující zápas, největší událost celé povídky).

Hlavní postavy ztělesňují až na Roberta Filipiho lidské charaktery pokřivené a lehce ovlivnitelné, které jsou ochotné podstoupit cokoli, aby získali to, po čem touží. Robert Filipi jako člověk nekompromisní a vždy jednající čestně a morálně tvoří jejich povahový protipól.

Vedlejší postavy jako členové fotbalového oddílu, členové fotbalového družstva, blíže necharakterizovaní otec a syn, kteří náhodou pomohli Robertu Filipimu stihnout fotbalové utkání, mají povahu postav epizodních.

Autor se v úvodním textu prvního pokračování pokusil navnadit svým popisem fotbalu i čtenáře, kteří fotbalu doposud příliš neholdovali, a vystihl tím zároveň to, proč on sám byl celý život touto hrou tolik okouzlen: *„Kopaná. Pouze šest slabik má toto slovo, ale dovede uchvátit tisíce, ba miliony lidí, protože je to hra, kterou si oblíbili. Hra jedna z nejkrásnějších, když si hráči odpustí hrubosti. Mnozí lidé žijí s ní od jara do zimy.“*¹⁰⁹

Místem, kde se celý děj povídky odehrává, se stalo „město G.“. Nevíme ovšem, a od autora se ani nedovíme, kde se přesně nachází, ani jaký je jeho celý název, autor nám ho za celou dobu přiblížil jen následujícími slovy: *„Na jaro tu čekají vždycky déle. Bývá hodně ubřečené. Prší. Země je plná vody od sněhu a rozbředlá. Pole a louky jsou na šikmých stráních. Do léta na nich naroste nízké obilí a tráva. V zimě je to kraj pro lyžaře. Bývá tu studeno. Zvláštní kraj, ale je tu čistý vzduch a jsou tu i rozsáhlé lesy. Pod svahy leží desetitisícové město G., kde se vyrábějí elektrické motory a svařovací agregáty. Město roste, fabrika rovněž, všechno vlivem rozvoje naší společnosti. Stavějí se tu paneláky, boří malé baráčky jako ve Starém Kunštátě. Je to město fortele kovářů, lidského umu a odvahy lidí ve všech ročních obdobích.“*¹¹⁰ Autor opět nechává prostor naší důvtipnosti a fantazii, stejně jako tomu bylo v jeho povídce Zápas o život, kde se pod zkratkami R. a H. skrývalo město Ratiboř a malý Holešovský okres. Jakoby si autor liboval v neobvyklém, tajemném označování topografických názvů, nebo ve svých dílech vycházel ze skutečných reálií a událostí a záměrně nechtěl, aby si je čtenáři dali do souvislosti s jeho tvůrčím zpracováním.

¹⁰⁹ PAVLÍN, A. Konec fotbalového šéfa. *Rozkvět Novojičinska*, 1978, roč. XXX, č. 27.

¹¹⁰ Tamtéž.

Antonín Pavlín v knize neuvádí jakoukoli další charakteristiku města G. Na základě poskytnutých informací se pod písmenem G. s největší pravděpodobností skrývá město Zlín, které bylo však v letech 1949 až 1990 přejmenováno na Gottwaldov¹¹¹ (nyní to kvůli druhu dostupných indicií nelze určit tak jednoznačně, jako v díle Zápas o život. Charakteristika města G. by se dala aplikovat i na jiná města, avšak my budeme vycházet z předpokladu, že autor zachoval stejnou analogii jako u písmen R. a H. v díle Zápas i život, a tudíž se jedná skutečně o nepozměněné první písmeno názvu města).¹¹² Zlínský kraj je známý kovodělným i elektrotechnickým průmyslem a spadá do národopisného regionu Valašska¹¹³, ze kterého pochází i autor, což by mohlo vysvětlovat, proč si město Gottwaldov pro svou knihu zvolil. Další potvrzení toho, že se opravdu může jednat o dnešní Zlín, stěžuje fakt, že v knize Konec fotbalového šéfa nenajdeme ani náznak toho, kdy se děj povídky odehrává (znám je tak jen rok vydání, nevíme ani to, kdy přesně povídku autor napsal). Indiciím v popisu města G. však odpovídají další dvě skutečnosti, které mají s Gottwaldovem spojitost. V roce 1947 došlo v historii zlínského fotbalu k sestupu tamního fotbalového mužstva z důvodu prokázaného úplatkářství.¹¹⁴ To mohlo autora inspirovat k tomu, aby napsal dílo se stejnou tematikou. Navíc se v knize objevuje fotbalový klub s názvem Spartak, který se shoduje s klubem skutečně existujícím v roce 1948, Spartakem Gottwaldov. Spartak Gottwaldov (zastupující strojírenství města) se tehdy utkal s Jiskrou Svit Gottwaldov (zastupující kožedělný průmysl města) o postup v celostátní soutěži. V roce 1953 uspěla Jiskra, o rok později Spartak.¹¹⁵ I tyto zjištěné informace mohl autor využít pro vznik jeho díla Konec fotbalového šéfa (u hlavních postav povídky nebyla zjištěna jakákoli spojitost se skutečnými členy jmenovaných klubů, ani s jinými osobnostmi z fotbalového prostředí).

Poslední údaj, který vypovídá pro Gottwaldov (pokud si tedy autor město G. nevymyslel), je výstavba největšího zlínského panelového sídliště Jižní svahy, která trvala

¹¹¹ Převzato z: @ *Historická data města Zlína* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.zlin.eu/historicka-data-cl-65.html>>.

¹¹² Jediné, co mluví proti Gottwaldovu, je zavádějící počet obyvatel uvedený autorem. Možná autor zohledňoval jen některou část města Zlína, ke které se vázal jeho fotbalový klub, nebo záměrně uvedl mylnou informaci (o Gottwaldov se také nemusí jednat vůbec, autor si město mohl vymyslet, včetně všech detailů).

¹¹³ Převzato z: @ *Zlínský kraj* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.kr-zlinsky.cz/o-kraji-cl-17.html>>.

¹¹⁴ Převzato z: @ FOJTÍK, P. *Zlínský fotbal provázejí tvrdé vzestupy i pády* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <http://zlinsky.denik.cz/fotbal_region/zlinsky-fotbal-provazeji-vzestupy-i-tvrde-pady.html>.

¹¹⁵ Převzato z: Tamtéž.

v letech 1968 až 1980.¹¹⁶ Tato informace by plně odpovídala textu: „*Stavějí se tu paneláky, boří malé baráčky jako ve Starém Kunštátě,*“ který je zajímavý i z jiného důvodu. Autorem cíleně jmenovaný Starý Kunštát je totiž podle všeho aluzí na seriál Jaroslava Dietla z roku 1976, *Muž na radnici*. V Dietlově seriálu se hlavní postava, poslanec a později předseda Národního výboru František Bavor, snaží urychlit bytovou výstavbu ve „Starém Kunštátě, fiktivně vytvořeném městě, a to v podobě nových panelových domů, kvůli kterým se však musí zbourat některé staré rodinné domy.“¹¹⁷ Vzhledem k faktu, že povídka *Konec fotbalového šéfa* byla otištěna dva roky po vysílání tohoto seriálu, je pravděpodobné, že se jím autor motivoval. Avšak jen do jisté míry, jelikož např. postavy Pavlínovy povídky (ani jejich jména) nemají s hrdiny seriálu nic společného. Na základě zjištěných souvislostí musel autor zřejmě tuto povídku napsat nebo upravit v době těsně před jejím vydáním.

Dějová linie povídky přivádí čtenáře do města G., kde lidé žijí fotbalem a mají zde fotbalové mužstvo, které se poprvé probojovalo až do krajského přeboru. Proto nyní nastává okamžik, kdy půjde nejen hráčům o všechno, a kdy se nejvíce projeví charakter jednotlivých postav. Tamní mužstvo čeká divize¹¹⁸ a nastoupit mají proti Spartaku, který vede jen o jeden bod.

Postupně můžeme sledovat, jak jinak vzorní otcové rodin, „Franta“ Krtek a „Pepa“ Rychlý, kvůli své srdcové hře provádí různé kroky proto, aby jejich tým vyhrál. Navíc když je přitom někdo jako fotbalista zvučného jména Milan Hrdý tahá za nos. Vychytrale se nechá vykoupit z bývalého klubu, ze kterého by ho stejně vyhodili, a nasmlouvá si zajištěné pracovní místo v Plánovacím oddělení místní fabriky a spoustu dalších výhod navíc. Rychlý a Krtek si tak myslí, jak vynikajícího hráče jako posilu nesehnali, ale opak je pravdou. Tento hráč přezdívaný „Bimbo“ sice umí např. skvěle uhrát na rozhodčí penalty, ale zaprvé, ti už jeho finty dobře znají, a zadruhé, už je to hráč v letech, kterému se nic nechce a nechává za sebe hrát druhé. To ovšem Rychlý a Krtek netuší. Mimo to, když se Rychlý s Krtkem doslechnou, že rozhodující utkání má pískat Robert Filipi, známý neústupný rozhodčí,

¹¹⁶ Převzato z: @ *Sídliště Jižní svahy* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.architekturazlin.cz/sidliste-jizni-svahy-ietapa-i-segment>>.

¹¹⁷ Převzato z: @ *O seriálu Muž na radnici* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/1976/243-ceskoslovenska-televize-vysilala-prvni-dil-serialu-muz-na-radnici-jehoz-hlavnim-hrdinou-byl-predseda-narodniho-vyboru-na-malem-meste/>>.

¹¹⁸ Divize = sportovní oblastní soutěž, převzato z: REJMAN, L. *Slovník cizích slov*, 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 78.

zaleknou se a začnou vymýšlet různé taktiky, aby nebezpečí z jeho strany nehrozilo. Autor v této povídce výstižně popisuje těžký úděl rozhodčích a vykresluje situaci, ve které se Filipi ocitne: „Muži v černém to nemají lehké. Musejí se snažit odvést práci co nejlépe, a to jich nutí být celých devadesát minut v blízkosti míče. Vyžaduje to fyzickou zdatnost. Navíc snášejí řev davu a různé názvy z Brehmova života zvířat¹¹⁹, když se upískne, anebo, když se jeho rozhodnutí fanouškům nelíbí. Pořád se na ně útočí, aby byli přísní a když vyloučí domácího hráče nebo odpíská proti domácím penaltu, tak ho publikum nenávidí a mnohdy ho musejí funkcionáři postranními uličkami doprovodit na vlak či vyvést z města. Vděku se od diváka nedočká. Mnozí raději odvedou povinné procento domácím.“¹²⁰

František Krtek jednou večer navštívil Filipiho u něj doma a snažil se ho uplatit. Marně. A tak se v šestém pokračování, kdy dochází k vyvrcholení příběhu, rozhodl využít návštěvy své tety z Německa, půjčil si její vůz, aby si ostatní mysleli, že ho řídí cizinec, a při zámince ochotně svézt Filipiho v den zápasu z vlakového nádraží ve městě G. na fotbalový stadion, ho uspal a nechal ležet v lese. Tam mu naštěstí pomohla nějaká rodina, která tam byla na výletě a Filipi na základě toho onen důležitý zápas stihl. A co osud nechtěl, navíc mu při uvedené cestě vlakem jeden starší pán a fotbalový fanoušek prozradil, jaké jsou slabiny a skrytá esa fotbalového mužstva města G. Filipi tak dobře věděl, na co se má soustředit a proč ho někdo uspal a vysadil daleko od města. Ani „Bimbova“ fingovaná penalta nezabrala. Všechno spravedlivě odpískal a mužstvo města G. prohrálo.

Rozhodčí Filipi vše podrobně popsal předsedovi fotbalové sekce, který se pustil do sjednání nápravy a Josefa Rychlého odvolal. To byl pro něj největší možný trest vzhledem k jeho lásce k fotbalu, byť ne úplně „čistě“. Kromě toho dostali Rychlý s Krtkem zákaz vykonávat v klubu jakoukoli funkci po dobu dvou let.

Po zjištění, že výhry tento klub dosáhl ve většině případech prostřednictvím simulovaných penalt „Bimba“, a tudíž byl jeho úspěch postaven na nemorálním a nesportovním chování, došlo ke snaze ze strany vedení klubu mužstvo morálně napravit a pracovat na jiných, týmových strategiích tak, aby se za další vítězství nemusel nikdo stydět.

¹¹⁹ Brehmův Život zvířat = desetidílná, ilustrovaná, zoologická encyklopedie, která poprvé vyšla v letech 1876 – 1879. Artur Edmund Brehm byl německý zoolog a ornitolog, převzato z: @ Arthur Edmund Brehm: Život zvířat. [online]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/_zprava/alfred-edmund-brehm-zivot-zvirat--1188583>.

¹²⁰ PAVLÍN, A. Konec fotbalového šéfa. *Rozkvět Novojičínska*, 1978, roč. XXX, č. 29.

4. 9. TŘI KLOUBOUKY

Kriminalistická novela *Tři klobouky* byla vydána na počest padesátých narozenin Antonína Pavlína Knihovničkou Novojičinského Rozkvětu v roce 1969. To samé periodikum přitom již v daném roce dílo vydalo, ale na pokračování v měsících leden až duben¹²¹.

Autor v díle neuvádí, do jaké doby je jeho děj zasazen, pracuje pouze s časovými měřítky dnů a měsíců, bez roční datace. Přibližné časové zařazení děje novely lze odvodit např. od národních podniků figurujících v díle, které byly v historii výsledkem procesu celostátního znárodnování v letech 1945 až 1948 a následně produktem socializace v období komunistické totality trvající do roku 1989.

Dějový rámec knihy je rozdělen do sedmi kapitol. Ty jsou označeny pouze číslicí. Titul literárního díla naznačuje důležitý motiv díla – tři klobouky se staly klíčovými pro rozuzlení celé zápletky příběhu. Titul proto zařadíme k víceslovným motivickým titulům. Autorova volba počtu „tří“ klobouků není náhodná, navozuje magickou numerickou symboliku děje¹²², ovšem tímto tento pokus autora končí, v díle se další podobně založená symbolika nevyskytuje a neopakuje se v něm ani symbolika čísla tři (využití numerické symboliky se neobjevuje z žádném z ostatních literárních děl autora). Námět knihy můžeme shledávat v tom, jaká u nás v období komunismu byla situace (kterou chtěl autor v díle zachytit), nebo se autor mohl inspirovat kloboučnickým podnikem Tonak, který se nachází ve městě jeho bydliště (tj. Novém Jičíně), a jedná se o druhý největší podnik, který v době vzniku této literární práce městu v oblasti průmyslu dominoval. Hlavním motivem díla je cesta ve smyslu hledání a pátrání, a tématem se stává vyšetřování případu Josefa Horáčka, staršího pohublého muže s prošedivělými vlasy. Hlavními postavami díla jsou: Jan Vláčil (kapitán, starý, plešatý pán, svobodný, bezdětný, který svá mladá léta obětoval práci a nyní je mu líto, že ho doma nikdo nečeká), Josef Lébl (poddůstojník, „zelenáč“, otec dvou dětí, který přišel z armády a stal se podřízeným Jana Vláchila), Náčelník, „starý“ (velitel Jana Vláchila, kterému všichni podřízení říkali „starý“), Josef Horáček (víme o něm jen tolik, že byl narozen 2. dubna 1902 v Brně, vlastnil byt v Ostravě a pracoval v národním podniku Kovotrast. Byl zadržen při celní prohlídce zavazadel, když u něj byla nalezena skleněná tuba s nápisem Acylpyrin, v níž byl ale pod dvěma tabletkami ukrytý úzký film. Po promítnutí filmu bylo zjištěno, že na něm najdeme fotokopie plánů důležité stavby), Karel Kydrych (zaměstnanec národního podniku Letoslav, postava související s vyšetřovaným případem) a Bruno

¹²¹ PAVLÍN, A. *Tři klobouky*. Nový Jičín: Rozkvět Novojičinska, 1969, s. 35.

¹²² VŠETIČKA, F. *Možnosti meleté*. Olomouc: Votobia, 2005. s. 176.

Wassermann alias Jan Hanzl (obchodní zástupce kloboučnického podniku v Berlíně, zvaného Hüte, klobouky, klíčová postava celého případu).

V díle vystupuje i několik postav epizodních (např. Růžena Svobodová, přítelkyně Josefa Horáčka; manželka Karla Kydrycha a Jan Řempocha, řidič národního podniku Letoslav). Rámcová kompozice literárního díla je dána postupem chronologickým i retrospektivním (retrospektivně jednají jen vyslýchané postavy při popisu toho, co dělali v inkriminovanou dobu příběhu). Vypravěčem přímým je postava kapitána Vlácilá, který promlouvá ke čtenáři ich formou.

Antonín Pavlín v díle z jazykových prostředků využívá výhradně spisovné češtiny, která je charakteristická pro pásmo vypravěče. V pásmu postav narazíme kromě spisovných výrazů i na slova hovorová, jako např. šmelit, šoupnout (dal něco někam), kocour (muž), půjdem atd.; slova zastaralá, např. ženitba, opáčit, kmitnout hlavou, dýchavičný, zašveholit; slova zdobnělá jako chlapeček, holčička nebo rčení jako podívat se něčemu na zub(y) apod. Povídka je napsána velmi čtivě a poutavě. Autor v díle také často pracuje s přímou řečí, užívá četné dialogy a využívá krátké věty, které přidávají textu na jeho dynamičnosti (ukázka z promluvy kapitána Jana Vlácilá: „*Oddělil jsem kožený pásek od podšívky. Hmatem jsem poznal, že pod podšívkou něco je. Něco jemného. Začal jsem pracovat. Hanzl se na mě upřeně díval a nespustil klobouk z očí. Čekal, jestli klobouk nepověším. Nestalo se tak. Vytahuji z klobouku úzký celuloidový pásek.*“¹²³).

Forma uchopení dějové osnovy vnáší do díla nepřehlednost a zmatek, který je způsoben především přítomností příliš velkého počtu epizodních postav. Postavy se často z ničeho nic objeví a přináší změt' informací, jejichž míra důležitosti pro hlavní dějovou linii příběhu (tudíž samotné vyšetřování případu), vyplyne na povrch až na konci díla. Čtenář se proto musí v textu dobře orientovat, uchovávat v paměti i zdánlivě nepodstatné informace a teprve na závěr vše propojit na základě souvislostí.

Děj díla začíná zatčením a vyslýcháním Josefa Horáčka, u kterého byla při celní prohlídce nalezena skleněná tuba s nápisem Acylpyrin, v níž byla ukrytá úzká filmová páska se záznamem fotokopii plánů na nějakou stavbu. O jakou stavbu se jednalo, to se nedozvíme ani v závěru knihy. Proč onu tubu ale převážel, to autor prozrazuje v zápětí - Horáček dostal

¹²³ Tamtéž, s. 29.

vyznamenání svatováclavské orlice¹²⁴ za služby říši (konkrétně za spolehlivé vedení zásobovací agendy jednoho mlýna) a jelikož toto ocenění nebylo veřejností přijímáno pozitivně, jeden neznámý muž ho tím začal vydírat (tento motiv činu byl tak podložen politickým podtextem). Věděl, že toto ocenění obdržel a kdyby se to dověděli v podniku, kde Horáček pracoval, znamenalo by to pro něj výpověď. Horáčka si přitom neznámý muž vybral jen proto, že jako vedoucí odbytu ve zmíněném podniku mohl často cestovat do zahraničí.

Rozhovor, ve kterém Horáček popisuje kapitánu Vlácilovi první setkání s tímto neznámým mužem, přineslo do vyšetřování první stopy, po kterých se kapitán se svým pomocníkem Léblem vydali:

„Bylo to v srpnu 1954. Tehdy jsem byl za obchodní záležitostí v Berlíně, v pásmu patřícím NDR. Měl knírek pod nosem a připadal mi jako nějaký herec. Byl i slušně oblečen. - My se odněkud známe – povídá mi česky. Jeho slova mě překvapila. Pozorně jsem si ho prohlédl. Skutečně, odněkud jsme se znali. Přesto jsem mu odpověděl, že se nepamatuji. Nezapírejte! - zaútočil. Dokonce mi řekl, abych v Berlíně zůstal, že má pro mě nějakou práci.“

„Řekli vám jakou?“

„Ne.“

„Co bylo dál?“

„Máte svatováclavskou orlici, povídá mi, když jsem neprojevil ochotu. Udivilo mě to. - Oznámím to vašemu závodu. Nebojíte se, že to bude mít následky na vaše postavení? Budete definitivně vyřizen, rozmyslete si to – útočil na mne.“

„A co vy na to?“

„Místo jsme měl slušné a mezi zaměstnanci i určité postavení.“

„Jaký jste měl plat?“

„Dva tisíce.“

„Pokračujte,“ vybídl jsem ho.

¹²⁴ Svatováclavská orlice = protektorátní vyznamenání, které bylo udělováno v letech 1944 – 1945 za jiné než politické zásluhy, např. umělecké či v oblasti průmyslu. Založit ho nechal tehdejší německý státní ministr SS K. H. Frank, zřejmě z důvodu narůstajících nepokojů v řadách protektorátních představitelů. Dá se přitom říci, že nacisté vychytrale využili právě osobnosti Svatého Václava, který je jednou z nejdůležitějších ikon české historie. Mnoho oceněných bylo za přijetí tohoto vyznamenání společensky odsouzeno, načež jim ale bohužel za nepřijetí této ceny hrozil trest ještě větší – jistá smrt, převzato z: @ ČERNÝ, J. *Svatováclavská orlice nebyla jen pro zrádce*. [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://hn.ihned.cz/c1-22136200-svatovaclavska-orlice-nebyla-jen-pro-zradce>>.

Horáček upřel oči k zemi: „Uvědomil jsem si, že bych o místo přišel a že bych musel vzít do rukou lopatu. Báł jsem se toho, a tak jsem jeho nabídku přijal.“

„Jaká to byla nabídka?“

„Při každé návštěvě NDR jsem měl odevzdat věci, které mi dodá jistý muž na předem sjednané schůzce.“¹²⁵

Stěžejní výpovědi pro vyřešení celého případu se stal následující výslech Horáčka, vypovídající o bližší charakteristice neznámého muže:

„Víte kde pracuje?“

„Mám dojem, že u některé stavitelské firmy.“

„Z čeho tak soudíte?“

„Potřeboval jsem cement na chatu. Řekl jsem mu o tom. – Kolik toho má být? – vyzvídal na mně. Chtěl jsem metrák. – To nic, to není tuna. Mám do Ostravy služební cestu, dovezu vám ho. Spolehněte se. – Skutečně. Cement mi dovezl v malém dodávkovém voze.“

„Jaký to byl vůz?“

„Jedna a půl tuny, šedé barvy, na dveřích malý nápis národní podnik LETOSLAV.“

„Výrobní značku si nepamatujete?“

„Ne.““

„Jak jste převážel filmy, fotokopie a jiné věci?“

„Zašité v klobouku pod koženou páskou. To mi doporučoval on.“

„Kdo on?“

„Ten co mi dovezl cement.“

„Kde jste se scházivali?“

„Ve Valašském Meziříčí, v hotelu Přerov. Hotel není daleko od nádraží. Uvědomoval mne vždycky dopisem.“

„Odesílací razítko si pamatujete?“

„Někdy Valašské Meziříčí, jindy Hranice.“

„Převážel jste pro něj něco, když jste se vracel z NDR nebo ne?“

„Čisté filmy. Hned zpočátku jsem převezl malý balíček tuhého obsahu, který jsem mu na schůzce odevzdal.“

„Co v něm bylo?“

¹²⁵ PAVLÍN, A. *Tři klobouky*. Nový Jičín: Rozkvět Novojičínka, 1969. s. 6.

„To nevím, byl dobře zapečetěn.“¹²⁶

V citovaném textu si můžeme povšimnout dvou zajímavostí. Nejprve se zaměříme na místa, která autor uvádí (Valašské Meziříčí, Přerov, Hranice). Jedná se o lokality, které sám dobře znal vzhledem k místu jeho původu, a na samotném příběhu to přidává na opravdovosti, reálnosti i důvěryhodnosti. Vypovídá to o autorově znalosti Moravy a snad i o jeho lásce k ní, kterou ve svém srdci choval. V díle těchto autobiografických prvků objevuje více, autor např. ve čtvrté kapitole popisuje jemu známou a blízkou Ostravu (skrze promluvu kapitána Vlácilá): *„Cítil jsem se unaven. Otevřel jsem okno, abych se nadýchal čerstvého vzduchu. Noční tmu města prozařovala elektrická světla zářivek a lamp, zář vysokých pecí rýsovala svou krásu a z koksoven se valil bílý, hustý dým. Zvonění tramvají se mísilo s hlukem města. A nad tím vším svítily hvězdy vysoko nad hlavou. Lidé spali, přijížděli ze šachet anebo přicházeli z divadel a kin. Jiní zasedli za stolky kaváren a hotelů, či restaurací. Všichni bez starostí, s klidem v duši. My jsme klid v duši neměli. Přicházejí k nám cizí lidé a s nimi mnohdy smrt. Musíme být ve střehu i v noci. Musíme jednat...“*¹²⁷

Pozastavit se můžeme i u výpovědi: *„Jak jste převážel filmy, fotokopie a jiné věci?“ „Zašité v klobouku pod koženou páskou. To mi doporučoval on.“* Lze usuzovat, že tato slova ze druhé kapitoly budou mít souvislost s titulem celé knihy („Tři klobouky“).

Neznámým mužem byl Karel Kydrych, zaměstnanec národního podniku Letoslav, v jehož domě byla nalezena fotomítnost, ze které pocházely zabavené filmy Horáčka, a tato postava byla úzce spjata s postavou Bruno Wassermanna, spojkou mezi Kydrychem a Berlínským podnikem na výrobu klobouků. Bruno Wassermann přitom figuruje až v závěru knihy a rozklíčuje celou zápletku. Zjišťujeme, že Wassermann přicestoval z Berlína do Ostravy proto, aby zkontroloval situaci s Horáčkem a zjistil, jestli národní podnik Tonak nevysílá do NDR nějaké své zástupce a případně vypátral jejich jména. Horáček byl tou dobou ale už zatčen, a tak se Wassermann rozjel do Hranic ke Kydrychovi. Ten mu měl předat nějaké další plány stavby, což udělal, ale zároveň vyjádřil obavy a strach z toho, že všechno praskne. Wassermann se proto rozhodl Kydrycha odstranit. Zabil ho (autor způsob vraždy nespecifikuje) a tělo hodil do rybníka.

¹²⁶ PAVLÍN, A. *Tři klobouky*. Nový Jičín: Rozkvět Novojičína, 1969. s. 7.

¹²⁷ Tamtéž, s. 20.

Bruno Wassermann se chystal odjet zpět do Berlína, cestou se však musel zastavit ve Valašském Meziříčí, kde si vyzvedl „tři“ vzorky klobouků. Jejich vývoz si nechal schválit tamní celní správou, jenže poté se tyto klobouky v podobě poštovní zásilky ztratily. Vypátral ji až kapitán Vlášil, nacházely se v ní ale jen klobouky dva a pod koženou páskou každého z nich našli jeden filmový pásek (třetí z nich měl Wassermann u sebe jako součást svého oděvu). Tyto pásky byly zhotoveny fotoaparátem nalezeným v Kydrychově domě. Jelikož Wassermann cítil hrozící nebezpečí, snažil se nejjistější cestou překročit hranice. Využil k tomu svého bratra – dvojče, Karla Hanzla z Rožnova pod Radhoštěm (opět autorovy blízké místo), kterého uspal a odcizil mu občanský průkaz. Při útěku ho den na to pohraniční orgány zadrželi v oblasti Cínovce v Krušných horách. Při výslechu se ke všemu přiznal, čímž se celý případ uzavřel. Zůstala však nezodpovězena otázka, k čemu měly Wassermannovi filmové pásky přesně sloužit.

5. ZÁVĚR

Při zpracovávání této látky jsem především vycházela z materiálů, které mi k dispozici poskytla pozůstalá rodina Antonína Pavlína. Nebýt ji, některá díla se mi vůbec nedostanou do rukou a o jiných nemám ani tušení. Hodně mi pomohla a bez její ochoty a spolupráce by tato diplomová práce nikdy nemohla vzniknout. Patří jí za to obrovské poděkování.

Díky knize Kouzlo domova jsem nejprve mohla rozšířit základní informace o Pavlínově životě a tvorbě, které najdeme i v edičních poznámkách některých jeho knih. Cílem bylo tuto práci těmito údaji doplnit, ozvláštnit a přinést tak zároveň něco nového. To se podařilo.

Následně jsem se věnovala příslušné literární teorii, kterou jsem ale nakonec na doporučení svého vedoucího diplomové práce nezařadila, jelikož vysvětlovala termíny obecně známé (minimálně pro znalce oboru český jazyk a literatura) a nepřinášela proto nic zásadního ani pro tuto práci.

Když jsem pak získala veškerý dostupný vstupní materiál, který se skládal ze samých knih tohoto autora, pustila jsem se do zpracovávání. Někdy to bylo těžké, nebo spíše smutné, a to když jsem byla zavalena informacemi o hrůzách druhé světové války, které se odehrávaly v místech, jež dobře znám. Ale zase mi dělaly radost dobové informace a fotografie míst, která jsou mému srdci blízká. Jindy to bylo složité zase z toho důvodu, že jsem dlouho nevěděla, jak některé Pavlínovy knihy uchopit. Nejvíce práce mi v tomto smyslu daly knihy Hledání ztraceného času, Tři klobouky a vyprávění o Valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi. Poměrně náročná byla rovněž konečná úprava práce a dohledávání informací, díky kterým jsou všeobecné charakteristiky děl i jejich konkrétní rozborů rozpracovány celistvě a zároveň detailně v místech, která to vyžadovala, nebo která byla pro tuto práci zajímavá.

Během práce jsem samozřejmě narazila i na záležitosti, které bylo vhodné doplnit, ač jsem je původně jako součást diplomové práce nezamýšlela. Týká se to např. dvou Pavlínových valašských literárních prací (O valašském kapelníkovi strýcovi Matalíkovi a Legenda o Valašském nebi), které si vzhledem k tomu, že byly napsány ve valašském nářečí zasloužily uvést alespoň vybrané jazykové změny tohoto nářečí. Učinila jsem tak z toho důvodu, že jsem citovala i některé ukázky z těchto prací a bylo vhodné vysvětlit původ některých jazykových jevů. To, co jsem ovšem nepředpokládala bylo, že tyto jazykové změny nakonec zařadím pouze do příloh práce. Stejně tak jako v přílohách dostupný německý slovníček ke knize Tajemství pískovny, který vysvětluje významy některých slov

v citovaných ukázkách nebo ofocených materiálech z knihy, původně měl zůstat součástí textu práce (podobně skončily ukázky z knih Dvacet pět let družby Nový Jičín – Novellara a darebné písně muzikanta a valašského rodáka, „strýca“ Matalíka).

Vzhledem k tomu, že většina literárních prací Antonína Pavlína je veřejnosti dostupná jen prostřednictvím periodik, která je většinou otiskla na pokračování, v přílohách práce jsem také uvedla, kde a ve kterých číslech těchto periodik jeho práce najdeme. Některé Pavlínovy knihy jsou k dispozici i v knihovnách, ovšem je jich poskromnu. Tyto publikace včetně odkazů knihoven, ve kterých jsou přístupné, jsem rovněž uvedla. Mě se naštěstí podařilo pracovat přímo s knižními vydáními jeho prací, ty však vyšly ve většině případů jen na vlastní náklady autora či za pomoci sponzora, a tudíž ve velmi malém počtu.

Cíl této diplomové práce jsem splnila. Představila jsem Antonína Pavlína v nejširší možné podobě. Zachytila jsem všechny přístupné informace o jeho životě a předložila poměrně podrobně zpracované rozborů a obsahy jeho literárních děl. Učinila jsem tak z toho důvodu, aby si každý mohl udělat co nejpřesnější představu o Pavlínově tvorbě, byť se třeba osobně s jeho díly nikdy blíže neseznámí.

Antonín Pavlín nebyl velkým spisovatelem, ale prostřednictvím svého vzpomínkového díla Kouzlo domova zajímavým způsobem přispěl k dějinám všedního dne, a svou literární činností, která byla vždy spjata s místem jeho rodného kraje, obohatil valašskou i novojičínskou regionální literaturu několika vydařenými literárními pracemi.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALÁŠ, M. *Kulturní místopis Novojičínska*. Nový Jičín: Vlastivědný ústav Nový Jičín, 1967. 288 s.
- BARTOŠ, F. *Dialektologie moravská*. Díl první. Brno: Nákladem Matice moravské, 1886. 374 s.
- BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 463 s.
- BLAHUŠOVÁ, P., ZELENKA, J. *Atlas světa*, 1. vyd. Praha: Reader's Digest, 2006. 400. s. ISBN 80-86880-06-0.
- BLAŽÍČEK, O. J., KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*, 1. vyd. Praha: Odeon, 1991. 246 s.
- FABIÁN, J. *Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska*, 1. vyd. Valašské Meziříčí: Občanské sdružení Valašské Athény, 2000. 198 s. ISBN 80-238-5704-5.
- HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 13 - 14*. Vsetín: Marie Korabíková, 2002. 183 s.
- HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 15 - 16*. Vsetín: Marie Korabíková, 2003. 182 s.
- HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 5 - 6*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999. 183 s.
- HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 7 - 8*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999. 186 s.
- HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 9 - 10*. Vsetín: Marie Korabíková, 2000. 182 s.
- HAMAN, A. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*, 1. vyd. Jinočany: H & H Vyšehradská, s.r.o., 1999. 179 s. ISBN 80-86022-57-9.
- HRABÁK, J. *Poetika*, 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973. 361 s.
- CHOBOT, K. *Osobnosti Novojičínska*, 1. vyd. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 2000.
- CHOBOT, K. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, 50. svazek. Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum, 1996. 77 s.
- CHOBOT, K., BUDÍK, A. *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 1998. 154 s.
- JUROK, J. *Nový Jičín*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny s.r.o., 2011. 396 s. ISBN 978-80-7422-078-4.
- KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006. 517. s. ISBN 80-903010-1-0.
- KOLEKTIV AUTORŮ ENCYKLOPEDICKÉHO DOMU. *Slovník zkratk*, 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, spol. s r. o., 1994. 231 s. ISBN 80-901647-1-4.

- KUNC, J. *Slovník českých spisovatelů beletristů*, 1945 – 1956, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957. 481 s.
- KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů I. Krásné písemnictví v letech 1918 – 1945*, 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. 559 s.
- KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů II. Krásné písemnictví v letech 1918 – 1945*, 1. vyd. Praha: Orbis, 1946. 1016 s.
- LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*, 1. vyd. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, s. r. o., 2002. 355 s. ISBN 80-7319-020-6.
- LEXIKON české literatury 4/II., U - Ž. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, 1089 – 2105 s. ISBN 978-80-200-1572-3.
- MACURA, V. a kolektiv. *Slovník světových literárních děl 2, M - Ž*, 2. vyd. Praha: Odeon, 1989, 459 s.
- NOVÁK, A. *Přehledné dějiny literatury české*, 4. vyd. Brno: Atlantis, 1995. 1803 s. ISBN 80-7108-105-1.
- OTTO, K. *Čtení o Novém Jičíně*. Nový Jičín: Městský Národní výbor v Novém Jičíně, 1963. 168 s.
- PAVLÍN, A. *Dvacet pět let družby Nový Jičín - Novellara*. Nový Jičín: Rada městského Národního výboru Nový Jičín, 1989. 51 s. ISBN 80-900040-0-8.
- PAVLÍN, A. *Hledání ztraceného času*. Nový Jičín: KONTEXT, spol. s. r. o., 1993. 52 s.
- PAVLÍN, A. Konec fotbalového šéfa. *Rozkvět Novojičínska*, 1978, roč. XXX, č. 27 – 34.
- PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003. 148 s.
- PAVLÍN, A. *Tajemství pískovny*. Nový Jičín: Borgis, s. r. o., 2004. 66 s.
- PAVLÍN, A. *Tři klobouky*. Nový Jičín: Rozkvět Novojičínska, 1969. 35 s.
- PAVLÍN, A. *Zápas o život*. Praha: Československý sport, 1974. 12 s.
- PECH, V. *Velký slovník cizích slov*, 1. vyd. Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl, 1949. 809 s.
- PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*, 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2006. 248 s. ISBN 80-7290-244-X.
- PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*, 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000. 187 s. ISBN 80-85839-44-X.
- Pravidla fotbalu*. (Pravidlová komise Českomoravského fotbalového svazu). 1. vyd. Praha: Nakladatelství Olympia a. s., 2001. 146 s. ISBN 80-7033-698-6.
- PROUST, M. *Hledání ztraceného času. Temps Retrouvé*. Praha: Rybka, 2012. 423 s.

- RAFAJ, O. *Literatura a současnost*. Ostrava: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1963. 171 s.
- REJMAN, L. *Slovník cizích slov*, 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. 414 s.
- SEVERA, V. *Vlastivěda moravská*. Okres Novojičínský. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933. 289 s.
- SCHWARZ, F. *Z kulturních dějin Kravařska*, 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005. 71 s. ISBN 80-7368-063-7.
- SLAVÍK, B. *Hanácké písemnictví*. Olomouc: nakladatel R. Promberger, 1940. 271 s.
- ŠULEŘ, O. *Paměti domova*, 1. vyd. Opava: OPTYS, spol. s.r.o., 1994. 334 s. ISBN 80-85819-25-2.
- VOLENEC, O. *Mezinárodní politický slovník*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987. 215 s.
- VŠETIČKA, F. *Možnosti meleté*. Olomouc: Votobia, 2005. 301 s. ISBN 80-7220-218-9.
- VŠETIČKA, F., PAVERA, L. *Lexikon literárních pojmů*, 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, s. r. o., 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.
- WIDIMSKÝ, F. *Německo-český a česko-německý slovník, německo-česká část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. 1019 s.

7. SEZNAM JINÝCH POUŽITÝCH ZDROJŮ

- @ *Borgis, s. r. o.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://borgis.net>>.
- @ *Český rozhlas.* [online]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rozhlas.cz/portal/portal/>>.
- @ *Česká televize.* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <www.ceskatelevize.cz>.
- @ Hauserová, E. *Soudruzi, ten Starý Kunštát musíme zbourat!* [online]. [cit. 13. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://hauserova.blog.idnes.cz/c/237781/Soudruzi-ten-Starý-Kunstat-musime-zbourat.html>>.
- @ *Hospodářské noviny.* [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://hn.ihned.cz/>>.
- @ *Knihovna města Olomouce.* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.kmol.cz/>>.
- @ *Komunistický svaz mládeže.* [online]. [cit. 16. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ksm.cz/>>.
- @ *Masarykova veřejná knihovna Vsetín.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mvk.cz/>>.
- @ *Město Holešov.* [online]. [cit. 7. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.holesov.cz/mesto-holesov>>.
- @ *Město Zlín* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.zlin.eu>>.
- @ *Městská knihovna Nový Jičín.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.knihovnanj.cz/>>.
- @ *Městská knihovna Valašské Meziříčí.* [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://mekvalmez.cz/>>.
- @ *Městské kulturní středisko Nový Jičín.* [online]. [cit. 8. 3. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mksnj.cz/kontakty.html>>.
- @ *Moderní dějiny.* [online]. [cit. 3. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.moderni-dejiny.cz/>>.
- @ *Obec Ratiboř.* [online]. [cit. 7. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ratibor.cz/index.html>>.
- @ *Pěvecký sbor Ondráš.* [online]. [cit. 16. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.lolec.cz/ondras/o-nas.php>>.

- @ *Pěvecký sbor Ondrášek*. [online]. [cit. 16. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ondraseknj.cz/o-sboru/>>.
- @ *Sdružení Liebscher*. [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.sdruzeniliebscher.cz/>>.
- @ *Státní okresní archiv Nový Jičín*. [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.archives.cz/zao/novy-jicin/index.php>>.
- @ *Státní správa zeměměřičství a katastru*. [online]. [cit. 13. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cuzk.cz/>>.
- @ *Univerzitní knihovna UP Olomouc*. [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <knihovna.upol.cz/katalog/>.
- @ *Valašský slovník*. [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.valassky.cz/o-slovníku>>.
- @ *Vědecká knihovna Olomouc*. [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.vkol.cz/cs/>>.
- @ TUČEK, J. *Tatra 603: Svět ji miluje*. [online]. Dostupné na Internetu: <auto.idnes.cz/tatra-603-svet-ji-miluje-06s-/auto_ojetiny.aspx?c=A080417_173247_auto_ojetiny_fdv>.
- @ *Zlínská architektura* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://www.architekturazlin.cz>>.
- @ *Zlínský deník*. [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: <<http://zlinsky.denik.cz>>.
- @ *Zlínský kraj* [online]. [cit. 8. 4. 2014]. Dostupné na Internetu: < <http://www.kr-zlinsky.cz>>.

8. SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1.: PŘEBALY KNIH ANTONÍNA PAVLÍNA.

PŘÍLOHA 2.: VYBRANÉ ILUSTRACE PAVLÍNOVÝCH KNIH.

PŘÍLOHA 3.: ANTONÍN PAVLÍN, JEHO RODINA A RODNÁ OBEC.

PŘÍLOHA 4.: K VYDANÉ LITERÁRNÍ TVORBĚ ANTONÍNA PAVLÍNA.

PŘÍLOHA 5.: DOSTUPNOST PAVLÍNOVY TVORBY.

**PŘÍLOHA 6.: UKÁZKY DVOU KAPITOL Z KNIHY DVACET PĚT LET DRUŽBY
NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA.**

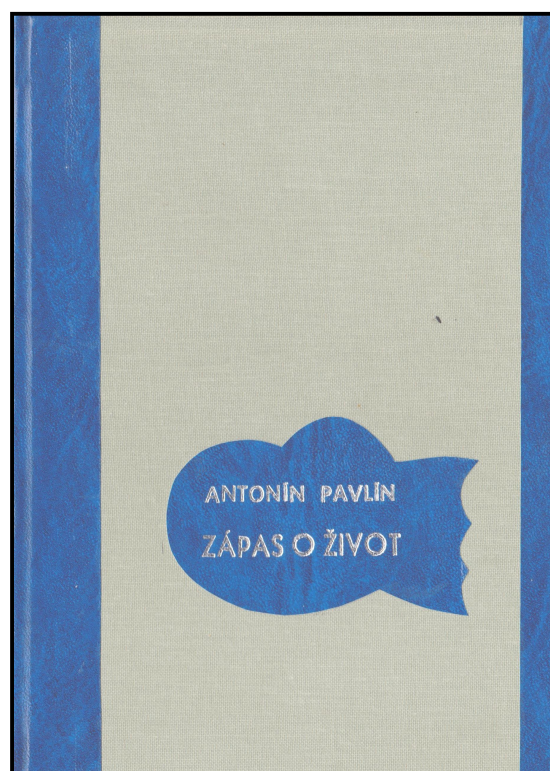
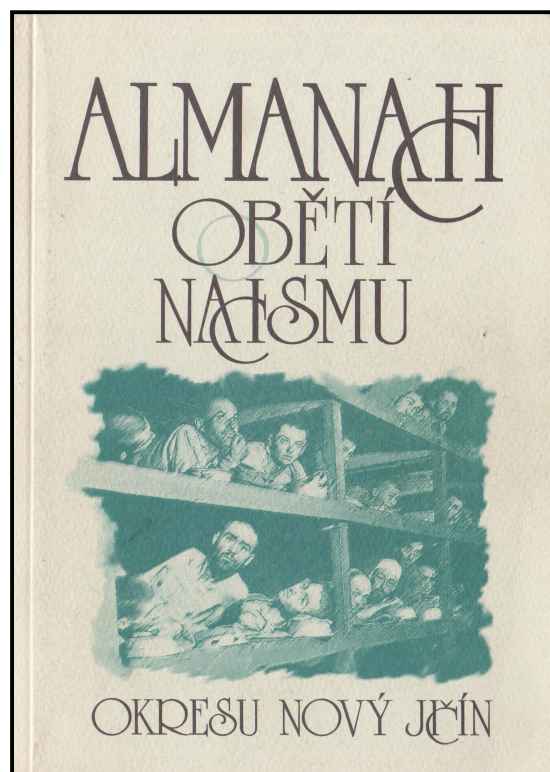
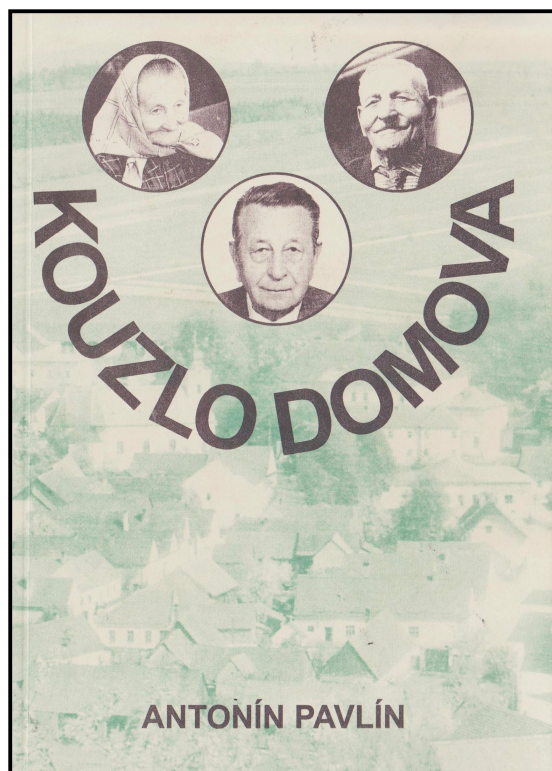
**PŘÍLOHA 7.: UKÁZKY PÍSNÍ MUZIKANTA ANTONÍNA MATALÍKA Z PRÁCE
O VALAŠSKÉM KAPELNÍKOVI STRÝCOVI MATALÍKOVI.**

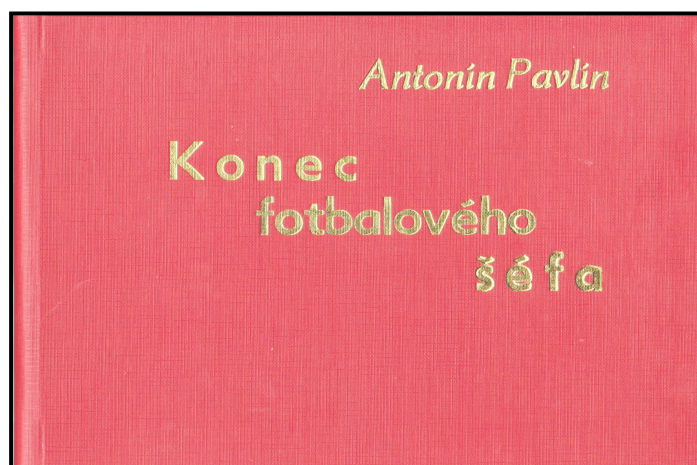
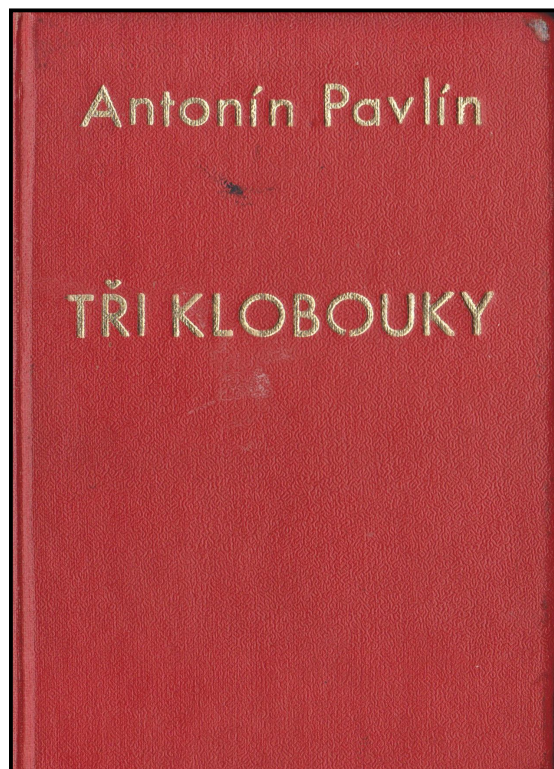
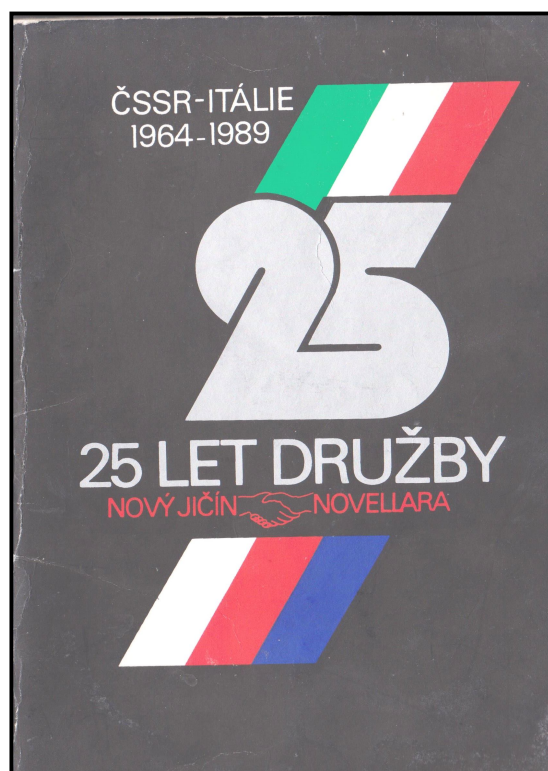
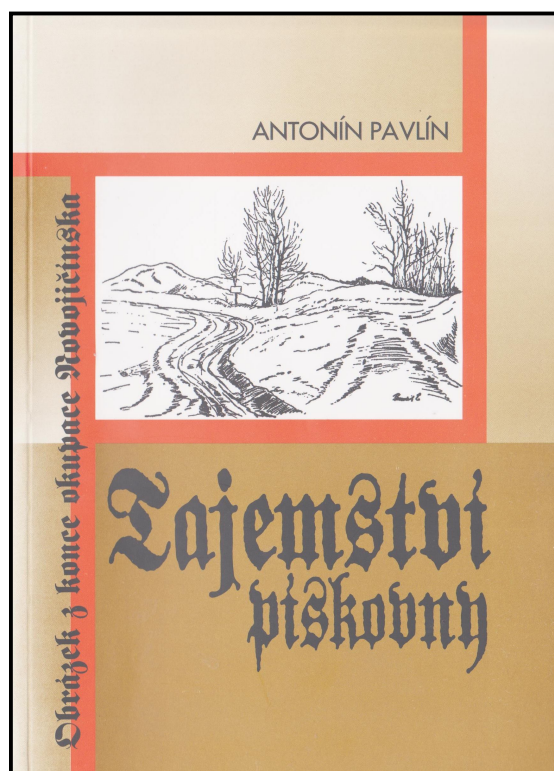
PŘÍLOHA 8.: VYBRANÉ JAZYKOVÉ ZMĚNY VE VALAŠSKÉM NÁŘEČÍ.

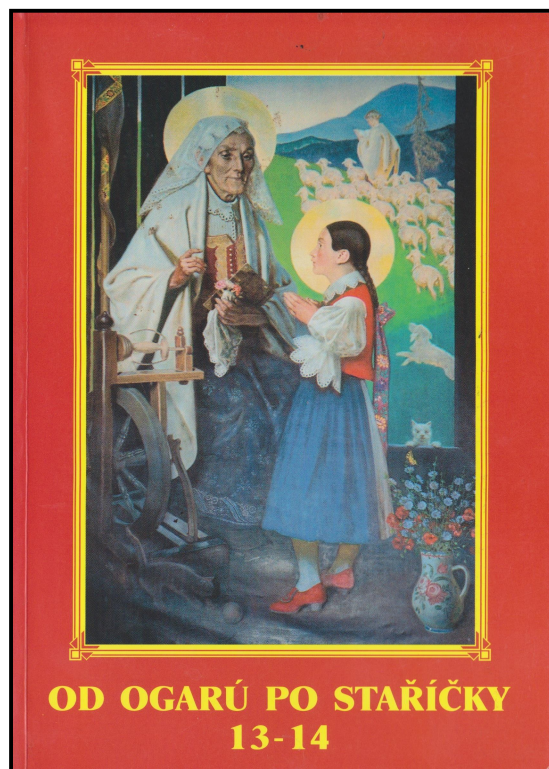
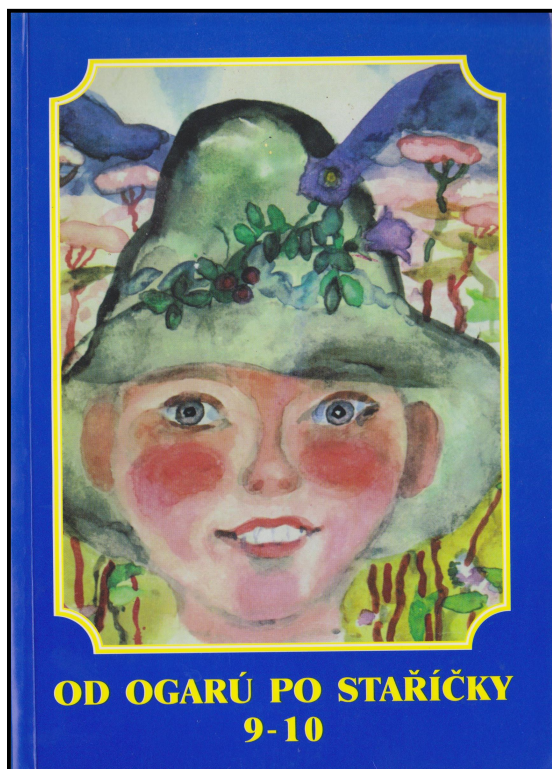
**PŘÍLOHA 9.: PŘIPOJENÝ SLOVNÍČEK VYBRANÝCH NĚMECKÝCH VÝRAZŮ
K TEXTU KNIHY TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY.**

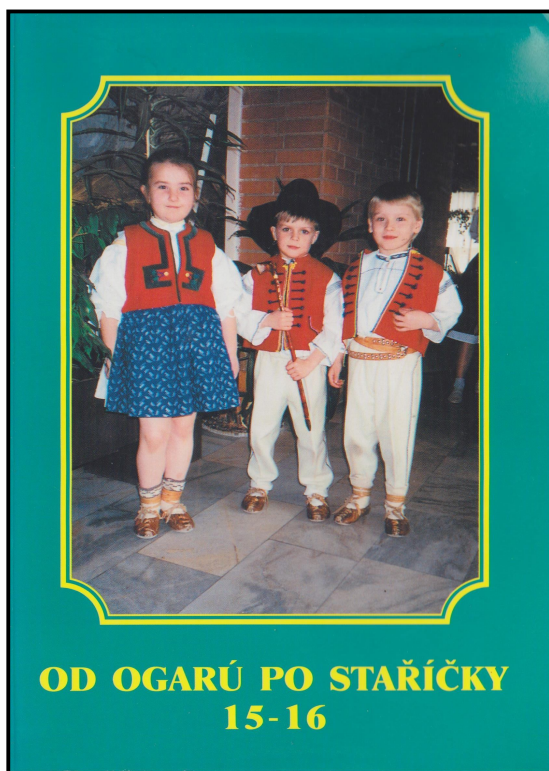
9. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1. PŘEBALY KNIH ANTONÍNA PAVLÍNA.

PŘÍLOHA 2. VYBRANÉ ILUSTRACE PAVLÍNOVÝCH KNIH.

Z KNIHY DVACETPĚT LET DRUŽBY NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA:

Podpis smlouvy družby Nového Jičína a Novellary, z 11. září 1964. Vlevo Antonín Pavlín coby předseda NV v Novém Jičíně, uprostřed starosta města Novellara, vpravo zástupce provincie Reggio Emilia.

Náměstí svatého Marka v Benátkách, kde se často potkávali zástupci delegací obou měst.

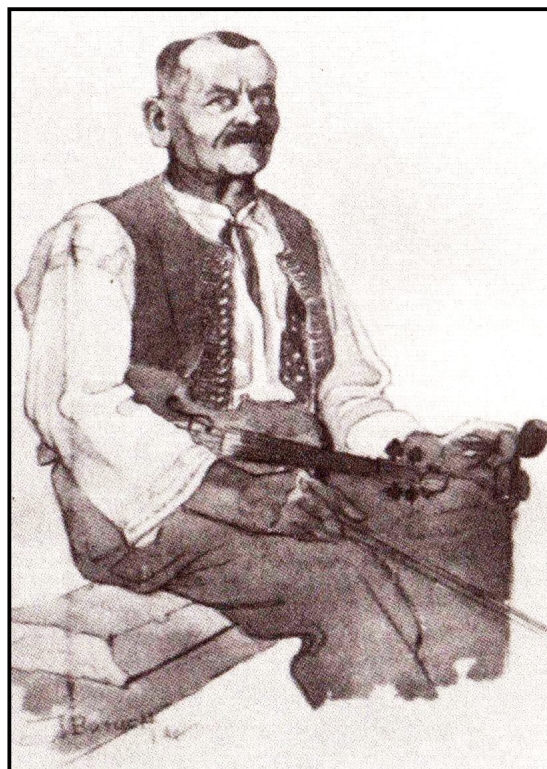

Pláž v Igea Marina, kde často jezdily i děti z Nového Jičína v rámci výměnných pobytů.

Starosta Novellary a zástupce Novojičínské delegace při předávání upomínkových předmětů.

ZE SBORNÍKŮ OD OGARŮ PO STAŘÍČKY:

Strýc Matalík. Jeho fotografie a jeho obraz tak, jak ho namaloval Josef Baruch v roce 1948.

Z KNIHY TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY:

Pohled na pískovnu. U sloupu vpravo byly vykonávány popravy.

Boční brána hřbitova, kterou zde přivázeli zastřelené.

Pohled na Nový Jičín. Dominantní budova na pravé straně je bývalou věznicí. Dnes zde najdeme jen torzo této stavby.

Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
		Zeit des Todes	des Verstorbenen	des Verstorbenen	des Verstorbenen	des Verstorbenen	des Verstorbenen	des Verstorbenen
1	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
2	1905	Kochmann	30	30	30	30	30	30
3	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
4	1905	Folke	30	30	30	30	30	30
5	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
6	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
7	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
8	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
9	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
10	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
11	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
12	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
13	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
14	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
15	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
16	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
17	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
18	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
19	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30
20	1905	Kamm	30	30	30	30	30	30

Část z matriky úmrtí Nového Jičína (Sterbematr.)

Sterbematr. für Neutitschein

vom Jahre 1905

Tom. 1
Pag. 374

Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
1	1905	Kleemann Rudolf	1	22	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
2	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
3	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
4	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
5	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
6	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
7	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
8	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
9	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
10	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
11	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
12	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
13	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
14	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
15	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
16	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
17	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
18	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
19	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
20	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	

Sterbematr. für Neutitschein

vom Jahre 1905

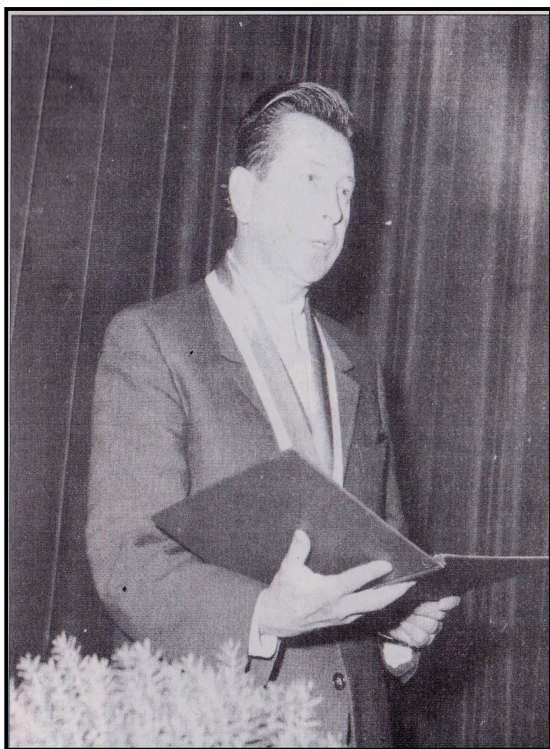
Tom. 1
Pag. 375

Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
Bestandteil	Zeit	Des Verstorbenen	Relig.	Alter	Krankheit	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
1	1905	Bachner Josef	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
2	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
3	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
4	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
5	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
6	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
7	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
8	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
9	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
10	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
11	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
12	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
13	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
14	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
15	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
16	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
17	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
18	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
19	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	
20	1905	Thurner	1	1	Leber- u. Nierenerkrankung	nein	nein	

Část z úmrtního protokolu (Totenbeschau – Protokoll).

PŘÍLOHA 3. ANTONÍN PAVLÍN, JEHO RODINA A RODNÁ OBEČ:

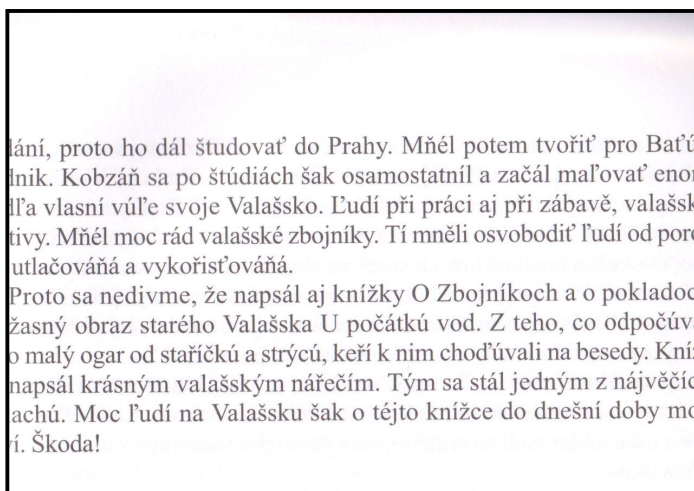
(Z KNIH KOUZLO DOMOVA, OD OGARŮ PO STAŘÍČKY A TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY)

Antonín Pavlín. Vlevo jako předseda Národního výboru v Novém Jičíně, vpravo při autogramiádě své poslední knihy Kouzlo domova.

Žena Antonína Pavlína, Magda.

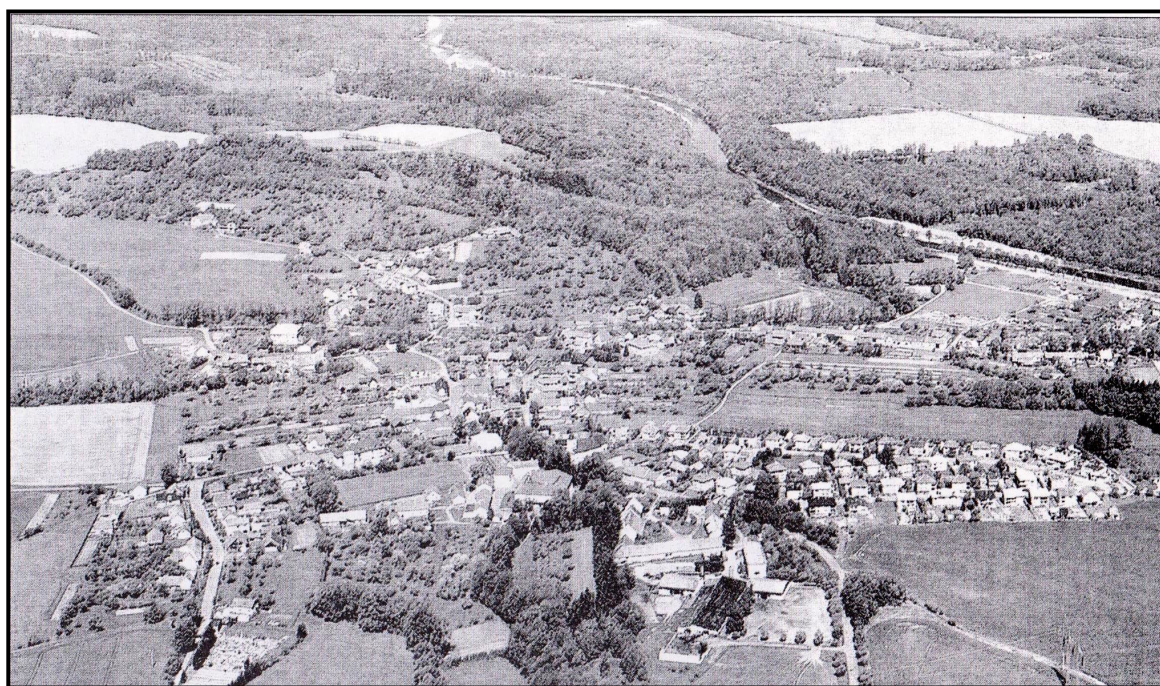
Antonín Pavlín se svou ženou Magdou.

*Otec Antonína Pavlína, jeho bratr Bohumil
a adoptovaný synem manželů Fárkových.*

Bratr Antonína Pavlína, Josef.

Letecký snímek rodné obce Antonína Pavlína, Choryně.

PŘÍLOHA 4. K VYDANÉ LITERÁRNÍ TVORBĚ ANTONÍNA PAVLÍNA.

TVORBA ANTONÍNA PAVLÍNA VYDÁNA KNIŽNĚ (případně navíc také v moravských periodikách):

ALMANACH OBĚTÍ NACISMU OKRESU NOVÝ JIČÍN – přehled obětí nacismu druhé světové války na uvedeném území, zpracováno příspěvky několika autorů.

DVACET PĚT LET DRUŽBY NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA – kronika této družby.

HLEDÁNÍ ZTRACENÉHO ČASU – soubor povídek z let 1950 až 1989.

KONEC FOTBALOVÉHO ŠÉFA – sportovní povídka.

KOUZLO DOMOVA – kniha o autorově rodné obci, o jeho životě a rodině.

LEGENDA O VALAŠSKÉM NEBI – legenda o smyšleném valašském nebi, ve které autor uctívá památku významných valašských osobností.

O VALAŠSKÉM KAPELNÍKU STRÝCOVI MATALÍKOVI – povídka o Antonínu Matalíkovi, valašském muzikantovi.

TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY – dílo pojednávající o popravách německými vojáky na konci druhé světové války v Novém Jičíně.

TŘI KLOBOUKY – kriminální povídka.

ZÁPAS O ŽIVOT – povídka z doby okupace.

KRATŠÍ ZPŘÍSTUPNĚNÉ LITERÁRNÍ PRÁCE ANTONÍNA PAVLÍNA (otištěny pouze v moravských periodikách):

DĚJINY ŠPANĚLSKÉ KAPLE – novinový článek o dějinách kaple v Novém Jičíně.

DĚJINY TĚLOVÝCHOVY NOVÉHO JIČÍNA – novinové příspěvky o významných událostech tělovýchovy tohoto města.

OD HRABYNĚ PŘES OSTRAVU DO MORAVSKÉ BRÁNY – práce pojednávající o hrobech rudé armády a cizích státních příslušníků na území okresu Nového Jičína.

OD SK SLAVIA K TJ NOVÝ JIČÍN – sportovní článek.

PÁD RODINY PROVAZNÍKOVY – kriminální povídka na pokračování.

POHNUTÉ DNY NOVÉHO JIČÍNA – článek o konci druhé světové války.

TAKOVÝ BYL... - příběh partyzána popraveného v okrese Vsetín v roce 1944.

TRANSPORT – reportáž o vězeňském vlaku v Suchdole nad Odrou.

TUDY ŠLA SVOBODA – povídání o osvobození Nového Jičína.

VOJENSKÁ ANABÁZE JOSEFA KUDĚLKY – o cestě rodáka z Hodslavic až do Anglie.

POVÍDKY VYSÍLANÉ ČESKOSLOVENSKÝM ROZHŁASEM OSTRAVA:

MRÁZ KOPŘIVU NESPÁLÍ – humorný mikulášský příběh, vysíláno 15. 12. 1956 a 20. 12. 1956.

NEDOLETĚLI – příběh o osudu amerických letců, vysíláno 20. 12. 1995, 12. 3. 1996 pak v pořadu Tisíc příběhů, Československý rozhlas Praha.

ODMĚNA – kritická povídka z období socialismu, vysíláno 23. 5. 1971.

S HUSLAMA POD BRADÚ – vyprávění o „strýcu Matalíkovi“, v pořadu Toulky Moravou, vysíláno 5. 9. 1992.

ZA VALAŠSKÝM RODÁKEM MILOSLAVEM BALÁŠEM – vzpomínka na valašského spisovatele, v pořadu Toulky Moravou, vysíláno 16. 10. 1994.

ZHUDEBNĚNÉ TEXTY ANTONÍNA PAVLÍNA:

CHALOUPKA POD HORAMA – valčík, text Antonín Pavlín, zhudebnil František Maňas ml.

TEN VALAŠSKÝ KRAJ – valčík, text Antonín Pavlín, zhudebnil Josef Růžička, redaktor Československého rozhlasu v Brně.

PŘÍLOHA 5. DOSTUPNOST PAVLÍNOVY TVORBY:

LITERÁRNÍ PRÁCE, KTERÉ LZE DOHLEDAT VE VYBRANÝCH KNIHOVNÁCH:

Zvolila jsem knihovny ve městech, se kterými byl Antonín Pavlín spojen, a pro zajímavost knihovny olomoucké, zhladem k tomu, že tato práce vznikla v rámci studia na

Univerzitě Palackého v Olomouci.¹²⁸ Odkazy těchto knihoven najdete v seznamu použitých zdrojů. Uvedené informace jsou platné pro měsíc březen roku 2014.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA NOVÝ JIČÍN:

CHOBOT, K., BUDÍK, A. *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 1998. 154 s., devět vydání.

PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003. 148 s., dvě vydání.

PAVLÍN, A. *Tajemství pískovny*. Nový Jičín: Borgis, s. r. o., 2004. 66 s., jedno vydání.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ:

PAVLÍN, A. *Kouzlo domova*. Nový Jičín: Městské kulturní středisko Nový Jičín, 2003. 148 s., jedno vydání.

HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 5 - 6*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999. 183 s., dvě vydání.

HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 7 - 8*. Vsetín: Marie Korabíková, 1999. 186 s., dvě vydání.

HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky 9 - 10*. Vsetín: Marie Korabíková, 2000. 182 s., jedno vydání.

VĚDECKÁ KNIHOVNA OLMOUC:

CHOBOT, K., BUDÍK, A. *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 1998. 154 s., dvě vydání.

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA UNIVERZITY PALACKÉHO:

CHOBOT, K., BUDÍK, A. *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 1998. 154 s., jedno vydání.

¹²⁸ V Knihovně města Olomouce nebylo nalezeno žádné dílo autora.

LITERÁRNÍ PRÁCE, KTERÉ LZE DOHLEDAT V PERIODIKÁCH:

DĚJINY ŠPANĚLSKÉ KAPLE – Rozkvět, týdeník okresu Nový Jičín, ročník V., 1996, číslo 28 – 33.

DĚJINY TĚLOVÝCHOVY NOVÉHO JIČÍNA – Rozkvět, týdeník OV KSČ A ONV Nový Jičín, ročník 42, 1990, číslo 4, 10 – 12, 24, 28 – 29, 30 – 33, 38 – 41; ročník 43, 1991, číslo 1., ročník 1., 1992, číslo 40 – 44.

KONEC FOTBALOVÉHO ŠÉFA – Rozkvět Novojičínska, ročník XXX., 1978, číslo 27 – 32.

OD HRABYNĚ PŘES OSTRAVU DO MORAVSKÉ BRÁNY – Okresní muzeum Nový Jičín.

OD SK SLAVIA K TJ NOVÝ JIČÍN – Rozkvět, týdeník OV KSČ A ONV Nový Jičín, ročník XXXVI., 1984, číslo 2 – 18.

PÁD RODINY PROVAZNÍKOVY – Rozkvět, týdeník okresu Nový Jičín, ročník 1995, číslo 46 – 52; ročník 1996, číslo 1 – 18.

POHNUTÉ DNY NOVÉHO JIČÍNA – Rozkvět, týdeník okresu Nový Jičín, ročník 1., 1992, číslo 29 – 34, ročník 2., 1993, číslo 5.

TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY – Vlastivěda Ostravského kraje, Novojicko, ročník 1960, číslo 1. – 3.

TAKOVÝ BYL... - Nové Valašsko, Vsetín, ročník XXXIII., 1984, číslo 38, s. 5.

TRANSPORT – Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, svazek 32, ročník 1983.

TŘI KLOBOUKY – Nový Jičín, Rozkvět Novojičínska, 1969, knihovnička Rozkvětu číslo jedna.

TUDY ŠLA SVOBODA – Rozkvět Novojičínska, ročník XIV., 1962, číslo 14 – 18.

VOJENSKÁ ANABÁZE JOSEFA KUDEĚLKY - Rozkvět, týdeník okresu Nový Jičín, ročník 2., 1993, číslo 14 – 17.

ZÁPAS O ŽIVOT – Československý sport, ročník XXII., 1974, číslo 264 – 266.

PŘÍLOHA 6.: UKÁZKY DVOU KAPITOL Z KNIHY DVACET PĚT LET DRUŽBY NOVÝ JIČÍN – NOVELLARA:

ONDRÁŠEK V NOVELLARE.

Když se v roce 1978 podíval do Novellary Ondráš, sklídl za své koncerty veliký úspěch. Proto měla obě města zájem podobnou akci opakovat. A tak roku 1984 (konkrétně 27. června) odcestoval do Itálie Ondrášek v počtu třiceti čtyř dětí. Vedoucím souboru byl tehdy Václav Ptáček a sbor dále doprovázeli i: tajemník Městského národního výboru Vladislav Bednařík, organizační vedoucí Olga Votavová, lékař MUDr. Bohumil Kyjas, zdravotní sestra Iva Frydrychová a tlumočník Josef Číp.

Po cestě se výprava nejprve zastavila v Benátkách, kde vystupovala poprvé. Po příjezdu do Novellary, ještě v ten samý den, je přivítal tamní starosta. Děti zazpívaly několik písní i zde a jejich vystoupení se všem velmi líbilo. Následujícího dne je čekala prohlídka města a návštěva koupaliště. Dalším bodem programu pak byly koncerty ve městech Pisa a Florencie, tudíž děti měly možnost podívat se i na kulturně i historicky významná a zajímavá místa. Přímou v Novellare se pak konalo ještě jedno slavnostní vystoupení. Děti poté navštívily také nedaleké, větší město Reggio Emilia a vydaly se plné dojmů na cestu zpět.¹²⁹

ITALSKÉ DĚTI NA HORNÍ BEČVĚ.

Psalo se léto roku 1986 a ze zájmu obou družebních měst vyústil návrh na letní pobyt italských dětí v pionýrském táboře národního podniku Autopal Nový Jičín na Dolní Bečvě. Čtrnáct dětí tak strávilo prvních osmnáct červencových dní daného roku se čtyřčlenným dospělým doprovodem právě zde. Věnovaly se hrám, sportu, diskotékám, turistice, večerním táborákům i kulturním vystoupením. Jeden den strávily prohlídkou města Nového Jičína, jindy zavítaly do skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm, nebo se vydaly do Malé Fatry na hrad Strečno, a také se podívaly do Hrabyně na Památník ostravské operace. Do kulturního táborového programu byl zařazen tzv. Československo-polsko-italský den, kdy děti měly předvádět ukázky reprezentující kulturu jednotlivých zemí. Vyvrcholením celého pobytu se stal táborový karneval s táborákem. Jedním z největších přínosů této akce bylo zjištění, že v sobě děti i přes jazykovou bariéru našli pochopení a vytvořilo se tu mnoho přátelských vztahů.¹³⁰

¹²⁹ PAVLÍN, A. *Dvacet pět let družby Nový Jičín - Novellara*. Nový Jičín: Rada městského NV Nový Jičín, 1989, s. 28 – 29.

¹³⁰ Tamtéž, s. 34.

**PŘÍLOHA 7.: UKÁZKA PÍSNÍ MUZIKANTA ANTONÍNA MATALÍKA Z PRÁCE O
VALAŠSKÉM KAPELNÍKOVÍ STRÝCOVI MATALÍKOVÍ:**

Píseň první:

*Dyž sem byl ve Frenštátě, není to tak dávno,
byl sem sa tam podívat', jak sa dělá plátno.
Jedna noha sa natáhne, tá druhá sa skrčí,
osnova sa roztáhne, člunek sa tam strčí.*

*Plátno my už neděláme,
už nemáme niti,
osnova je v prdeli / v neděl'u sa nerobí,
a člunek je v řiti! / peníze sú v řiti!*

Píseň druhá:

*Pýtala sa kočka kočky,
má-i kocúr pazúry.
Jak si stará, tak si hlúpá,
čím by sa drál do d'úry.*

*Pýtala sa kočka kočky,
má-i kocúr koťata.
Jak si stará, tak si hlúpá,
dyť je to náš pantáta!*

Píseň třetí:

*Roztrhaná chalupa,
slůnko do ní svítí,
skázala ně má milá,
že ňa nechce míti.
Nechod' ty k nám, synečku,
nerada ťa vidím,*

*roztrhané gatě máš,
já sa za ťa stydím.*

*Přidi k nám až v neděl'u,
až budeš mět' šaty,
já ťa ráda uhlídám,
panímáma taky.*

Píseň čtvrtá (dvě varianty):

*Kúpil sem si kozu od starého ševce,
Sakramentská koza, ona dójit' nechce.
Pořád na ňu hl'edím, jak ocasem mrská,
sakramentská koza, že ona sa přčká¹³¹.
Třikrát' sa přčila, kozl'ata neměla,
sakramentská koza, tá ňa ošidila.*

*Kúpil sem si kozu od starého ševce,
sakramentská koza, tá nám dójit' nechce.
Mléko už stratila, kozl'aťa neměla,
sakramentská koza, tá nás ošidila.
Kúpil sem si kozu od starého ševce,
sakramentská koza, ona dójit' nechce.¹³²*

¹³¹ Přčit' sa = snaha se pářit, užíváno u koz, převzato z: KAZMÍŘ, S. *Slovník valašského nářečí*, 1. vyd. Vsetín: nakladatelství Dalibor Malina, 2006, s. 278.

¹³² HALENKOVKÝ, P. *Od ogarů po staříčky* 7 - 8. Vsetín: Marie Korabíková, 1999, s. 88 – 96.

PŘÍLOHA 8. VYBRANÉ JAZYKOVÉ ZMĚNY VE VALAŠSKÉM NÁŘEČÍ:

Samohlásky:

Dlouhá samohláska ú ve slabikách kmenových a ohýbacích: slúnko.

Proměna dvouhlásky ou v ú, tzv. monoftongizace: kocúr, zednickú, malířskú, budú.

Dloužení samohlásky e v é u sloves I., IV. a V. třídy: umřel – umřél, nechtěl – necht'él, nesl – nésl.

Dloužení kmenové samohlásky e v é: céra, neni, né.

Dloužení samohlásky a v á v infinitivu nosových kmenů sloves I. třídy: pozdržát', začát'.

Dloužení samohlásky o v ó: dojit – dójit'.

Krácení samohlásky á - a: táta – tata, Lád'a – Lad'a.

Krácení kmenové samohlásky, jejíž délka vznikla v češtině přízvukem: husl'e.

Zesílení samohlásky e v a: se – sa, Neptej – neptaj, nejlepší – najlepši..

Zesílení samohlásky u v o/ ú v ó: může – móže, kůže - koža.

Souhlásky:

Měknutí souhlásky d v d' v příslovcích: napřed – napřed', hned – hned'.

Měknutí souhlásky t v příponách –krát: tenkrát'.

Palatalizovaná souhláska l: levé - l'evé, lidi - l'udí, housle – husl'e, neděle – neděl'a.

Proměna souhlásky k v ch v cizích slovech před t: doktoři – dochtoři.

Proměna souhlásky n v ň vlivem přípony –na: vrzáňá.

Proměna předložek k a s v g a z před samohláskami a hláskami j, l, m, n, r: g naším, ze strýcem.

Proměna souhlásky ň v n: Něco – neco, nekde.

Proměna souhlásky t v t' u sloves: chodit', brat', vyléčit', hrkat', hledat', vydržat'.

Proměna souhlásky t' po š v č: ještě – ešče (+ vysunutí j).

Přisouvání souhlásky j: a – aj, také – takéj, zase – zasěj.

Vysouvání souhlásky h po jiné souhlásce: Rahošč (+ změna t' po souhlásce š v č).

Vysunutí souhlásky j v příklonné částici –ji (= -li) po souhláskách: má-i, víš-i.

Vysunutí souhlásky d: dcérečka – cérečka.

Vysunutí souhlásky k: když – dyž, kdo – do.

Vysunutí souhlásky t: který – kerý.

Zachování měkkosti souhlásek t' a d' v i kmenech mužských i ženských: host'.

Změna souhlásky k v g před samohláskou a: muzika – muziga.

Skloňování:

Skloňování zájmena já: nominativ já, akuzativ + genitiv mňa (ňa), dativ mně, ně, mi, lokál mně, instrumentál mnú, mňú.

Skloňování zájmena ty: nominativ ty, akuzativ + genitiv teb'a, tebe, t'a, dativ tobě, tebě, ti, lokál tobě, tebě, instrumentál tebú.

Vliv skloňování jmenného: a-kmen v 6. pádě j. č: strýci – strýcovi.

Změna tvaru při skloňování ženského rodu j. č. (a kmen): v akuzativu pův. práci – práci, v instrumentálu pův. prací – pracú.

Časování:

Časování slovesa být: sem (néjsem) , si (néjsi), je (néniú, zme (néjzme), ste (néjste), sú (néjsú/ neňá).

Časování slovesa chtět: chcu, chceš, chce, chcíme, chcíte, chcú, nebo chci, chcime, chcite, chceja, chcél, chcéla, chcéli (mnoho variant dle místa užívání nářečí).

Končí-li 1. os. j. č. –ím, 3. os. mn. č. končí na –íja: umí – umíja, musí – musíja.

Slovesa, která mají v 1. os. j. č. koncovku –ám, mají ve 3. os. mn. č. – ajú: dělajú, mají.

Vysouvání e u sloves v 1. os. mn. č. té třídy, ve které má sloveso v 1. os. j. č. koncovku –u: nesem, půjdem.¹³³

PŘÍLOHA 9. PŘIPOJENÝ SLOVNÍČEK VYBRANÝCH NĚMECKÝCH VÝRAZŮ K TEXTU KNIHY TAJEMSTVÍ PÍSKOVNY:

Anmerkung = poznámka.

Füsilierung = zastřelení.

Grab = hrob.

Hausdorf = obec Hukovice (okres Nový Jičín).

Heinsrichhof = dnešní hotel Praha v Novém Jičíně, historicky významná budova města.

Marška (slangově) = vojenský pochod na frontu.

Neutitschein = Nový Jičín.

Sandgrube = pískovna.

¹³³ BARTOŠ, F. *Dialektologie moravská*. Díl první. Brno: Nákladem Matice moravské, 1886, s. 1 – 26., 59 – 80.

Standrechtlich v. d. Wehrmacht – Erschossen = podle stanného práva wehrmachtu zastřelen.

Sterbematrik = matrika úmrtí.

Šajba (slangově) = střelba.

Tag des Begräbnises = den pohřbu.

Tagebuch = hřbitovní kniha.

Tagebuch Nr. = číslo deníku.

Totenbeschau-Protokoll = úmrtní protokol.

Volkssturm = přeneseně „volkšturmaci“ – lidová armáda, „domoobrana“, její členové ve věku šestnácti až šedesáti let bránili určitou oblast do doby, než dorazila armáda řádná.

Wehrmacht = branná moc.¹³⁴

¹³⁴ PAVLÍN, A. *Tajemství pískovny*. Nový Jičín: Borgis, s. r. o., 2004. s. 61 – 63.